

VERANTWOORD BELEGGEN 2020 JAARVERSLAG

PMT
pensioenfonds
Metaal & Techniek

INHOUD

Inhoud	2
Voorwoord	3
1 Het verantwoord beleggen beleid van PMT	5
2 Actief aandeelhouderschap: dialoogbeleid (engagement)	7
3 Actief aandeelhouderschap: stembeleid	18
4 Actief aandeelhouderschap: juridische procedures	20
5 ESG-integratie	21
6 Uitsluitingen	23
7 Impact investeringen	24
8 Sustainable Development Investerings (SDI's)	30
9 Klimaatbeleid PMT	32
10 CO₂-voetafdruk (carbon footprint)	37
11 Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB) convenant	41
12 Beleggen in Nederland	43
13 Lidmaatschappen en samenwerkingsverbanden	46
14 Benchmarks en onderzoeken	49
15 Communicatie	51
Vooruitblik	53
Gebeurtenissen na balansdatum	55
Over dit verslag	56
Bijlage 1: Uitsluitingslijst	59
Bijlage 2: Rapportage Taskforce on Climate-related Financial Disclosures	61
Begrippenlijst	72
Assurance-rapport van de onafhankelijke accountant	76

VOORWOORD

Ondanks dat de COVID-19 crisis de wereld in zijn greep hield en de daaruit voortvloeiende schommelingen op de financiële markten de aandacht opeisten, wist PMT in 2020 belangrijke stappen te zetten in de verdere ontwikkeling van het verantwoord beleggen beleid.

KLIMAATBELEID VERDER VERNIEUWD

Vooraf op het gebied van het klimaatbeleid zijn vernieuwingen doorgevoerd: PMT wil in 2030 een duidelijke reductie van de CO₂-uitstoot hebben bewerkstelligd. We hanteren daarvoor een sectorgerichte aanpak, met bijbehorende reductiedoelstellingen per sector. Hiermee voldoen we aan de vereisten van het Klimaatakkoord, waarbij de deelnemende partijen – waaronder PMT – uiterlijk eind 2022 reductiedoelstellingen bekend moeten maken.

PMT werkt al jaren aan het verminderen van de CO₂-uitstoot van de aandelenportefeuille. Toch hebben we daar pas in 2020 concrete doelstellingen aan gekoppeld. De reden daarvoor is dat we doelstellingen wilden vaststellen die ook echt bij PMT passen. We willen een vermindering van de CO₂-uitstoot in onze aandelenportefeuille realiseren en proberen ook echt bij te dragen aan vermindering van de daadwerkelijke uitstoot in de wereld. De doelstellingen zijn toegelicht in hoofdstuk 10 van dit jaarverslag.

De sectordoelstellingen die PMT stelt zijn ambitieus, maar weerspiegelen wel de grote verandering die nodig is om de doelstellingen van het Parijsakkoord te behalen. Uitgangspunt is dat we de CO₂-reductie bij voorkeur behalen door met ondernemingen in gesprek te gaan en hen tot een vermindering van de uitstoot te bewegen. Lukt dat niet, dan behoort uitsluiting tot de mogelijkheden.

CO₂-UITSTOOT AL MET BIJNA 30% GEDAALD

In de afgelopen vijf jaar is de CO₂-uitstoot van de aandelenportefeuille van PMT met bijna 30% gedaald (zie ook hoofdstuk 10 van dit verslag). Dat werd gerealiseerd door de introductie van de PMT Strategische Aandelenportefeuille, waarbij PMT alleen investeert in ondernemingen die voldoen aan de financiële en principiële (ESG) criteria van PMT en 20-30% van het aandelenuniversum op basis van deze verantwoord beleggen meetlat uitsluit. De nu gestelde reductiedoelstellingen zullen naar verwachting voor een verdere daling van de uitstoot zorgen. Uiteraard laat dit onverlet dat ESG-integratie ook plaatsvindt bij andere beleggingscategorieën als credits, EMD, etc.

GOEDE VOORTGANG DIALOOGBELEID

Verdere goede stappen zijn gemaakt op het gebied van het engagementbeleid. Zowel de gesprekken op het vlak van het thema ‘energietransitie’ als het thema ‘leefbaar loon/ leefbaar inkomen’ laten een duidelijke vooruitgang zien. Op het gebied van ‘kinderarbeid in de kobaltwinning’ zijn verdere verbeteringen mogelijk. In 2020 is het dialoogthema ‘arbeidstransitie’ herzien, waarbij de keuze is gemaakt om de focus van het programma te verleggen naar de transportsector.

DOELSTELLINGEN 2020 BEHAALD

PMT heeft een **missie en visie** vastgesteld. Daaruit vloeien voor PMT een aantal strategische ambities voort. Het verantwoord beleggen beleid valt onder de ambitie ‘pensioen op verantwoorde wijze’. PMT koppelde hieraan voor 2020 de volgende doelstellingen voor verantwoord beleggingsbeleid:

- Het aandeel van de aandelenportefeuille dat bijdraagt aan de Sustainable Development Goals (SDG’s) van de Verenigde Naties is gelijk aan of groter dan wat het in 2019 was.
- PMT zet zich in om de afspraken/doelstellingen uit het klimaatakkoord van Parijs te realiseren.

De tweede doelstelling wordt onder meer ingevuld door deelname aan het klimaatakkoord voor de financiële sector en specifieke impactdoelstellingen voor 2025.

Ondanks alle uitdagingen waar PMT in 2020 voor stond, zijn de voor 2020 gestelde doelstellingen toch deels behaald. Het deel van de aandelenportefeuille dat bijdraagt aan de SDG’s is licht gedaald ten opzichte van 2019. Daarnaast behaalde PMT de doelstelling om bij te dragen aan de realisatie van het klimaatakkoord van Parijs door opnieuw een reductie van de CO₂-uitstoot te realiseren en concrete doelstellingen te formuleren om in 2030 een sectorgerichte vermindering van de CO₂-uitstoot te hebben bewerkstelligd.

Met al het bovengenoemde dragen we bij aan een betere wereld voor onze deelnemers en pensioengerechtigden. Naast het behalen van een goed financieel rendement, is dit voor PMT de belangrijkste drijfveer van het verantwoord beleggen beleid.

Den Haag, 12 mei 2021

Het bestuur,

J.P.M. Brocken, *voorzitter namens de werknemers en pensioengerechtigden*

T.W. Troost, *voorzitter namens de werkgevers*

1 HET VERANTWOORD BELEGGEN BELEID VAN PMT

Voor PMT staat het behalen van een goed rendement om nu en in de toekomst de pensioenen te kunnen uitkeren voorop. Financieel en maatschappelijk rendement gaan hierin goed samen.

STRATEGISCH BELEGGINGSKADER

Het beleggingsbeleid van PMT is vastgelegd in het [Strategisch Beleggingskader](#) voor de periode 2020 – 2022. Daarin staat hoe het beleggingsbeleid van PMT bijdraagt aan het realiseren van het pensioen voor de deelnemers van PMT. Via dit kader leggen we uit op welke manier we de pensioenpremies beleggen, welke overwegingen we daarbij hanteren en op welke beleggingsbeginselen het beleggingsbeleid is gebaseerd. Verantwoord beleggen is onderdeel van het kader.

VERANTWOORD BELEGGEN BELEID GEBASEERD OP PRI-PRINCIPES

Het verantwoord beleggen beleid is afgeleid van de richtlijnen van de Verenigde Naties: de [United Nations Principles for Responsible Investment](#).

PMT ondertekende op 26 november 2007 de zes principes die zijn opgesteld om verantwoord beleggen wereldwijd te stimuleren. De principes vormen samen met internationale verdragen, zoals bijvoorbeeld de Verklaring van de Rechten van de Mens, het fundament van het verantwoord beleggingsbeleid van PMT.

DE ZES PRI-PRINCIPES

- 1 Wij zullen milieu, sociale en governance aspecten betrekken bij ons beleggingsbeleid en onze investeringsbeslissingen.
- 2 Wij zullen actief invulling geven aan ons aandeelhouderschap en daarbij milieu, sociale en governance aspecten betrekken.
- 3 Wij streven naar openheid over milieu, sociale en governance aspecten over de entiteiten waarin wij investeren.
- 4 Wij streven naar acceptatie en implementatie van deze principes in de financiële sector.
- 5 Wij zullen samenwerken om de effectiviteit in de implementatie van deze principes te bevorderen.
- 6 Wij zullen rapporteren over de activiteiten en de voortgang bij de implementatie van deze principes.

In het verantwoord beleggen beleid heeft PMT vastgelegd hoe verantwoord beleggen bij PMT eruit ziet en wat daar allemaal bij hoort. Bijvoorbeeld:

- Waarom wil PMT verantwoord beleggen?
- De belangrijkste aandachtspunten van het beleid: klimaat, mensenrechten en arbeidsomstandigheden, beloningsbeleid
- Uitleg over de instrumenten die PMT inzet om verantwoord te beleggen: het uitsluiten van landen en ondernemingen, actief aandeelhouderschap, ESG-integratie en positieve impact investeringen
- Beginselen voor verantwoord beleggen: de uitgangspunten voor het verantwoord beleggen beleid.

Op de website van PMT is een uitgebreide uitleg te vinden van het [beleggingsbeleid](#) en het [verantwoord beleggen beleid](#) van PMT. In dit jaarverslag rapporteren we over de voortgang van het verantwoord beleggen beleid in 2020.

UITVOERING BELEGGINGSBELEID: MN

Het beleggingsbeleid van PMT, inclusief het verantwoord beleggen beleid, wordt inhoudelijk bepaald en vastgesteld door de bestuurscommissie Beleggingen en het bestuur van PMT. Het beleid wordt uitgevoerd door de afdeling Vermogensbeheer van onze uitvoeringsorganisatie MN. Een deel van het beheer is ondergebracht bij externe vermogensbeheerders: partijen die voor PMT beleggen.

2 ACTIEF AANDEELHOUDERSCHAP: DIALOOGBELEID (ENGAGEMENT)

Als grote belegger zijn we betrokken bij de bedrijven waarin we investeren. We kijken naar de prestaties van ondernemingen op het gebied van mens, milieu en maatschappij (ESG) en we kunnen invloed uitoefenen op de bedrijven om verantwoord te ondernemen. Dat doen we door:

- Het voeren van een dialoog
- Het uitoefenen van stemrecht
- Het waar nodig inzetten van juridische procedures

Zo geven we een concrete invulling aan onze rol als actief aandeelhouder. De belangrijkste doelstelling van het instrument actief aandeelhouderschap is het bijdragen aan een leefbare wereld en het verminderen van risico's.

Doordat PMT vooraf al een duidelijke selectie maakt van de bedrijven waarin we wel of niet willen beleggen, valt er al een groot aantal mogelijke bedrijven af. PMT voert alleen dialogen met bedrijven waarin we belegd zijn.

WIJ GAAN IN GESPREK: HET DIALOOGPROGRAMMA

Wij geloven dat praten met bedrijven waarin we beleggen vaak meer effect heeft dan onze aandelen verkopen en uit het bedrijf stappen ('uitsluiten'). Want zolang we aandeelhouder zijn, kunnen we in gesprekken invloed uitoefenen op zowel de wijze waarop bedrijven omgaan met hun mensen en hun omgeving als de manier waarop ze hun bedrijf besturen. Al die gesprekken samen noemen we het dialoogprogramma. We maken daarbij onderscheid tussen enerzijds thematisch engagement dat gericht is op het realiseren van strategische ESG-doelen en anderzijds engagement gebaseerd op controverses en incidenten.

Met het dialoogprogramma – ook wel engagement genoemd – streven we naar verduurzaming en daarmee naar een goed rendement op lange termijn. Dit betreft zowel milieu en sociale aspecten (mens en maatschappij), als goed ondernemingsbestuur. PMT belegt in honderden bedrijven en we hebben goed nagedacht wanneer we wel of niet een gesprek aangaan.

We richten ons op ESG-onderwerpen die onze beleggingen (kunnen) raken en die negatieve gevolgen (kunnen) hebben voor samenleving en milieu. 'ESG' staat voor Environment, Social en Governance – ofwel milieu, mens en goed ondernemingsbestuur. Binnen de ESG-indeling zijn veel onderwerpen denkbaar om te bespreken met ondernemingen. PMT richt zich op die onderwerpen die voor de deelnemers van PMT van belang zijn én waarbij we de meeste risico's zien: goed ondernemingsbestuur, Klimaat en Mens & Maatschappij (inclusief beloningsbeleid). Binnen deze thema's bepaalt PMT wat de verwachte grootste risico's zijn, worden er (sector) analyses gedaan en worden de belangrijkste thema's gekozen waarover PMT de dialoog wil aangaan.

Ook is het belangrijk dat we genoeg aandelen in een bedrijf hebben. Als PMT maar een klein belang heeft in een onderneming, hebben we geen of maar heel weinig invloed en zijn we ook niet effectief. Het kan wel een afweging zijn om aan te sluiten bij een engagement die al wordt gevoerd door een andere partij. Dit wordt per individuele casus bekeken.

Naast deze gesprekken, gaan we ook in gesprek bij eventuele ernstige misstanden: als bedrijven internationale richtlijnen schenden (ook wel ‘controverses’ genoemd). We volgen daarbij de richtlijnen van de Verenigde Naties: als de VN een bedrijf als *global violator* aanmerkt, gaan we daarmee in gesprek.

Naast deze, doorgaans internationale gesprekken voert PMT ook gesprekken met grote Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Deze gesprekken vinden plaats in samenwerking met andere grote Nederlandse beleggers, verenigd in Eumedion (zie ook hoofdstuk 13 van dit verslag) en in lijn met de Stewardship Code.

Een overzicht van de dialogen die PMT in 2020 heeft gevoerd is opgenomen in de bijlagen van dit verslag. Het overzicht is tevens terug te vinden op de [website](#).

VOORKEUR VOOR SAMENWERKING

We voeren het bedrijfsdialogenprogramma bij voorkeur samen met andere investeerders, om zo de invloed van de dialoog te vergroten en efficiënt te werken. Daar waar mogelijk werken we samen met vakorganisaties, non-gouvernementele organisaties (NGO's), sectorinitiatieven, wetenschappers, lokale betrokkenen en andere belanghebbenden om zo informatie in te winnen die we kunnen gebruiken bij de gesprekken met ondernemingen.

VERKOOP IS DE LAATSTE STAP

We meten en beoordelen de voortgang bij bedrijven waarmee we in gesprek zijn. We houden hierbij ook in de gaten in welke mate bedrijven openstaan voor onze inbreng en of ze daar iets mee doen. Wil een bedrijf niet met ons in gesprek, voldoet het op de middellange termijn niet aan onze vereisten of blijkt dat een bedrijf uiteindelijk niet aan onze vereisten kan voldoen, kunnen we uiteindelijk besluiten onze aandelen in dat bedrijf te verkopen. We maken daarbij een zorgvuldige afweging over de mogelijke gevolgen voor de belanghebbenden, zoals de werknemers van de onderneming. Zolang we aandelen in een onderneming hebben, kunnen we invloed blijven uitoefenen. Via gesprekken met de onderneming, maar ook via onze aandeelhoudersstem tijdens aandeelhoudersvergaderingen. Als we uit een bedrijf stappen, kunnen we ook niets meer bij die onderneming veranderen. Dat is daarom echt de laatste stap die we nemen.

WE VERTELLEN OVER ONZE GESPREKKEN

Wij vinden het belangrijk transparant te zijn over ons verantwoord beleggingsbeleid, dus ook over de dialogen die we voeren. We publiceren de lijst van [engagementtrajecten](#).

GOED ONDERNEMINGSBESTUUR (BELONINGSBELEID EN NEDERLANDSE ONDERNEMINGEN)

Voor PMT is een goed beloningsbeleid belangrijk, omdat de manier waarop topbestuurders worden betaald, invloed heeft op de strategie die ze voeren. PMT vindt het belangrijk dat salarissen van topbestuurders in een logische lijn liggen met de rest van de organisatie en andere bedrijven. Ook willen we dat bonussen niet onredelijk hoog zijn en dat die bonussen prikkelen tot goede prestaties op de lange termijn, niet tot kortetermijndenken.

Vanaf 2020 moeten Nederlandse beursgenoteerde bedrijven goedkeuring vragen voor hun beloningsbeleid aan de aandeelhouders. PMT heeft hierover in 2020 gesproken met onder andere Shell, Unilever en ABN AMRO. Maar ook buiten Nederland is beloningsbeleid een belangrijk onderwerp. PMT heeft ook investeringen in aandelen in de Verenigde Staten, waar bedrijven vaker een buitensporig beloningsbeleid hebben.

We hebben hier onder meer cvs Health en Oracle op aangesproken. In die gesprekken werd duidelijk dat Amerikaanse bedrijven heel anders kijken naar het beloningsbeleid: hogere beloningen lijken in de vs maatschappelijk meer aanvaardbaar dan bij Europese bedrijven. Niettemin heeft PMT aangedrongen op een verantwoord beloningsbeleid. PMT blijft dit nadrukkelijk volgen en zal zo nodig escalatiestrategieën gebruiken, bijvoorbeeld tijdens aandeelhoudersvergaderingen.

PMT werkt in de beleggingscommissie van Eumedion samen met andere investeerders aan de dialoog met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Hierin heeft PMT de leiding bij de gesprekken met bijvoorbeeld Unilever. In 2020 hebben we intensief met Unilever gesproken over het plan om de twee hoofdvestigingen in Rotterdam en Londen samen te voegen tot één hoofdkantoor in het Verenigd Koninkrijk. PMT heeft hierover met de CEO en andere bestuurders van Unilever gesproken. We vinden het belangrijk dat het duurzame karakter van Unilever, dat zich in de Nederlandse context heeft ontwikkeld, ook behouden blijft als Unilever uit Nederland vertrekt. Daarom willen we graag dat Unilever dat nog beter vastlegt, bijvoorbeeld door opname hiervan in de statuten. Dit gesprek blijven we met Unilever voeren. Een concreet resultaat van de dialoog is dat Unilever voor het eerst heeft willen spreken op een Algemene Vergadering van Aandeelhouders over het klimaat, naast de normale governance-vraagstukken.

INCIDENTEN EN CONTROVERSES

Wij verwachten van bedrijven waarin we beleggen dat zij handelen in lijn met de OESO Richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de Verenigde Naties' Global Compact principes en *Guiding Principles on Business and Human Rights*. Wanneer wij constateren dat een bedrijf betrokken is bij een serieus incident of controverse waarbij één of meerdere van deze internationale, normatieve richtlijnen zijn overtreden, starten wij de dialoog. Wij gebruiken de informatie van dataprovider MSCI om dit vast te stellen.

In onze dialoog met schenders van internationale richtlijnen vragen we bedrijven allereerst de negatieve impact te beëindigen, herstel aan te bieden voor de gedane impact en ervoor te zorgen dat benadeelden worden gecompenseerd. Daarnaast vragen we het bedrijf na te gaan hoe de schending heeft kunnen gebeuren, hun beleid en processen onder de loep te nemen en adequate maatregelen te nemen om herhaling te voorkomen. Wij monitoren de voortgang van de dialoog. Indien gesprekken binnen een redelijke termijn niet tot de gewenste resultaten leiden, kunnen wij besluiten om tot *divestment* over te gaan. Over onze aanpak en de resultaten daarvan leggen wij verantwoording af in onze rapportages en op onze website.

VOORBEELD: MIJNBOUW SOUTH32 VEROORZAAKT GEZONDHEIDSKLACHTEN

Het Australische mijnbouwbedrijf South32 houdt zich bezig met de winning en productie van metalen, zoals aluminium, mangaan, nikkel, zilver, lood en zink en is actief over de hele wereld. Onze uitvoeringsorganisatie MN is namens PMT in gesprek met dit bedrijf. In 2018 is namelijk aangetoond dat de activiteiten die plaatsvinden in South32's Colombiaanse productiefaciliteit Cerro Matoso gelinkt zijn aan gezondheidsklachten van gemeenschappen uit nabijgelegen gebieden. Na een slepend conflict stelde de rechter de bewoners van het gebied in het gelijk en werd South32 een aantal verplichtingen opgelegd om de lokale gemeenschappen herstel te bieden en een nieuwe milieulicentie te behalen. In onze dialoog met South32 bespreken we de stappen die het bedrijf zet om deze eisen in te willigen. Zo zijn we in gesprek over de manier waarop het bedrijf erop toeziet dat de mensen die lijden aan gezondheidsklachten gelinkt aan Cerro Matoso de zorg krijgen die hen toekomt. Ook praten we in bredere zin over de stappen die South32 onderneemt om lokale gemeenschappen te betrekken en consulteren en vragen we South32 om de regio's land en waterbronnen te beschermen en de negatieve milieuschade van de productiefaciliteit te reduceren.

IN GESPREK OVER DE ENERGIETRANSITIE

Als onderdeel van de klimaatstrategie voert PMT sinds 2016 gesprekken met ondernemingen in de portefeuille die de grootste blootstelling naar klimaatrisico's hebben. In 2020 spraken we met de volgende bedrijven: Engie, Equinor, ExxonMobil, NextEra Energy, Repsol, Shell, RWE, Total en WEC Energy Group.

	De bedrijven waarmee PMT in 2020 een dialoog voerde over het thema 'energietransitie'
	
	
	
	
	
	
	
	
	

Deze gesprekken in het kader van het klimaat-engagementprogramma worden gevoerd op basis van verschillende externe bronnen, waarvan de belangrijkste de wetenschappelijke publicaties van de IPCC en de International Energy Agency (IEA) zijn. De IPCC publiceert elke vier jaar een rapport waarin het richting geeft over wat er in de toekomst nodig is om het 1,5°C pad, zoals afgesproken in het Parijsakkoord, te behalen. Volgens de IPCC moet de wereldwijde reductie in 2050 zijn teruggebracht tot een uitstoot van netto 0. Dit betekent niet dat er helemaal geen uitstoot meer mag zijn: in alle scenario's van de IPCC wordt een deel van de bruto uitstoot verminderd door de opslag en afvang van CO₂ (Carbon Capture & Storage; CCS). In alle scenario's van de IPCC is er bijvoorbeeld nog steeds een aandeel olie in de wereldwijde energiemix. De uitstoot die wordt veroorzaakt door het gebruik van olie, en ook gas, zal moeten worden gecompenseerd met CCS-technieken.

Met het dialoogprogramma 'Energietransitie' wil PMT de financiële klimaatrisico's verminderen en bedrijven ertoe bewegen hun strategie in lijn te brengen met het Parijsakkoord.

Om de voortgang van de bedrijven hierop te meten, kijkt PMT naar drie belangrijke punten:

- Inzicht in en beheersing van klimaatrisico's.
- Strategie in lijn met het Parijsakkoord en bijpassende meeteenheden en reductiedoelstellingen.
- Rapportage en openheid van informatie in lijn met internationale standaarden (TCFD en CDP).

PMT ziet een aantal industrie-brede trends aan de hand van het dialoogprogramma energietransitie. Een voorbeeld hiervan zijn de carbonreductiedoelstellingen van Total.

TOTAL: CARBONREDUCTIEDOELSTELLINGEN

Total heeft in 2020 nieuwe carbonreductiedoelstellingen uitgesproken. Het bedrijf wil voor al zijn activiteiten in Europa in 2050 netto geen uitstoot meer hebben voor scope 1,2 en 3. Onderzoeksinstantie Transition Pathway Initiative (TPI) scoort deze doelstelling, samen met die van Shell, als momenteel de meest ambitieuze doelstelling binnen de sector. Om dit tot uitvoering te brengen wil Total in 2030 zijn absolute CO₂-uitstoot in de Europese Unie met 30% omlaag hebben gebracht, wereldwijd moet zijn CO₂-uitstoot in 2030 kleiner zijn dan die in 2015 was. Een groot deel van deze reductie wil Total realiseren door de transitie van olie naar gas: de energiemix zal in 2030 voor 35% uit olie, 50% uit gas en 15% duurzame energiebronnen bestaan. Ondanks dat het percentage olie in de energiemix kleiner wordt, wil Total wel absoluut gaan groeien in de olieproductie. Van Totals beschikbare budget voor investeringen is hiervan tussen 2021 en 2025 15% en tussen 2026 en 2030 20% in duurzame energie beschikbaar. Total heeft zijn doelstelling voor de productie van energie met duurzame energiebronnen opgehoogd van 25 Gigawatt naar 35 Gigawatt in 2025. Ondanks deze stappen is de strategie volgens TPI nog niet in lijn met een 1,5-gradenscenario en blijft dit onderwerp van gesprek. PMT verwacht van Total dat de bedrijfsstrategie direct gekoppeld gaat worden aan klimaatscenario's van het Parijsakkoord. Ook verwacht PMT dat Total de nieuwe strategie koppelt aan de beloningen van het bestuur en hoger management.

PMT ziet goede voortgang binnen het dialoogprogramma 'Energietransitie', vooral op het gebied van de lange termijn reductiedoelstellingen en reviewactiviteiten van bedrijven. Er is zeker nog verbetering mogelijk op het vlak van de Capex alignment.

GOEDE VOORTGANG: LANGE TERMIJN REDUCTIEDOELSTELLINGEN

De lange termijn reductiedoelstelling van bedrijven zegt iets over de uitstoot die een bedrijf wil gaan reduceren over de lange termijn. Dit is het belangrijkste punt om te bepalen of een bedrijf in lijn ligt met de doelstellingen van het Parijsakkoord. In het eerste jaar van het dialoogprogramma ‘Energietransitie’ hebben zes bedrijven nieuwe lange termijn carbon reductieambities uitgesproken, te weten Engie, Equinor, Repsol, RWE, Shell en Total.

Volgens onderzoeksinstantie Transition Pathway Initiative (TPI) heeft Shell de meest ambitieuze reductiedoelstelling van de olie- en gasbedrijven, omdat de doelstelling geldt voor alle energieproducten die Shell verkoopt. Desondanks is de doelstelling niet genoeg om in lijn te zijn met het Parijsakkoord. PMT blijft erover in gesprek met Shell om de doelstelling wel in lijn te brengen.

GOEDE VOORTGANG: REVIEW ACTIVITEITEN

Veel bedrijven hebben publiekelijk uitgesproken het Parijsakkoord te steunen en aangegeven er alles aan te zullen doen om bij te dragen aan het behalen ervan. Om te waarborgen dat bedrijven zowel direct als indirect – via partijen die handelen in naam van de bedrijven – handelen ten gunste van het Parijsakkoord vragen we de bedrijven een review te doen op de lobbyactiviteiten van het eigen bedrijf en derde partijen. De IIGCC heeft standaarden opgezet waaraan deze lobby review moet voldoen. Bedrijven moeten bijvoorbeeld een analyse doen voor alle geografische regio’s waarin ze opereren en moeten hierin zowel directe als indirecte betalingen publiek maken. Ook moeten bedrijven een website hebben waarop ze laten zien hoe ze derde partijen monitoren, en welke acties ze ondernemen als ze bijvoorbeeld lid zijn van een partij die niet handelt conform het Parijsakkoord. Tijdens het eerste jaar van het engagementprogramma ‘Energietransitie’ hebben verschillende bedrijven deze analyse aangekondigd of uitgevoerd (Equinor, Repsol, RWE en Total) of deze geactualiseerd (Shell).

VERBETERING MOGELIJK: CAPEX ALIGNMENT

Een belangrijke indicator die iets zegt over de toekomst van een bedrijf is de hoogte van de *capital expenditures* (Capex): de kapitaaluitgaven van een bedrijf. Veel bedrijven hebben aangekondigd in de toekomst meer te gaan investeren in de opwekking van energie met duurzame technologieën. Niettemin investeren veel bedrijven ook nog in conventionele fossiele bronnen, zoals olie- en gasvelden. PMT merkt in de dialogen dat bedrijven onvoldoende kunnen uitleggen op welke manier de verdeling en gemaakte keuzes van kapitaalinvesteringen bijdragen aan de lange termijn reductiedoelstelling van het bedrijf. Dit onderwerp is volop in ontwikkeling. Er bestaan nog geen standaarden om te toetsen of en hoe kapitaalinvesteringen in lijn zijn met het Parijsakkoord. In 2021 is dit een belangrijk onderwerp in de dialoog met bedrijven.

IN GESPREK OVER KINDERARBEID IN KOBALTWINNING

PMT zet zich samen met andere institutionele investeerders in voor een verantwoorde kobaltwinning. Kobalt is een metaal dat hoofdzakelijk wordt gebruikt in batterijen. Het is daarmee in toenemende mate een belangrijke grondstof. Vooral de elektrificatie van de transportsector om de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs te halen, draagt bij aan de stijgende vraag naar kobalt. Dit is echter niet altijd in het belang van de werkers in de sector zelf: zij ervaren vooral de negatieve impact van kobaltmijnbouw. Het gros van ’s werelds kobalt is afkomstig uit de Democratische Republiek Congo (DRC), waar het vooral uit kleine, onveilige mijnen wordt gewonnen. Vaak gebeurt dit onder ernstige omstandigheden, waarbij de veiligheid en gezondheid van werkers op het spel staan en kinderarbeid aan de orde van de dag is.

MN is namens PMT aangesloten bij de UNPRI Working Group on Responsible Cobalt en is samen met andere institutionele investeerders in gesprek met een aantal elektronicabedrijven. Deze bedrijven zijn grote afnemers van kobalt. PMT vraagt hen om Congolese mijn gemeenschappen te ondersteunen en kinderarbeid en gevaarlijke arbeidsomstandigheden in hun toeleveringsketens tegen te gaan.

APPLE: ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN IN KOBALTMIJNEN

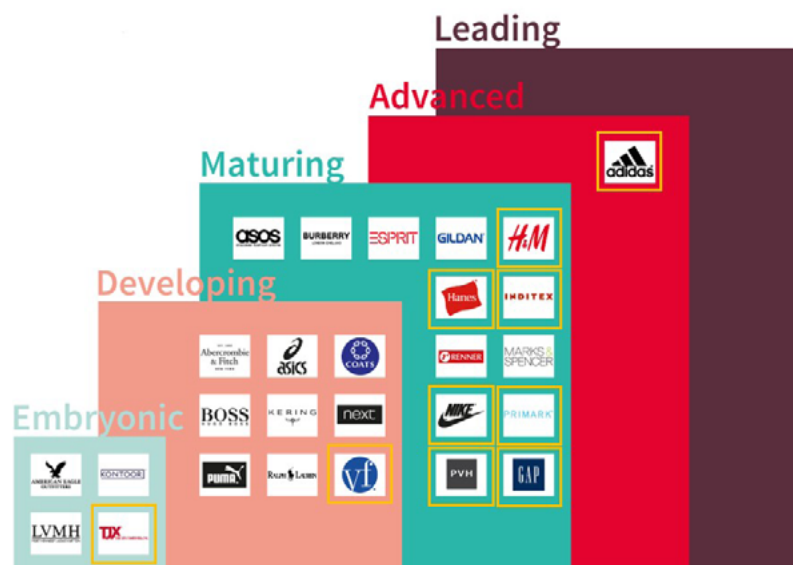
Apple verwerkt kobalt in de batterijen van zijn producten en is daarmee een grootgebruiker van deze metaalsoort. Apple heeft de afgelopen jaren stappen gezet om meer grip te krijgen op zijn kobalt toeleveringsketens. Het bedrijf heeft de minimumcondities waaraan kobaltleveranciers moeten voldoen aangescherpt en het toezicht hierop geïntensiveerd. In 2020 publiceerde Apple zijn eerste mensenrechtenbeleid, waarin het bedrijf zich publiekelijk committeert aan het beschermen van fundamentele mensenrechten, zoals het uitbannen van kinderarbeid. Om het risico op kinderarbeid en gevaarlijke arbeidsomstandigheden te verkleinen besloot Apple in 2016 om alleen nog kobalt uit grote, officiële mijnen te kopen. PMT is niet overtuigd van de effectiviteit van deze keuze. Uit onderzoek blijkt namelijk dat ook grotere mijnen risico's kennen, bijvoorbeeld van arbeidsonveiligheid en geweld door private beveiligingspartijen jegens omwonenden of illegale mijnbouwers. Bovendien is het niet duidelijk in hoeverre Apple rekening houdt met de onbedoelde negatieve impact van deze keuze op kleinere mijnbouw gemeenschappen. PMT heeft deze zorgen al in 2019 gedeeld met het bestuur van Apple, maar ondanks vele aansporingen heeft Apple hier nog niet op gereageerd. Eind 2020 hebben we tijdens een investeerdersbijeenkomst opnieuw aandacht voor het onderwerp gevraagd door onze zorgen te uiten en enkele vragen te stellen. De reactie van Apple stelde ons niet gerust. Daarom willen we de dialoog in 2021 verder intensiveren en nagaan hoe Apple onze zorgen adresseert.

IN GESPREK OVER LEEFBAAR LOON EN LEEFBAAR INKOMEN

Uitvoeringsorganisatie MN is namens PMT één van de oprichters en actief lid van het Platform Living Wage Financials (PLWF). Het samenwerkingsverband kent inmiddels vijftien leden uit binnen- en buitenland met een geschat beheerd vermogen van €2,6 biljoen (per november 2020). Gezamenlijk spreken zij met bedrijven uit de textiel-, agrarische- en retailsector over het belang van leefbare lonen en inkomens. Een belangrijk onderdeel hiervan is dat bedrijven jaarlijks worden gescoord op hun voortgang. In 2020 voerde MN namens PMT een actieve dialoog met vijftien bedrijven (tien textielbedrijven en vijf voedingsproducenten).

LEEFBARE LONEN IN DE TEXTIELSECTOR

In 2020 hebben we voor de derde keer de voortgang van kledingbedrijven op het gebied van leefbaar loon gemeten aan de hand van onze extern gevalideerde methode. Deze methodologie is in 2020 verder aangescherpt, omdat de verwachtingen die de PLWF-leden hebben van de kledingbedrijven waarmee zij spreken na twee jaar engagement hoger ligt dan aan de start van de dialoog.

In de deze figuur staan de resultaten van de kledingsector weergegeven. MN heeft namens PMT gesproken met de geel omrande bedrijven.

De resultaten laten zien dat het gros van de bedrijven zich bevindt in de ‘*maturing*’ fase. Ondanks de aanscherping van de beoordelingsmethodologie hebben de meeste bedrijven een hogere score behaald dan in 2019. Bij Hanesbrand en GAP heeft dit ertoe geleid dat zij van de ‘*developing*’ fase naar de ‘*maturing*’ fase zijn opgeschoven. PVH zakte door de aanscherpingen een categorie, van ‘*advanced*’ naar ‘*maturing*’. Ook Adidas zakte een categorie, waar het vorig jaar nog in de ‘*leading*’ fase viel. Dit komt omdat de PLWF leden de tussencategorie ‘*advanced*’ aan het overzicht hebben toegevoegd om erop toe te zien dat de hoogste categorie enkel is weggelegd voor bedrijven die nauwelijks meer verbeterstappen kunnen zetten.

PMT ziet dat het belang van leefbare lonen breed wordt gedragen in de textielsector. Voor veel bedrijven blijft het echter een uitdaging om dit commitment te vertalen naar betekenisvolle actie. Dit is terug te zien in onze dialoog met bedrijven. We spreken steeds minder over het beleid van bedrijven op leefbare lonen en steeds meer op de manier waarop zij hier invulling aan geven. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om hun inkooppraktijken, om de mate waarin bedrijven de sociale dialoog met stakeholders zoals vakbonden faciliteren, of de stappen die zij zetten om de impact van initiatieven en samenwerkingen op lonen van productiemedewerkers te meten. In 2021 zal deze focus onveranderd blijven.

In 2020 werd de textielindustrie hard geraakt door de gevolgen van COVID-19. Niet alleen de kledingbedrijven zelf, maar zeker ook hun leveranciers en werknemers in productielanden. MN sprak namens PMT met bedrijven over de gevolgen van deze crisis en benadrukte in deze gesprekken het belang van gezonde en duurzame relaties met leveranciers, verantwoorde inkooppraktijken en sociale dialoog. COVID-19 heeft de aandacht voor de manier waarop bedrijven met werknemers en leveranciers omgaan vergroot. We hopen dan ook dat dit tot verandering zal leiden en leefbare lonen zal bevorderen.

PRIMARK*

PRIMARK: AANDACHT VOOR MENSENRECHTEN EN GOEDE ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN

Kledingbedrijf Primark is in 2020 beoordeeld als *'maturing'*. Ondanks de striktere methodologie heeft het bedrijf hiermee een vergelijkbare score behaald als vorig jaar. Dit is onder meer te danken aan de manier waarop Primark met leveranciers werkt om mensenrechten en goede arbeidsomstandigheden in zijn toeleveringsketens te waarborgen.

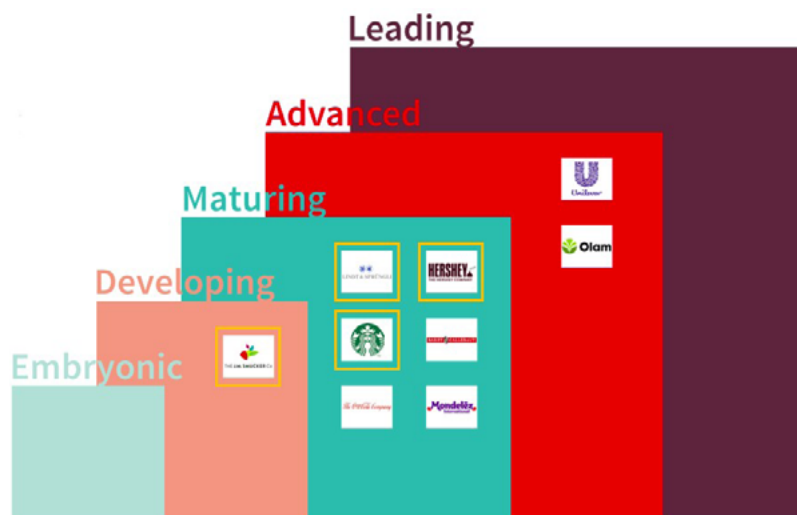
Ook Primarks nieuwe leveranciersvoorwaarden hebben bijgedragen aan de score. Hierin is in 2020 als nieuwe voorwaarde opgenomen dat werknemers in staat moeten zijn om klachten en zorgen te uiten zonder bang te hoeven zijn voor de consequenties hiervan. Ten tijde van COVID-19 heeft Primark op meerdere manieren getracht zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen. Allereerst leverde het bestuur salaris in en het bedrijf keerde in juli – daarin gesteund door PMT – geen dividend uit. Daarnaast zag het bedrijf toe op de veiligheid van zijn eigen medewerkers en hielp het leveranciers om de bescherming van productiewerkers te garanderen.

Vanwege de impact van de pandemie zag Primark zich begin maart genoodzaakt om de normale betalingstermijn korte tijd te verlengen. PMT vindt dit onwenselijk, omdat tijdige betalingen van groot belang zijn om de inkomens van grote aantallen productiemedewerkers en hun families te kunnen verzekeren. Primark erkende dit probleem en liet dit zien door het opzetten van een fonds waarmee productiemedewerkers in Zuidoost-Azië ten tijde van de pandemie zo tijdig mogelijk betaald worden voor het werk dat ze voor Primark doen.

In 2021 zal PMT de dialoog met Primark voortzetten. In deze gesprekken zal de focus liggen op een aantal verbeterpunten die we nog zien voor het bedrijf. Dit zijn onder meer toewerken naar het meten van de impact van samenwerkingen en projecten en naar het vergroten van transparantie.

LEEFBAAR INKOMEN IN DE VOEDSEL- EN LANDBOUWSECTOR

In 2019 hebben we de initiële focus op leefbaar loon in de textielsector uitgebreid met het inkomen van koffie- en cacaoboeren in de toeleveringsketen van bedrijven uit de voedsel- en landbouwsector. Ook voor deze werkstroom hebben we een meetmethode ontwikkeld om de voortgang van bedrijven te meten. Deze hebben we in 2020 voor de eerste keer gebruikt. Onderstaande figuur geeft de resultaten van de bedrijven waar namens PMT mee is gesproken (geel omrand).

Resultaten voedsel- en landbouwsector 2020 Platform Living Wage Financials (PLWF).

PMT SPRAK IN 2020 MET DE GEEL OMRANDE BEDRIJVEN.

De resultaten laten zien dat de meeste bedrijven zich in de ‘*maturing*’ fase bevinden. Ze erkennen stuk voor stuk het belang van eerlijke en leefbare inkomens voor koffie- en cacaoboeren in hun ketens en ondernemen actie om dit te realiseren. Echter, we zien tegelijkertijd dat er nog veel ruimte is voor verbetering. Zo committeren bedrijven zich vaak nog niet beleidsmatig aan leefbare lonen, maar refereren ze in plaats daarvan aan minimumlonen. Ook zetten veel bedrijven stappen om meer inzicht te krijgen in hun toeleveringsketens van koffie en cacao, maar hebben ze nog nauwelijks inzicht in de inkomens en leefomstandigheden van boeren. Tot slot is voor veel bedrijven onduidelijk in hoeverre boeren in staat zijn gebruik te maken van klachtenmechanismes en onderbetaling te melden. In 2021 zal PMT de voedingsproducenten aanmoedigen om op deze en andere punten een stap verder te gaan.

THE J.M. SMUCKER COMPANY: DIALOOG GESTART, BELEID VERDER AANSCHERPEN

Als moederbedrijf van merken zoals Dunkin’ Donuts en het in Amerika grote koffiemark Folgers is Smucker een belangrijke speler op het gebied van koffie. PMT is sinds 2019 in gesprek met het bedrijf over leefbare inkomens en heeft Smucker in 2020 voor het eerst beoordeeld. Smucker eindigde als enige bedrijf in de ‘*developing*’ fase en de resultaten lieten zien dat het bedrijf nog de nodige stappen heeft te zetten. Smucker erkent dat het bedrijf een zekere mate van verantwoordelijkheid heeft tegenover de koffieboeren in zijn toeleveringsketens, prioriteert eerlijke lonen in zijn beleid en is begonnen met het op kleine schaal uitrollen van projecten en programma’s om hen te ondersteunen. Expliciete referenties aan leefbare lonen ontbreken echter veelal. In onze dialoog moedigen we Smucker aan om zijn beleid op dit onderwerp aan te scherpen en op grotere schaal aan te sluiten bij en bij te dragen aan samenwerkingen en initiatieven die zich expliciet richten op de bevordering van leefbare inkomens van koffieboeren. Ook vragen we het bedrijf om huidige inkomensniveaus in hun koffiemarkten te meten en toe te werken naar het meten van de impact van projecten, initiatieven en samenwerkingen waarbij ze zijn aangesloten.

IN GESPREK OVER ARBEIDSTRANSITIE

In 2018 is het dialoogprogramma ‘Arbeidstransitie’ gestart om de gevolgen van de transitie naar de nieuwe economie te adresseren bij bedrijven. De verduurzaming van de inzetbaarheid van de beroepsbevolking is één van de grote uitdagingen voor de komende decennia. Ontwikkelingen als automatisering en digitalisering brengen in een groot aantal sectoren, waaronder de Nederlandse maakindustrie, de nodige risico’s met zich mee voor werknemers. Zo kunnen bepaalde typen kennis en vaardigheden overbodig raken, terwijl aan de andere kant tekorten ontstaan.

We zien dat bedrijven doorgaans de nadruk leggen op de kansen die automatisering en digitalisering hun bieden. De bijbehorende risico’s blijven echter slecht begrepen of worden weinig benoemd. Door middel van dit dialoogprogramma streven we ernaar het begrip bij deze bedrijven over de mogelijke gevolgen van technologische trends in de komende jaren te vergroten. We vragen ze om hier kennis van te nemen en hun verantwoordelijkheid te erkennen om de negatieve impact op werknemers te beperken. Het uiteindelijke doel van het dialoogprogramma is te zorgen voor lange termijn waardecreatie van onze beleggingen.

Gedurende 2020 hebben we gewerkt aan een herziening van dit dialoogprogramma, waarbij de keuze is gemaakt om de initiële focus van het engagementprogramma te verleggen van de voedingsmiddelenindustrie naar de autosector. De reden hiervoor is dat de eerste gesprekken met bedrijven uit de voedingsmiddelenindustrie toonden dat dit onderwerp nog niet sterk leeft binnen de sector. De geselecteerde ondernemingen waren zich minimaal bewust van de impact van automatisering op zowel de directe activiteiten als de toeleveringsketen en verwachtten dat alleen op langere termijn automatisering zal worden ingevoerd. Verder was geen van de geselecteerde ondernemingen van plan om de transparantie op en communicatie over dit onderwerp te vergroten.

Om meer impact te kunnen hebben, verplaatsen we met ingang van 2021 onze aandacht daarom naar een sector waarvan de directe activiteiten onmiddellijk worden getroffen door automatisering: de autosector. In deze sector is het thema ook zeer relevant en staat al vaker op de agenda van ondernemingen. Enkele belangrijke ontwikkelingen binnen de sector betreffen de wereldwijde dalende verkoop van auto's voor consumenten, en grote aangekondigde of recente ontslagen. Dergelijke ontwikkelingen maken het thema relevant en bieden draagvlak om ondernemingen direct aan te spreken op hun verantwoordelijkheid tot het tijdig verduurzamen van hun werknemersbestand.

De doelstellingen van dit dialoogprogramma zijn:

- het vergroten van erkenning van en inzicht in de impact van automatisering op het werknemersbestand bij ondernemingen; en
- ondernemingen stimuleren invulling te geven aan hun door de OESO veronderstelde verantwoordelijkheid zich als goed werkgever te gedragen. Onder die verantwoordelijkheid valt het in goede banen leiden van de (mogelijke) gevolgen van belangrijke wijzigingen in hun activiteiten op werkgelegenheid.

3 ACTIEF AANDEELHOUDERSCHAP: STEMBELEID

Het stemrecht is een van de belangrijkste rechten van aandeelhouders. Daarmee kunnen we invloed uitoefenen op het beleid en bestuur van een onderneming. Ons uitgangspunt is om te stemmen op alle aandeelhoudersvergaderingen van de beursgenoteerde ondernemingen waarin we beleggen. Op die manier nemen we onze verantwoordelijkheid als aandeelhouder.

De manier waarop op die vergaderingen wordt gestemd is vastgelegd in het [stembeleid van PMT](#). Daarin staat hoe met de verschillende onderwerpen op een aandeelhoudersvergadering wordt omgegaan.

Dit stembeleid is soms strenger dan wat er volgens de lokale governance code van een onderneming wordt geëist. Vooral als het gaat om bestuursamenstelling en beloningsbeleid. Door een stem uit te brengen geven wij een signaal naar een onderneming en kunnen wij positieve veranderingen aanjagen. Met andere woorden, het draagt bij aan een verantwoordelijke bedrijfsvoering van de ondernemingen waarin wij beleggen.

De uitvoering van het PMT stembeleid is uitbesteed aan Institutional Shareholder Services (ISS). ISS voert de stemmen uit conform het vastgestelde stembeleid van PMT. Waar nodig geeft PMT nog aanvullende richtlijnen of aandachtspunten mee. Op de website [rapporteert](#) PMT over het stemmen. Hiermee voldoet PMT aan de eisen die wetgever stelt aan institutionele beleggers, zoals pensioenfondsen en vermogensbeheerders. Het stembeleid van PMT sluit aan bij de PRI van de Verenigde Naties en bij de Nederlandse Stewardship Code van Eumedion. In 2020 is namens PMT op 2.616 vergaderingen gestemd, dit komt overeen met 92,6% van alle vergaderingen waar wij mochten stemmen. PMT stemt waar dat juridisch mogelijk is. Ook kan PMT niet op alle vergaderingen stemmen, omdat nog niet in alle landen digitaal stemmen mogelijk is. PMT zou dan in persoon aanwezig moeten zijn. Vanuit kostenoverwegingen wordt daarom vaak afgezien van stemmen. Voorbeelden daarvan zijn landen als Bangladesh, Bahrein of de Bahama's.

PMT wil in het bijzonder rapporteren over belangrijke en in het oog springende agendapunten waar op is gestemd. Dat zijn bijvoorbeeld agendapunten die controversieel zijn, van bijzonder economisch belang, of waar we afwijken van de aanbeveling van het ondernemingsbestuur.

EEN PAAR VOORBEELDEN

ONDERNEMING	CATEGORIE	STEM BESTUUR	STEM PMT	TOELICHTING
Unilever NV en Unilever PLC 	Unificatie onderneming	Voor	Voor	Unilever wil af van de duale structuur, waardoor het eigenlijk twee bedrijven zijn, een Nederlandse en een Britse. Dat staat de slagkracht bij bijvoorbeeld overnames en verkopen in de weg. Ook is het bestuursmodel daardoor ingewikkelder dan nodig is. PMT heeft gekeken of de duurzame strategie van Unilever voldoende geborgd is, ook bij een verhuizing naar het Verenigd Koninkrijk. Na gesprekken met het bestuur van Unilever is PMT overtuigd dat de unificatie de slagkracht van het bedrijf ten goede komt en heeft PMT dus ingestemd met de verhuizing. PMT heeft het bestuur meegegeven dat we verwachten dat Unilevers duurzame bedrijfsmodel niet verandert.

ONDERNEMING	CATEGORIE	STEM BESTUUR	STEM PMT	TOELICHTING
Facebook 	Aandeelhouders-voorstellen	Tegen	Voor	Verschillende aandeelhouders hadden voorstellen ingediend om het beleid en bestuur van Facebook te verbeteren. Het bestuur van Facebook was tegen alle voorstellen, maar PMT steunde de voorstellen over een beter ondernemingsbestuur, het evalueren van de houding van Facebook over politieke advertenties en het tegengaan van online kindermisbruik. Omdat oprichter Zuckerberg nog steeds de meeste aandelen bezit, werden de voorstellen niet aangenomen.
Amazon 	Aandeelhouders-voorstellen	Voor	Tegen	Ook bij Amazon, een ander groot technologiebedrijf uit de VS, werden veel aandeelhoudersvoorstellen ingediend die door PMT werden gesteund. In de voorstellen wordt onder andere aangedrongen op het controleren van het naleven van mensenrechten door het bedrijf en het tegengaan van verspilling. Ook deze voorstellen werden niet aangenomen.

TABEL UITGEBRACHTE STEMMEN 2020

De uitgebrachte stemmen zijn volledig in lijn met het in 2020 geldende stembeleid.

CATEGORIE	VOOR	TEGEN	ONTHOUDEN	TOTAAL
Bestuur (beloning commissarissen, aanstellen of wegsturen bestuursleden, etc.)	9.793 75%	3.151 24%	42 0%	12.986
Operationele zaken (dividend goedkeuren, decharge verlenen, etc.)	6.458 89%	777 11%	20 0%	7.255
Kapitalisatie van de onderneming	2.916 82%	640 18%		3.356
Remuneratievergoeding voor uitvoerende bestuurders (opties, bonussen)	807 35%	1.485 65%	1 0%	2.293
Reorganisaties, fusies en overnames	1.322 84%	249 16%		1.571
Aandeelhoudersvoorstel – samenstelling bestuur	287 60%	189 40%	2 0%	478
Aandeelhoudersvoorstel – operationele zaken	110 73%	40 27%		150
Anti-overname maatregelen	154 96%	7 4%		161
Aandeelhoudersvoorstel – bestuurlijke aangelegenheden	45 90%	3 6%	2 4%	51
Aandeelhoudersvoorstel – beloning bestuur	22 61%	14 39%		36
Aandeelhoudersvoorstel – overige zaken	40 98%	1 2%		41
Overige	43 100%			43
Aandeelhoudersvoorstel – gezondheid en milieu	29 71%	12 29%		41
Aandeelhoudersvoorstel – Mensenrechten	19 68%	9 32%		28
Voorstellen voor houders van preferente aandelen en (converteerbare) obligaties	8 80%	2 20%	2 29%	10
TOTAAL	22.054 77%	6.579 23%	67 0%	28.700

4 ACTIEF AANDEELHOUDERSCHAP: JURIDISCHE PROCEDURES

Helaas komt het voor dat bij ondernemingen fraude of misleiding plaatsvindt. Bijvoorbeeld met de jaarrekening, met informatie bij de uitgifte van aandelen of door corrupte of andere misleidende informatie aan de aandeelhouders. Als PMT in die ondernemingen heeft belegd, kunnen we daar mogelijk financiële schade van ondervinden.

PMT houdt bij of hiervoor juridische procedures worden opgestart. We sluiten daarbij aan wanneer dat zinvol is en als we verwachten dat er een financiële vergoeding mogelijk is om zo (een deel van) de schade te kunnen verhalen op de ondernemingen. In het buitenland heten dit *class actions*. Dit zijn rechtszaken die gezamenlijk door meerdere institutionele beleggers en andere gedupeerden in Australië, Canada en de VS worden aangespannen. Beleggers kunnen daar actief of passief aan deelnemen.

In actieve rechtszaken neemt PMT als eisende partij (*plaintiff*) deel aan de aangespannen rechtszaken. In dat soort procedures wordt van PMT extra inspanningen verwacht bij het aansturen van de advocaten en het nemen van tactische en strategische beslissingen, en het aanleveren van informatie en documentatie om de zaak te onderbouwen en de claims te bewijzen.

PMT is momenteel bij zes juridische procedures actief betrokken, namelijk zaken met Fortis, Volkswagen/Porsche, BP, RBS, Toshiba en MGM. Passief is PMT bij een aantal zaken betrokken.

PMT doet geen uitspraken over lopende procedures. In 2020 zijn er geen juridische procedures afgerond.

5 ESG-INTEGRATIE

PMT wil zelf bepalen waar het in belegt en dit kunnen uitleggen aan deelnemers en de maatschappij. Daarom belegt PMT bijvoorbeeld niet in een standaard aandelenindex die door een andere partij is samengesteld, maar willen we vanuit de eigen doelstellingen en beginselen regels bepalen over de manier waarop we investeren. Daarbij wordt per sector een *due diligence* analyse uitgevoerd naar de grootste ESG-risico's binnen die sector. De identiteit van het pensioenfonds en de achterban worden zo zichtbaar in de manier waarop PMT belegt.

SAMENSTELLING BELEGGINGSPORTEFEUILLE PMT PER ULTIMO 2020

	X € 1 MILJOEN	IN PERCENTAGES
Vastgoedbeleggingen	7.295	7,5%
Aandelen	28.161	28,9%
Vastrentende waarden	61.623	63,3%
Overige beleggingen	278	0,3%
Totaal belegd vermogen	97.357	100%

AANDELENPORTEFEUILLE ONTWIKKELDE LANDEN

Eind 2018 introduceerde PMT de nieuwe Strategische Aandelenportefeuille voor ontwikkelde landen. In deze portefeuille staat rendement voorop en wordt alleen geïnvesteerd in ondernemingen die voldoen aan de financiële en principiële (ESG) criteria van PMT. De mening van deelnemers heeft daarbij een belangrijke rol gespeeld.

De randvoorwaarden die PMT stelt, zijn:

- 1 Ondernemingen moeten voldoen aan wet- en regelgeving.
- 2 PMT wil niet investeren in de tabaks-, bont-, adult entertainment- en wapenindustrie.
- 3 PMT gelooft dat alleen bedrijven die een goede bedrijfsvoering hebben en daarin rekening houden met het milieu, mensen en de maatschappij op lange termijn goed presteren.
- 4 PMT investeert niet in sectoren waar PMT al op een andere manier risico loopt, zoals bepaalde bedrijven in de financiële sector.
- 5 PMT wil niet beleggen in onderneming die hoge faillissementskansen of slechte financiële karakteristieken hebben.

BENCHMARK: 1.600 BEDRIJVEN	
Bedrijven die voldoen aan wetgeving en verdragen	FILTER 1
Bedrijven die niet strijdig zijn met principiële uitsluitingen	FILTER 2
Bedrijven die binnen hun sector goede ESG-presaties hebben	FILTER 3
Bedrijven die niet opereren in financieel ongewenste sectoren	FILTER 4
Bedrijven met goede financiële kenmerken	FILTER 5

AANDELENPORTEFEUILLE PMT:
CA. 900 BEDRIJVEN

Op basis van deze kenmerken heeft PMT zelf een aandelenindex vastgesteld, waarmee de portefeuille van ongeveer 1600 ondernemingen naar ongeveer 900 ondernemingen werd verkleind. Ondernemingen maken alleen deel uit van de PMT-aandelenportefeuille als ze aan al deze vijf voorwaarden voldoen. De uitsluiting van de sectoren (filter 4) is doorgevoerd in de hele beleggingsportefeuille.

AANDELENPORTEFEUILLE OPKOMENDE LANDEN

In 2020 zijn deze randvoorwaarden ook geïmplementeerd voor de investeringen in aandelen in opkomende landen. Voor deze beleggingen is er nog een aanvullende voorwaarde toegevoegd: PMT wil niet beleggen in ondernemingen die in handen zijn van een overheid die niet democratisch is of als corrupt wordt gezien. Op basis hiervan zijn bijvoorbeeld investeringen in Chinese staatsbedrijven uitgesloten. Een nadere toelichting over het uitsluitingsbeleid van PMT is opgenomen in hoofdstuk 6 van dit jaarverslag.

STRATEGIEHERZIENING HOOGRENTENDE BEDRIJFSOBLIGATIES

PMT verwacht in 2021, in aanvulling op de uitsluiting van specifieke sectoren, ook een deel van de bedrijven in de obligatieportefeuille te verwijderen op basis van ESG-randvoorwaarden. Daarnaast is in deze portefeuilles een belangrijke rol weggelegd voor de actieve managers, die ESG-aspecten meenemen in het beleggingsproces en hierop gemonitord worden.

VASTGOED- EN INFRASTRUCTUURINVESTERINGEN

PMT heeft in 2020 het beleid voor vastgoed- en infrastructuurinvesteringen geactualiseerd. In dit 'cluster' van investeringen is meer ruimte gekomen voor investeringen in duurzame energie, zoals windmolens en zonnepanelen. Bij alle vastgoedinvesteringen – direct vastgoed én beursgenoteerd – wil PMT investeren in betaalbare huisvesting waarbij duurzaamheid van het vastgoed een belangrijke factor is.

6 UITSLUITINGEN

Eén van de uitgangspunten van PMT is dat we het geld verantwoord beleggen. Dat houdt ook in dat we voor sommige beleggingen juist niet kiezen. We beleggen niet in bedrijven die bij de productie van controversiële wapens, tabak, handvuurwapens voor civiel gebruik, adult entertainment of bont betrokken zijn. Daarbij hebben we goed geluisterd naar de mening van de PMT-deelnemers. Via deze bewuste selectie komen zo'n 700 ondernemingen voor PMT niet in aanmerking om in te beleggen.

PMT belegt ook niet in bedrijven die handelen in strijd met belangrijke internationale verdragen. En ook als bedrijven niet met ons in gesprek willen gaan of als zij zich na gesprekken met ons te weinig inspinnen voor de onderwerpen die wij belangrijk vinden, kiezen we niet voor hen. Ook beleggen we niet in staatsobligaties van landen waarvoor internationale sancties gelden.

Eind 2020 hadden we op basis van deze uitsluitingscriteria in totaal 12 landen en 31 bedrijven uitgesloten. De uitsluitingslijst per eind 2020 is opgenomen in bijlage 1 van dit jaarverslag.

Op de website van PMT is altijd de [actuele uitsluitingslijst](#) terug te vinden.

TOELICHTING UITSLUITINGEN 2020

Tauron Polska en Huaneng Power International zijn – net als vorig jaar – uitgesloten als gevolg van een niet-succesvolle dialoog over de energietransitie. Aryt Industries Limited valt niet langer onder de criteria van PMT voor de productie van witte fosfor en is daarom van de uitsluitingslijst verwijderd. Ook Tata Communications Limited is niet langer opgenomen op de lijst, omdat Tata Power zijn aandeel in Tata Communications Limited verkocht heeft. Tata Power blijft uitgesloten wegens betrokkenheid bij productie van nucleaire wapens. Het Indiase bedrijf Gail India is net als vorig jaar uitgesloten omdat de dialoog over respectievelijk arbeidsrechten en mensenrechtenschendingen niet succesvol was. Walmart was uitgesloten in 2019, maar is naar aanleiding van ontwikkelingen in de arbeidsrechten sinds 2020 weer van de engagement-led divestment lijst afgehaald.

UITSLUITING BEDRIJVEN NAAR REDEN

	2	Antipersoonmijnen
	13	Clusterwapens
	9	Nucleaire wapens
	0	Chemische en biologische wapens
	7	Witte fosfor
	0	Munitie met verarmd uranium
	3	Onsuccesvolle dialoog

UITSLUITING LANDEN NAAR REDEN¹

	Wapenembargo	
	Aandelenstop	
	Reisverbod	

¹ Een volledig overzicht van alle uitgesloten landen is opgenomen in de bijlagen van dit verslag.

7 IMPACT INVESTERINGEN

Impactbeleggen richt zich op investeringen die een bijdrage leveren aan het oplossen of liever nog voorkomen van sociale- en milieuproblemen. Voorwaarde is dat die investeringen qua rendement net zo goed presteren als ‘gewone’ beleggingen. PMT is ervan overtuigd dat een positieve bijdrage leveren aan de maatschappij én een goed rendement samengaan. Eind 2020 vormden de impact investeringen 1,2% van de portefeuille van PMT met een waarde van € 1.182 miljoen (2019: ca. 1,5% met een waarde van € 1.137 miljoen). Het fonds heeft als doel om in 2025 € 2 miljard te hebben geïnvesteerd in impactbeleggingen.

Het Kader Positieve Impact van PMT beschrijft de voorwaarden waaraan een investeringsmogelijkheid moet voldoen om een impactbelegging te zijn. Zo moet de belegging met de bedoeling zijn gedaan om impact te creëren (intentioneel) en moet de impact van de belegging worden gemeten (meetbaar). Daarnaast moet de belegging financieel rendement opleveren en passen binnen een van de vastgestelde impact thema's. Schematisch kan dat als volgt worden weergegeven:

<p>VOORDEEL VAN IMPACTBELEGGINGEN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oplossen/voorkomen • Bijdragen aan de SDG's • Exposure naar impactthema's • Bijvoorbeeld bij 'Energie transitie' mitigeren klimaatgerelateerde risico's • Van risico naar kansen 	<p>DEFINITIE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Financieel rendement • Intentie • Oplossen voorkomen
<p>VOORWAARDEN VOOR IMPACT</p> <ul style="list-style-type: none"> • Marktconform financieel rendement • Intentioneel & meetbaar 	<p>VOORWAARDEN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vermogenscluster • Kwaliteit beheerder • Beheersbaarheid • Meetbaarheid impact
	<p>VOORKEUREN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitvoerbaarheid • Mate van impact • Marktsector • Nederland

IMPACT THEMA'S

PMT hanteert vier impact thema's. Deze thema's zijn mede tot stand gekomen op basis van de raadpleging van de deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers die zijn aangesloten bij PMT. Het zijn thema's die ook spelen binnen de sector Metaal en Techniek of die belangrijk zijn voor de achterban van het fonds. De thema's dragen bij aan vijf verschillende Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties:

BESTAANDE IMPACTTHEMA'S

Energietransitie (private equity en infra-equity)

Toegang tot financiering (private equity, bedrijfsobligaties)

Circulaire economie

Betaalbare huisvesting (onroerend goed Nederland)

De thema's energietransitie en circulaire economie richten zich op mondiale milieu- en klimaatproblematiek. Dat betekent dat in principe overal ter wereld belegd kan worden. PMT wil naast de impact van de reële wereld op onze beleggingen (bijvoorbeeld klimaatrisico) rekening houden met de invloed die zijn beleggingen hebben op de reële wereld. Dit doen we mede via de impactthema's energietransitie en circulaire economie. Voor de thema's 'toegang tot financiering' en 'betaalbare huisvesting' richten we ons op investeringen in Nederland, vooral op financiering van het MKB, startups en betaalbare huurwoningen.

POSITIEVE INVLOED OP SAMENLEVING EN BINDING MET SECTOR METAAL EN TECHNIEK

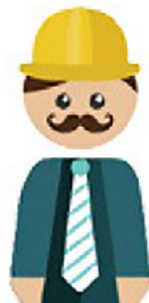
Impact investeringen hebben een directe positieve invloed op de samenleving. Daarnaast hebben de vier impact thema's een directe positieve verbinding met de maakindustrie, waarvan de sector Metaal en Techniek deel uitmaakt. Zo zorgen investeringen in bijvoorbeeld wind- en zonnepanelenparken voor werkgelegenheid in de maakindustrie. Investeringen in projecten die een circulaire economie bevorderen, raken sectoren die afhankelijk zijn van grondstoffen voor hun productieproces.

Binnen het thema 'toegang tot financiering' zoeken we specifiek naar Nederlandse midden- en kleinbedrijven die moeilijk aan financiering komen via banken. Het thema betaalbare huisvesting is gericht op huurders met lagere inkomens die, vooral in steden, moeilijk aan huisvesting kunnen komen. PMT hecht er grote waarde aan dat het op deze manier een positieve impact kan creëren voor de achterban van het fonds.

Voorwaarde bij al deze beleggingen is dat het een vergelijkbaar financieel rendement oplevert als reguliere beleggingen. Want voor PMT staat de financiële doelstelling voorop.

FINANCIËLE DOELSTELLING

Het behalen van een goed rendement tegen een beperkt risico om onze achterban nu en in de toekomst pensioenen te kunnen uitkeren.

IMPACT THEMA'S

De impact thema's zijn direct verbonden aan de maakindustrie en kunnen op deze manier positieve impact creëren voor de achterban.

Energietransitie

Toegang tot financiering

Betaalbare huisvesting

Circulaire economie

IMPACTBELEGGINGEN IN 2020

PMT wil de investeringen graag zoveel mogelijk evenwichtig spreiden over de vier thema's, waarbij we rekening houden met het marktpotentieel van elke thema. In circulaire economie is afgelopen jaar de eerste investering gedaan, zodat alle vier de impact thema's nu worden ingevuld. Maar het belangrijkste is de gerealiseerde impact, en niet zozeer de omvang van de beleggingen in euro's. De omvang van de impactinvesteringen is de afgelopen jaren stapsgewijs opgebouwd tot € 1.182 miljoen per 31 december 2020.

PMT heeft in 2020 investeringen in infrastructuurleningen toegevoegd aan de beleggingsportefeuille. Deze toevoeging zal naar verwachting een belangrijke bijdrage leveren aan de verdere opbouw van impactinvesteringen. Binnen deze beleggingscategorie zijn er ruime mogelijkheden om te investeren in het impactthema energietransitie. Met infrastructuurleningen kan bijvoorbeeld de aanleg van nieuwe windmolenparken gefinancierd worden, waarbij investeringen gerelateerd aan olie en kolen worden uitgesloten met als doel klimaatrisico's te beperken.

Eind 2017 is het thema betaalbare huisvesting toegevoegd aan de impact investeringsthema's. Het gaat dan om huurwoningen in Nederland die vallen binnen het middelhoge huursegment, met huurprijzen tot maximaal € 724 voor eenpersoonshuishoudens en maximaal € 1.083 voor meerpersoonshuishoudens. In 2018 is geïnventariseerd welke beleggingen in het verleden zijn toegevoegd aan de portefeuille en zouden kunnen vallen onder de impact portefeuille. Dit zijn onder andere beleggingen die onderdeel zijn van het betaalbaar huren programma dat PMT sinds medio 2015 voert. In 2020 heeft PMT in Nederland 3.848 huishoudens voorzien van betaalbare huisvesting.

Binnen het thema toegang tot financiering heeft PMT een investering van € 75 miljoen gedaan in een fonds van Innovation Industries dat zich richt op het verstrekken van kapitaal aan Nederlandse startups en ondernemingen die op zoek zijn naar groeikapitaal. Het gaat hierbij om innovatieve ondernemingen die actief zijn in de fysica en chemie, voedsel- en agrotechnologie, informatietechnologie en medische technologie. Een aantal startups is het resultaat van gezamenlijke onderzoeksprojecten aan de universiteiten van Twente, Eindhoven, Wageningen en Delft, of de instituten TNO, ECN (energie en transport) en DLO (landbouw). Wij verwachten een goed rendement, dat in verhouding is met het relatief grotere risico van beleggingen in startups. Het risico wordt beperkt door de kennisbundeling met universiteiten en onderzoeksinstituten.

Het fonds biedt een unieke samenwerking tussen Nederlandse universiteiten, TNO en private Nederlandse technologische bedrijven.

Binnen het thema energietransitie belegt PMT via het SUSI Renewable Energy Fund II. Dit fonds investeert in schone energie. De nadruk ligt daarbij op lange termijn investeringen (10 jaar) in windmolenparken op land en zonnepanelenparken met bewezen technologieën in West-Europa. Een voorbeeld daarvan is Scaldia, het grootste zonne-energiepark van Nederland. Dit park levert een belangrijke bijdrage aan de CO₂-uitstoot: het voorkomt in 30 jaar zo'n 738.000 ton CO₂-uitstoot. Dat is te vergelijken met het energieverbruik van 14.000 gezinnen per jaar. Scaldia draagt niet alleen bij aan een beter klimaat, het zorgt ook voor meer werkgelegenheid in Zeeland.

PMT belegt via het SUSI Energy Storage Fund ook in energieopslag, energie-efficiency en distributiecapaciteit. Dit fonds richt zich specifiek op het verkrijgen van belangen in nieuwe en bestaande energieopslag en schone energie infrastructuurprojecten in de OECD. Energieopslag faciliteert de energietransitie van conventionele productie naar duurzame energie. Omdat duurzame energieproductie vaak piekmomenten kent (zon, wind) is er geen goede match tussen vraag en aanbod van energie. Energieopslag slaat overproductie van energie op om deze vervolgens af te geven aan het elektriciteitsnetwerk bij tekorten. Bijkomend voordeel is dat energieopslag voor een stabiel elektriciteitsnetwerk zorgt, waardoor minder kapitaalinvesteringen benodigd zijn. Energieopslag vervangt additionele energieopwekking, waardoor CO₂-reductie afhankelijk van de lokale energiemix kan worden gerealiseerd. Doordat PMT ook de meetbaarheid van impact als voorwaarde stelt, kan op jaarbasis worden berekend hoeveel CO₂-uitstoot met deze investeringen wordt vermeden.

Wereldwijd zoekt PMT projecten die het verschil maken in de overgang naar schone energie. Daarbij levert de sector Metaal en Techniek een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van nieuwe technieken. Technieken die wereldwijd de overgang naar schonere energie versnellen.

ARA-FUND 1: EERSTE INVESTERING VAN PMT IN THEMA CIRCULAIRE ECONOMIE

Wereldwijd wordt ongeveer 1,3 miljard ton afval per jaar gecreëerd. De verwachting is dat dit in 2025 stijgt tot 2,2 miljard ton, met name in ontwikkelingslanden zal er een flinke stijging zijn. De groeiende hoeveelheid afval in de wereld zorgt voor een toename van lucht-, bodem- en watervervuiling, uitstoot van methaan en gezondheidsklachten. Om deze negatieve effecten tegen te gaan is het van belang dat de wereld minder afval gaat produceren, enerzijds door duurzamer te consumeren, anderzijds door meer afvalstromen te gaan hergebruiken, het gebruik van schaarse grondstoffen te beperken en te investeren in het verbeteren van duurzame industriële productieprocessen gericht op het verlagen van de CO₂-uitstoot. De VN hebben deze doelstelling vastgelegd in SDG 12 (verantwoorde consumptie en productie).

PMT wil via investeringen binnen het thema 'circulaire economie' een bijdrage leveren aan het terugbrengen van de hoeveelheid afval die wereldwijd wordt geproduceerd en aan efficiëntere industriële productie gericht op het verlagen van de CO₂-uitstoot. PMT belegt sinds 2020 in ARA Fund 1. Dit fonds richt zich op investeringen in kleine ondernemingen en groei-investeringen die bijdragen aan een circulaire economie en/of CO₂-reductie in Europa en Amerika. Via de belegging in Ara Fund 1 investeert PMT voor het eerst gericht in het impact thema 'circulaire economie'. Ara investeert onder meer in nieuwe afvalrecycling faciliteiten in Nederland, die stedelijk afval en bouwafval omzetten in biobrandstof. De portefeuillebedrijven van ARA Fund 1 hebben in 2020 voor 699.000 ton CO₂ bijgedragen aan het verminderen van CO₂ uitstoot. Dit doen ze onder meer door bij klanten energiebesparingen te realiseren en industriële processen te verduurzamen. Deze besparing is te vergelijken met de jaarlijkse directe CO₂ uitstoot van ca. 87.000 Nederlandse huishoudens. Daarnaast hebben de ARA portefeuille bedrijven gezamenlijk 19.000 ton afval gerecycled. Dit is te vergelijken met de jaarlijkse afvalproductie van ca. 18.500 Nederlandse huishoudens.

PMT-PORTEFEUILLE: 1,2% IMPACT INVESTERINGEN

Samenvattend heeft PMT per eind 2020 een positief maatschappelijk belegd vermogen van € 1.182 miljoen (1,2% van de totale portefeuille) door middel van impact investeringen in de thema's energietransitie, toegang tot financiering, betaalbare huisvesting en circulaire economie. Dankzij investeringen binnen het thema energietransitie is in 2020 het equivalent van de directe CO₂-uitstoot van 43.000 Nederlandse huishoudens vermeden. Per eind 2020 verschaft PMT toegang tot financiering aan 51 Nederlandse MKB ondernemingen en innovatieve, jonge ondernemingen. Er wordt daarnaast betaalbare huisvesting aangeboden aan 3.848 Nederlandse huishoudens. Via het thema circulaire economie wordt bijgedragen aan de CO₂ besparing die vergelijkbaar is met de uitstoot van 87.000 Nederlandse huishoudens. Ook wordt via de investering in circulaire economie 19.000 ton afval gerecycled; dit staat voor de jaarlijkse afvalproductie van ca. 18.500 Nederlandse huishoudens.

Ondanks de beperkte stijging van de waarde van de impactinvesteringen in 2020, verwacht PMT dat de komende jaren de impact investeringen weer sneller zullen oplopen, zodat de doelstelling van € 2 miljard per 2025 ruimschoots behaald kan worden.

THEMA	NET ASSET VALUE 2020	TOENAME NET ASSET VALUE T.O.V. 2019	IMPACT OVER 2020
Energietransitie 	€ 137 miljoen	-€ 21 miljoen	Ca. 797.000 MWh geproduceerde schone energie. Ca. 344.000 tCO ₂ vermeden uitstoot Dit is te vergelijken met de jaarlijkse directe CO ₂ uitstoot van ca. 44.000 Nederlandse huishoudens
Toegang tot Financiering 	€ 113 miljoen	€ 15 miljoen	34 verstrekte leningen aan Nederlandse ondernemingen die via conventionele routes geen toegang tot benodigd kapitaal hebben 17 bedrijfsparticipaties in Nederlandse ondernemingen die via conventionele routes geen toegang tot benodigd kapitaal hebben
Betaalbare Huisvesting 	€ 907 miljoen	€ 26 miljoen	3.848 huishoudens voorzien van betaalbare huurwoningen 84,4% betaalbare huurwoningen in portefeuille t.o.v. Nederlandse woningmix
Circulaire economie 	€ 25 miljoen	€ 25 miljoen	Circa 19.000 ton gerecycled afval. Dit is te vergelijken met de jaarlijkse afvalproductie van ca. 18.500 Nederlandse huishoudens. Ca. 696.000 tCO ₂ vermeden uitstoot bij klanten van de bedrijven in de portefeuille. Dit is te vergelijken met de jaarlijkse directe CO ₂ uitstoot van ca. 87.000 Nederlandse huishoudens.

8 SUSTAINABLE DEVELOPMENT INVESTERINGEN (SDI'S)

PMT draagt ook bij aan maatschappelijke ontwikkelingen door investeringen te doen die op een positieve manier bijdragen aan de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties (VN).

De VN heeft de belangrijkste sociale en economische thema's van de 21ste eeuw samengevat in een set van 17 wereldwijde duurzaamheidsdoelstellingen. Denk hierbij aan thema's als armoede, mensenrechten, klimaatverandering, werkgelegenheid en economische groei, veiligheid en een goed rechtssysteem. Het streven van de VN is om deze doelstellingen in 2030 te bereiken of in ieder geval te benaderen.

Bron: www.sdg nederland.nl

Investerings in ondernemingen die bijdragen aan de Sustainable Development Goals worden Sustainable Development Investments (SDI's) genoemd. PMT kan daarvoor beleggen in verschillende beleggingscategorieën.

BIJDRAGE AAN SDG'S

PMT meet sinds 2019 in hoeverre bedrijven waarin wordt belegd, positief bijdragen aan de SDG's. Dit heet een SDI-meting. De meting betreft altijd het jaar daarvoor. Eind 2019 was het resultaat van de meting 12,2%, eind 2020 was dat 11,7%.

Het percentage bedrijven in de portefeuille dat bijdraagt aan de SDG's is hoger dan het percentage impactinvesteringen in de portefeuille. De reden hiervoor is dat elke impactinvestering wel een SDI is, maar elke SDI voor PMT niet direct een impactinvestering is. PMT heeft namelijk specifieke criteria geformuleerd voor impactinvesteringen. Dit is nader uitgelegd in hoofdstuk 7 van dit jaarverslag.

Overzicht percentage van de portefeuille dat bijdraagt aan de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties in de periode 2017 – 2020

BEDRIJVEN MET BIJDRAGE AAN SDG-DOELSTELLINGEN

In de PMT-portefeuille bevindt zich een veelvoud van ondernemingen die een duidelijke bijdrage leveren aan het behalen van de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties. Enkele voorbeelden hiervan zijn CHR Hansen, EssilorLuxottica, Motability en Leg Immobilien.

IMPACTINVESTERINGEN

De thema's van de impactinvesteringen van PMT (zie ook hoofdstuk 6 van dit jaarverslag) dragen met name bij aan vijf SDG's:

- 7 Betaalbare en duurzame energie
- 8 Waardig werk en economische groei
- 9 Industrie, innovatie en infrastructuur
- 11 Duurzame steden en gemeenschappen
- 12 Verantwoorde consumptie en productie

Deze SDG's passen goed bij de sector Metaal en Techniek. De keuze van de impactthema's is mede tot stand gekomen op basis van de raadpleging van deelnemers.

9 KLIMAATBELEID PMT

In het klimaatbeleid is vastgelegd waarom PMT rekening wil houden met de effecten van klimaatverandering op de beleggingsportefeuille, wat de verwachte gevolgen zijn voor de portefeuille in verschillende scenario's en wanneer PMT de verschillende beschikbare instrumenten om klimaatrisico's te beperken wil inzetten. De strategie verduidelijkt de samenhang tussen de verschillende klimaatgerelateerde trajecten die PMT heeft doorlopen en geeft richting voor verdere beleidsontwikkeling.

KLIMAATSTRATEGIE IN HET KORT

PMT ziet vanuit twee invalshoeken aanleiding om rekening te houden met klimaatverandering in de portefeuille: de wens om bij te dragen aan een leefbare wereld en de wens om financiële risico's te beperken.

De financiële risico's zijn te verdelen in transitierisico's en fysieke risico's. Transitierisico's hangen vooral samen met de gevolgen van een stringenter klimaatbeleid, wat nodig is om de doelstellingen van het Parijsakkoord te kunnen behalen. Kosten kunnen voor bedrijven bijvoorbeeld oplopen door hogere CO₂ belastingen en door vervroegde afschrijving van investeringen die te maken hebben met fossiele brandstoffen door de overstap op schone energiebronnen.

Fysieke risico's hangen samen met de gevolgen van een temperatuurstijging op aarde. De financiële prestaties van organisaties worden bijvoorbeeld beïnvloed door veranderingen in de beschikbaarheid en kwaliteit van extreme temperatuurveranderingen, water en voedselveiligheid. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat de financiële risico's voor pensioenfondsen als gevolg van klimaatverandering aanzienlijk kunnen zijn. Een analyse is opgenomen in de TCFD-rapportage (zie de bijlagen bij dit verslag).

PMT zet verschillende instrumenten in om klimaatrisico's te beperken en bedrijven te motiveren om bij te dragen aan een reductie van de uitstoot van CO₂.

SECTORSPECIFIEKE CARBONREDUCTIEDOELSTELLINGEN VOOR DE AANDELENPORTEFEUILLE

Vanuit de wens om bij te dragen aan een leefbare wereld en een reductie van de uitstoot van CO₂, heeft PMT in 2020 **carbon reductiedoelstellingen** voor de aandelenportefeuille geformuleerd. PMT had niet eerder een dergelijke doelstelling geformuleerd, omdat we alleen een doelstelling wilden opstellen die onze ambities goed zou weerspiegelen. PMT wilde namelijk niet alleen maar de carbon footprint van de portefeuille verlagen, maar ook een bijdrage leveren aan vermindering van de daadwerkelijke CO₂-uitstoot.

HOE PMT BIJDRAAGT AAN EEN ECHTE VERMINDERING VAN DE CO₂-UITSTOOT IN DE HELE WERELD

PMT wil niet alleen de CO₂-uitstoot van de bedrijven waarin het fonds belegt verminderen, maar bijdragen aan een vermindering van de totale CO₂-uitstoot. Hoe dat werkt, leggen we hieronder uit.

De aandelenportefeuille van PMT bestaat uit zo'n 800 bedrijven. Daar zitten ook bedrijven bij die behoorlijk veel CO₂ uitstoten, zoals een staalbedrijf. Als we de CO₂-uitstoot van onze aandelenportefeuille willen verminderen, dan zouden we simpelweg onze aandelen in het staalbedrijf kunnen verkopen. Het geld wat we daarvoor krijgen, kunnen we dan investeren in een bedrijf wat veel minder CO₂ uitstoot. Dan is de CO₂-uitstoot van onze aandelenportefeuille meteen minder. Maar dat lost het CO₂-probleem natuurlijk niet op. Want ook al hebben wij het staalbedrijf niet meer in onze portefeuille, zolang het bedrijf blijft bestaan en het geen maatregelen neemt (of kan nemen) om de CO₂-uitstoot te verminderen, verandert er niets in de daadwerkelijke CO₂-uitstoot in de wereld.

Het tegenovergestelde is ook denkbaar. Als PMT bijvoorbeeld het gesprek aangaat met een energiebedrijf en dit bedrijf motiveert om de CO₂-uitstoot binnen een aantal jaar fors omlaag te brengen, dan zien we dat niet direct terug in de CO₂-uitstoot van onze aandelenportefeuille, maar pas over een paar jaar. Terwijl we op die manier wel een belangrijke bijdrage leveren aan een vermindering van de totale CO₂-uitstoot in de wereld.

Daarom heeft PMT gekozen voor een reductiedoelstelling die écht bijdraagt aan het terugdringen van de totale CO₂-uitstoot in de wereld en niet alleen die van onze eigen aandelenportefeuille.

De uitstootontwikkeling van de beleggingsportefeuille zoals deze wordt gemeten in de jaarlijkse carbon footprint rapportage geeft daarom een onvolledig beeld van de bijdrage die PMT levert aan de reductie van de reële CO₂-uitstoot.

Daarnaast laat de carbon footprint ontwikkeling op portefeuilleniveau niet zien of PMT hiermee een bijdrage heeft geleverd die passend is bij de doelstellingen van het Parijsakkoord. Welke uitstootreductie voldoende is om de doelstellingen van het Parijsakkoord te bereiken, is afhankelijk van de sector waarin een bedrijf actief is. Dit kan het best uitgedrukt worden in een sectorspecifieke maatstaf. Voor autoproducenten is het bijvoorbeeld van belang dat zij de uitstoot per gereden kilometer van nieuw geproduceerde auto's fors naar beneden brengen. Omdat in deze sector relatief veel mogelijkheden zijn om de uitstoot terug te brengen, wordt van autoproducenten een grote bijdrage aan de reductie van CO₂-uitstoot verwacht. Dat geldt ook voor energieproducenten; die moeten hun uitstoot per geproduceerde eenheid energie fors omlaag brengen. In bijvoorbeeld de cementindustrie zijn er op dit moment minder mogelijkheden om de uitstoot terug te brengen. PMT wil rekening houden met deze verschillen per sector.

Met de introductie van nieuwe meetmethoden is PMT in staat om reductiedoelstellingen te formuleren die beter aansluiten bij de ambitie om een bijdrage te leveren aan een reductie van de reële uitstoot. Met sectorspecifieke reductiedoelstellingen kunnen we inzichtelijk maken hoeveel CO₂-uitstoot de bedrijven in de portefeuille moeten reduceren om de temperatuurstijging op aarde te beperken tot ruim onder de twee graden (zie tabel met de reductiedoelstellingen per sector).

Met behulp van de scenario's van de International Energy Agency kunnen we bepalen welke uitstootreductie in iedere sector benodigd is om de opwarming van de aarde ruim onder de twee graden te houden. Op basis hiervan kunnen we per sector carbonreductiedoelstellingen formuleren. Door te sturen op carbonreductiedoelstellingen per sector kunnen we binnen de carbon intensieve sectoren bewegen naar bedrijven die zich in voldoende mate inzetten om de energietransitie te bewerkstelligen. De reductiedoelstellingen zijn gebaseerd op berekeningen van het Transition Pathway Initiative. Deze door investeerders opgerichte organisatie, die samenwerkt met een researchteam van de Londen School of Economics, heeft voor een groot aantal bedrijven in carbon intensieve sectoren in kaart gebracht in hoeverre de huidige uitstoot en de verwachte reductie (op basis van de doelstelling die het bedrijf geformuleerd heeft) past bij de doelstellingen van het Parijsakkoord.

CO₂-REDUCTIEDOELSTELLINGEN PER SECTOR

PMT streeft ernaar om per 2030:

- De uitstootintensiteit van bedrijven in de olie- & gasindustrie terug te brengen tot 39,5 gram CO₂(equivalenten) per geproduceerde MegaJoule energie
- De uitstootintensiteit van nutsbedrijven terug te brengen tot 0,23 metric ton CO₂(equivalenten) per geproduceerde Megawattuur energie
- De uitstootintensiteit van luchtvaartmaatschappijen terug te brengen tot 375 gram CO₂ per RTK (revenue ton KM)
- De uitstootintensiteit van aluminiumproducenten terug te brengen tot 3,07 ton CO₂(equivalenten) per geproduceerde ton aluminium
- De uitstootintensiteit van autofabrikanten terug te brengen tot 41 gram CO₂ uitstoot per gereden kilometer voor nieuw geproduceerde voertuigen
- De uitstootintensiteit van cementproducenten terug te brengen tot 0,41 ton CO₂ per geproduceerde ton cementproduct
- De uitstootintensiteit van staalproducenten per 2030 terug te brengen tot 0,82 ton CO₂(equivalenten) per geproduceerde ton staal

De sectordoelstellingen die PMT stelt zijn beslist ambitieus, maar weerspiegelen wel de grote verandering die nodig is om de doelstellingen van het Parijsakkoord te behalen. De bekendmaking van de reductiedoelstellingen leverde PMT de nodige publiciteit op, waaronder in [PensioenPro](#) en op de website [duurzaambeleggen.nl](#).

COMMITMENT VAN DE FINANCIËLE SECTOR AAN HET NEDERLANDSE KLIMAATAKKOORD

In lijn met de afspraken die gemaakt zijn in het [commitment van de financiële sector](#) aan het Nederlandse klimaatakkoord is PMT voornemens om ook voor de andere relevante beleggingen carbon reductiedoelstellingen vast te stellen en per uiterlijk 2022 deze reductiedoelstellingen en bijbehorende actieplannen te publiceren.

Onderdeel van het commitment is dat PMT aangeeft hoe het fonds de voortgang op de actieplannen monitort en in hoeverre er prikkels zijn opgenomen in het beoordelingsbeleid.

De beleggingscommissie van PMT monitort de voortgang op de actieplannen en rapporteert hierover aan het bestuur van PMT.

BELONINGSBELEID ONDERDEEL COMMITMENT

Een ander onderdeel van het commitment betreft het beloningsbeleid van PMT. Dit voldoet aan de regels van beheerst beloningsbeleid van financiële ondernemingen. PMT kent geen prestatiegerelateerde beloningen of bonussen. PMT houdt zich aan de [Code Pensioenfondsen](#), de gedragscode voor de pensioensector.

KLIMAATRISICO'S

PMT rapporteert in dit jaarverslag over de klimaatrisico's in de portefeuille op basis van de TCFD-richtlijnen. Deze rapportage geeft inzicht waar in de portefeuille klimaatrisico's het grootst zijn. Vooral voor beleggingen in sectoren die relatief veel CO₂ uitstoten, zoals energie, luchtvaart, maritiem transport, bouw en materialen en nutsbedrijven is sprake van verhoogde transitierisico's. Voor bedrijven die een bijdrage leveren aan een reductie van de CO₂-uitstoot biedt de energietransitie juist kansen – in het bijzonder in een scenario waarin regelgeving gericht op het beperken van klimaatverandering snel strikter wordt. Klimaatrisico's raken vrijwel alle beleggingscategorieën, waarbij aandelen- en infrastructuurportefeuilles het meest kwetsbaar lijken.

INSTRUMENTEN

Bij elke productstrategieherziening onderzoekt PMT hoe klimaatrisico's kunnen worden beperkt in de portefeuille en hoe er een bijdrage kan worden geleverd aan de energietransitie. Naast het aanpassen van de benchmark op basis van ESG-criteria vinden we het vooral in actief beheerde portefeuilles belangrijk dat er bij selectie en monitoring van managers aandacht is voor klimaatrisico's en de bijdrage die de manager kan/wil leveren aan de energietransitie. We zien het dialoogprogramma als een onmisbaar onderdeel van het pakket aan maatregelen, omdat we hiermee een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de daadwerkelijke reductie van de wereldwijde CO₂-uitstoot. Belangrijk is dan ook dat dit middel zo efficiënt mogelijk wordt ingezet, duidelijke doelen worden gesteld en resultaten gemeten worden.

Uitsluiting is toepasbaar op de volledige portefeuille en kunnen we toepassen als de dialoog geen oplossing (meer) biedt. Impactinvesteringen in kansrijke bedrijven of projecten die bijdragen aan een reductie van de CO₂-uitstoot doen we hoofdzakelijk vanuit de wens om een bijdrage te leveren aan de energietransitie en zijn doorgaans het meest effectief in de minder liquide beleggingscategorieën, zoals infrastructuurbeleggingen en private equity. PMT zet ook in op samenwerkingsverbanden zoals PCAF, de IIGCC en Climate Action 100+ (zie ook hoofdstuk 13 van dit jaarverslag).

SUSTAINABLE FINANCE REGULATION EU

De financiële sector is gevraagd een bijdrage te leveren aan het behalen van de doelstellingen van het Parijsakkoord. In maart 2018 heeft de Europese Commissie een actieplan opgesteld om de financiële sector hiertoe aan te zetten: het 'Action Plan Financing Sustainable Growth'. Het actieplan bestaat uit 10 punten die resulteren in nieuwe of gewijzigde regels voor financiële instellingen, waaronder pensioenfondsen.

Ook voor PMT resulteert dit in nieuwe regelgeving, waaronder de Verordening betreffende informatieverschaffing over duurzaamheid in de financiële dienstensector en de Taxonomieverordening. Doel van deze Verordeningen is het transparant maken van hoe financiële instellingen – waaronder pensioenfondsen – omgaan met duurzaamheid. PMT communiceert al veel over dit onderwerp richting de deelnemers omdat dit voor PMT een belangrijk onderwerp is.

De Verordening vraagt pensioenfondsen de informatie op één en dezelfde manier te presenteren zodat de informatie beter vergelijkbaar wordt tussen pensioenfondsen. Het doel van de Taxonomieverordening is het creëren van één standaard waarop duurzaamheid kan worden gemeten. PMT ziet het belang en de vele voordelen van de voorgestelde maatregelen in en is daarom hard aan de slag te voldoen aan de verplichtingen.

De eerste verplichtingen zijn op 10 maart 2021 in werking getreden. PMT zal informatie moeten verstrekken over hoe we aankijken tegen duurzaamheidsrisico's, over de duurzame kenmerken van de pensioenregeling, en over hoe we aankijken tegen ongunstige effecten van beleggen op ESG duurzaamheidsfactoren. Deze informatie wordt op de website van PMT en in de Pensioen123 opgenomen.

Omdat de pensioenregeling die PMT aanbiedt duurzame kenmerken bevat, moet PMT ook voldoen aan de Taxonomieverordening. De taxonomie is een soort woordenboek waaruit volgt welke economische activiteiten duurzaam zijn. Vervolgens moeten alle activiteiten van een onderneming op een rij worden gezet en worden bepaald welke van deze activiteiten duurzaam zijn. Hieruit volgt dan een score per onderneming. Het is de bedoeling dat alle ondernemingen waarin PMT belegt zo'n duurzaamheidsscore krijgen. Uiteindelijk kan er vervolgens een totaalscore worden berekend voor de beleggingen van PMT. Die geeft aan hoe duurzaam PMT belegt volgens de Taxonomie.

Dit systeem is nieuw en wordt nu getest en verder aangepast. PMT heeft via MN inmiddels enkele bedrijven beoordeeld op de Taxonomie en de bevindingen gedeeld met andere beleggers. Zo helpen we het systeem te verbeteren en zijn we tijdig voorbereid op de nieuwe verplichtingen. Deze bevindingen worden gepubliceerd op [de website van de PRI](#).

In 2021 zal PMT verder bezig gaan met de nieuwe verplichtingen. Het is onze hoop en verwachting dat uitvoering geven aan deze verplichtingen uiteindelijk zal bijdragen aan een betere en duurzamere wereld.

10 CO₂-VOETAFDruk (CARBON FOOTPRINT)

Het jaarlijks meten van de CO₂-voetafdruk – de zogenaamde carbon footprint – van de aandelenportefeuille is onderdeel van het klimaatbeleid van PMT.

Het maakt tevens deel uit van de afspraken in de Montréal Pledge die PMT tijdens de klimaattop in 2015 ondertekende.

DALING CO₂-UITSTOOT MET 19,7%

In 2020 is voor het zesde jaar op rij de CO₂-voetafdruk gemeten. De uitstoot-intensiteit van de gehele aandelenportefeuille van PMT is in vergelijking met de meting van 2019 met 19,7% gedaald. Waar er vorig jaar 7,6% meer werd uitgestoten dan de benchmark, is de uitstoot-intensiteit van de aandelenportefeuille dit jaar 4,4% lager dan de benchmark.

JAARLIJKSE CO ₂ -VOETAFDruk	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Assets (miljoen euro)	16.095	17.951	20.167	21.178	17.185	20.693
Emission Exposure (tCO ₂ e) Scope 1 en 2	3.728.640	3.636.513	3.967.801	3.748.631	3.135.249	3.032.751
Uitstoot (kgCO ₂ e/100 €)	23,2	20,3	19,7	17,7	18,2	14,7
Verandering t.o.v. vorige meting		-12,5%	-2,8%	-10,2%	3,1%	-19,7%
Verandering t.o.v. meting 2015		-12,5%	-15,0%	-23,6%	-21,2%	-36,7%
Out/Under Performance t.o.v. Benchmark	4,0%	5,2%	-0,5%	1,7%	7,6%	-4,4%

De benchmark is een meetlat waarmee de prestaties van een beleggingsportefeuille kunnen worden beoordeeld. Zo ook de prestaties op het gebied van de carbon footprint. PMT vergelijkt de carbon footprint van zijn aandelenportefeuille met die van een brede aandelenindex.

De CO₂-voetafdruk is de CO₂-uitstoot van de portefeuille afgezet tegen de waarde van de portefeuille (ton CO₂ per 100 geïnvesteerde euro's). Deze berekening kan sterk worden beïnvloed door de waardeverandering van de aandelen in de portefeuille. Om de berekening van de uitstoot op een waardeverandering te corrigeren kan de CO₂-voetafdruk berekend worden op basis van een genormaliseerd vermogen waarbij de waardeverandering als gevolg van het behaalde beleggingsrendement buiten beschouwing wordt gelaten. Het voordeel van deze berekening is dat de bewegelijkheid van de markt geen invloed heeft op de gemeten CO₂-uitstoot van de portefeuille.

Het nadeel is dat er geen rekening wordt gehouden met de relatie tussen de economische groei en CO₂-uitstoot. Bij economische groei neemt de productie door ondernemingen toe, wat waarschijnlijk gepaard gaat met hogere CO₂-uitstoot.

Wanneer de uitstoot-intensiteit voor 2020 berekend wordt op basis van een portefeuillewaarde genormaliseerd naar de waarde van 2019 dan is de uitstoot-intensiteit iets toegenomen.

UITSTOOTINTENSITEIT GEBASEERD OP DE PORTEFEUILLE- WAARDE GENORMALISEERD NAAR DE WAARDE VAN 2019	2019	2020
Assets (miljoen euro)	17.185	20.693
Genormaliseerde assets (miljoen €)	17.185	16.371
Uitstoot (kgCO ₂ e/100 €)	18,2	14,7
Genormaliseerde Uitstoot (kgCO ₂ e/100 €)	18,2	18,5

METHODOLOGIE CO₂-VOETAFDRUK

PMT volgt voor het meten van de CO₂-voetafdruk de internationaal erkende PCAF methodologie.

SCOPE

De carbon footprint meting van PMT heeft betrekking op de beursgenoteerde aandelenportefeuilles. Er is naar de holdings per eind 2019 gekeken. Op basis hiervan is de uitstoot-intensiteit (kgCO₂e) per 100 geïnvesteerde euro's aandelenportefeuille berekend. De uitstootcijfers omvatten de scope 1 en 2 carbon footprint. Scope 1 is de directe uitstoot, bijvoorbeeld als gevolg van het gebruik van bedrijfsfaciliteiten en voertuigen. Scope 2 is de indirecte uitstoot die gepaard gaat met de productie van ingekochte elektriciteit.

INDICATOR EN MEETMETHODE

De statistiek die gebruikt wordt om de Carbon Footprint van de aandelenportefeuille uit te drukken is de uitstoot-intensiteit, uitgedrukt als 'Emission Exposure per € 100 invested'. Deze statistiek laat zien hoeveel kilogram CO₂e een investeerder met elke geïnvesteerde 100 euro financiert. Van belang is dat alle gebruikte gegevens op hetzelfde moment worden gemeten, in dit geval 31 december 2019. De formule voor het berekenen van de uitstoot-intensiteit ziet er als volgt uit:

$$\sum_i^n \frac{\text{Investment into Company } i}{\text{Market Cap of Company } i} \times \text{Total Emissions of Company } i$$

Total Investment (Portfolio)

TOEWIJZEN UITSTOOT

In lijn met het *ownership principle* van het Greenhouse Gas Protocol wordt een investeerder 'eigenaar' van (een deel van) de uitstoot van een bedrijf wanneer het eigenaar wordt van aandelen van het bedrijf. De hoeveelheid uitstoot die wordt toegewezen aan de aandeelhouder is naar rato van het aantal aandelen in bezit. Wanneer een investeerder bijvoorbeeld 0,1% van een bedrijf bezit wordt 0,1% van de totale uitstoot van het bedrijf aan de investeerder toegewezen. Op portefeuilleniveau wordt de uitstoot geaggregeerd op basis van toegewezen uitstoot.

Een gangbare term voor de toegewezen uitstoot is *Emission Exposure*.

De Emission Exposure wordt berekend door de totale uitstoot van een bedrijf te vermenigvuldigen met het percentage dat de investeerder van het bedrijf bezit. Voor deze meting is hierbij gebruikt gemaakt van de totale marktkapitalisatie van de geanalyseerde bedrijven.

Dit levert de volgende formule op:

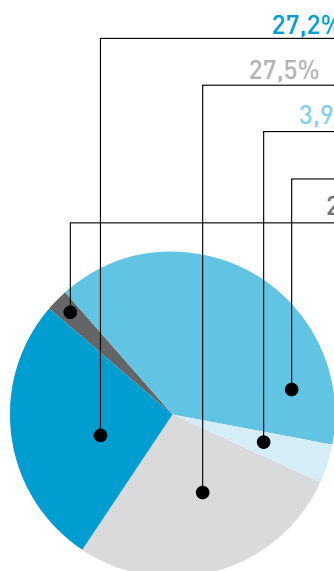
$$\frac{\text{Investment into Company}}{\text{Market Cap of Company}} \times \text{Total Emissions of Company}$$

DATABRONNEN EN DATAKWALITEIT

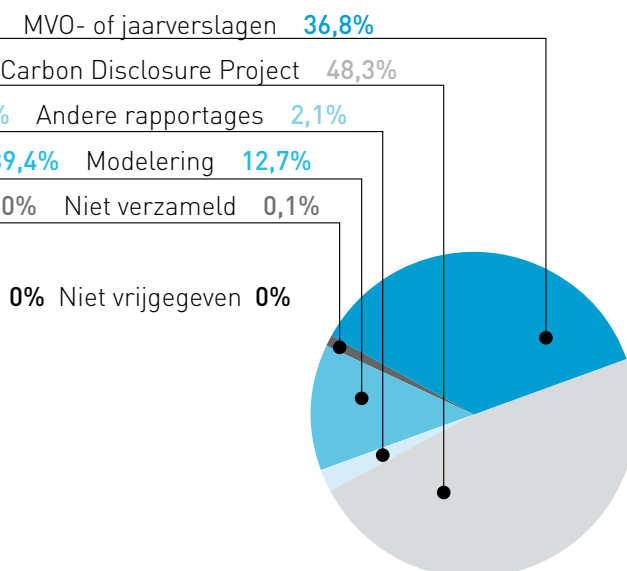
De brondata die gebruikt is voor de berekening van de carbon footprint voor de aandelenportefeuille wordt geleverd door Institutional Shareholder Services (ISS) en laat de uitstoot van bedrijven zien per eind 2019. Deze dataleverancier krijgt gegevens op zijn beurt uit vier verschillende bronnen:

- MVO- of Jaarverslagen: veel bedrijven meten zelf hun uitstoot van broeikasgassen en publiceren deze in hun jaarverslag of MVO-verslagen.
- Carbon Disclosure Project: een deel van de bedrijven publiceert hun uitstoot via het Carbon Disclosure Project (CDP), een non-profit organisatie die bedrijven hierbij ondersteunt.
- Andere rapportages, bijv. die van NGO's: bedrijven die zelf geen uitstoot gegevens publiceren worden soms door externe partijen onderzocht die de gegevens vervolgens publiceren.
- Modelering: samen met het Zwitserse Federale Instituut voor Technologie (ETH) in Zurich heeft ISS een model ontwikkeld waarmee de uitstoot van bedrijven waarvan gepubliceerde gegevens ontbreken of onbetrouwbaar zijn, geschat kunnen worden.

figuur 1.1
Databronnen, uitgedrukt als
percentage van totaal
aantal posities

figuur 1.2
Databronnen, uitgedrukt als
percentage van belegd vermogen
in beursgenoteerde aandelen

RELEVANTE INVESTERINGEN

In lijn met de afspraken die gemaakt zijn in het commitment van de financiële sector aan het Nederlandse klimaatakkoord is PMT voornemens om voor alle relevante beleggingen de carbon footprint te rapporteren en carbon reductiedoelstellingen vast te stellen voor 2030 per uiterlijk 2022.

PMT ziet de beleggingscategorieën aandelen, bedrijfsobligaties, vastgoed en infrastructuur als relevant in het kader van de afspraken die gemaakt zijn in het klimaatcommitment. PMT kan met het beleggingsbeleid invloed uitoefenen op de CO₂-uitstoot van deze beleggingen, bijvoorbeeld middels het stembeleid, engagement, door bepaalde beleggingen uit te sluiten voor opname of door vermogensbeheerders de opdracht mee te geven om de CO₂-uitstoot mee te nemen in de beleggingsbeslissingen.

Het inzicht dat PMT heeft in de CO₂-uitstoot van de relevante beleggingen is nog onvolledig. In dit jaarverslag is er voor gekozen om vooralsnog enkel de CO₂-uitstoot van de liquide aandelenportefeuilles te rapporteren, omdat deze op een voldoende betrouwbare wijze gemeten kan worden en in deze beleggingscategorie relatief veel mogelijkheden zijn om invloed uit te oefenen op de CO₂-uitstoot van de beleggingen. PMT kan namelijk op de beleggingen in de liquide aandelenportefeuilles invloed uitoefenen als aandeelhouder en heeft een engagementprogramma op bedrijven in de sectoren waarvan een grote bijdrage aan de CO₂-reductie wordt verwacht.

PMT streeft er naar om de komende jaren de CO₂-rapportage uit te breiden en ook voor de andere relevante beleggingen de CO₂-uitstoot te rapporteren. De omvang van alle relevante portefeuilles is € 51,4 miljard en 54% van de waarde van de totale beleggingsportefeuille. De omvang van de liquide aandelenportefeuilles is € 25,9 miljard en 50% van de waarde van de relevante beleggingen.

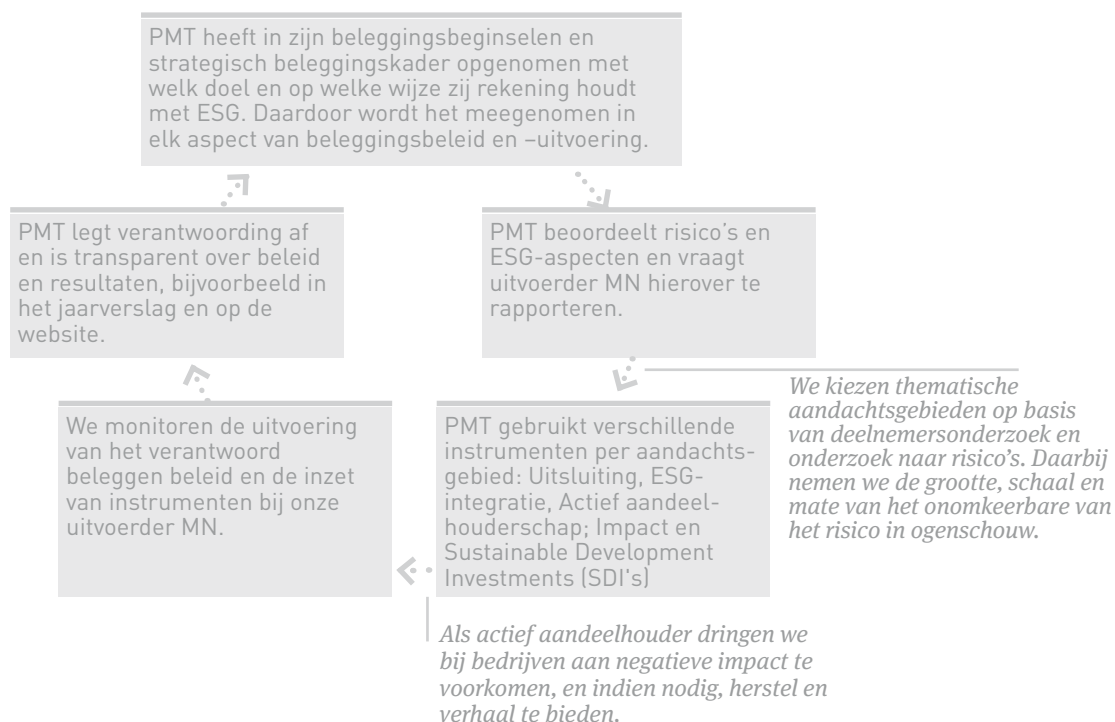

11 INTERNATIONAAL MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD BELEGGEN (IMVB) CONVENANT

PMT is een van de ondertekenaars van het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB)-convenant dat Nederlandse pensioenfondsen eind december 2018 afsloten met maatschappelijke organisaties (non-gouvernementele organisaties, kortweg ngo's), vakbonden en de overheid.

Doel van het convenant is om verantwoord te beleggen en het risico op mensenrechtenschendingen en milieuschade te voorkomen en aan te pakken. Deze risico's hebben mogelijk niet alleen negatieve impact op de bedrijfsresultaten van een onderneming – en daarmee op het rendement voor de aandeelhouder of investeerder – maar mogelijk ook op de omgeving en belanghebbenden, zoals werknemers en omwonenden.

Om bovenstaande doelen te bevorderen, zijn in het convenant afspraken gemaakt die gebaseerd zijn op internationale richtlijnen. PMT committeert zich al langere tijd aan die richtlijnen en heeft deze ook al verwerkt in beleid. Aanvullend is PMT actief binnen het IMVB-convenant om kennis en ervaringen omtrent verantwoord beleggen te delen. Hierbij neemt PMT due diligence (gepaste zorgvuldigheid) in acht door de volgende stappen te nemen:

Due-diligence PMT IMVB-afspraken

De IMVB-monitoringscommissie houdt toezicht op de voortgang van de gestelde doelen. In november 2020 is een Monitoringsrapport verschenen met daarin de algemene vooruitgang die is geboekt in het jaar 2019 door de deelnemende fondsen. Hieruit blijkt dat er nog ruimte is voor verbetering op het vlak van de eerder beschreven due diligence stappen. Voor PMT specifiek betreft dit het verder verduidelijken van het beleid op de website. PMT zal dit in 2021 verbeteren.

PMT NEEMT DEEL AAN DIEPE SPOOR IMVB-CONVENANT

Naast dit zogenaamde 'Brede Spoor' kent het IMVB-convenant ook het 'Diepe Spoor'. Dit is optioneel voor pensioenfondsen. PMT neemt hieraan actief deel, samen met negen andere pensioenfondsen.

Binnen het Diepe Spoor in het convenant werken de partijen aan zes projecten over de hele looptijd van het convenant. Het gaat daarbij om het vergroten van de invloed in de dialoog van pensioenfondsen met beursgenoteerde ondernemingen waarin zij beleggen en waar risico's op samenleving (en milieu) geconstateerd zijn. Via verschillende engagementtrajecten onderzoeken we of samenwerking van pensioenfondsen met overheid, ngo's en vakbonden mogelijk tot betere resultaten kan leiden. De nadruk bij deze samenwerking ligt op risico's en negatieve effecten op sociaal gebied. Pensioenfondsen kunnen hierbij gebruik maken van de kennis en het netwerk van andere deelnemende partijen aan het convenant en hun (lokale) partners.

Er lopen op dit moment concrete trajecten in de mijnbouw, palmolie, platformeconomie en micawinning. Deze trajecten richten zich vooral op sociale aspecten als beloning en veiligheid van werknemers in de productieketen, landroof en rechten van lokale gemeenschappen.

12 BELEGGEN IN NEDERLAND

(vastgoed, leningen, hypotheke, obligaties, startups)

Een gezonde Nederlandse economie en een bloeiend bedrijfsleven, met bijbehorende werkgelegenheid, komt onze deelnemers ten goede. De deelnemers van PMT zijn doorgaans zowel tijdens het opbouwen van hun pensioen als tijdens hun pensionering verbonden met Nederland. PMT vindt beleggen in Nederland belangrijk. Daarom hebben we naast het verantwoord beleggen beleid ook een beleid voor beleggen in Nederland.

Uiteraard blijft ook bij beleggingen in Nederland het behalen van een goed rendement tegen een beperkt risico voorop staan, om nu en in de toekomst de pensioenen te kunnen uitkeren. PMT belegt al in Nederland sinds de oprichting van het fonds in 1948. Waarom we niet al het vermogen in Nederland beleggen? We willen de beleggingsrisico's zoveel mogelijk spreiden en dan is wereldwijd beleggen veiliger. Eind 2020 was circa 11,2% (€ 10,767 miljard) van het vermogen van PMT belegd in Nederland.

AANDELEN IN NEDERLANDSE BEDRIJVEN

PMT stelt eisen aan de duurzaamheidsprestaties van ondernemingen. Omdat de prestaties van Europese ondernemingen op dit moment vaak beter zijn dan die van Amerikaanse bedrijven, beleggen we relatief meer geld in Nederlandse aandelen dan vroeger. Deze aandelen zijn opgenomen in de PMT Strategische Aandelenportefeuille.

NEDERLANDSE STAATSOBLIGATIES

PMT belegt tevens in Nederlandse staatsobligaties. Deze dragen immers bij aan het algeheel functioneren van de maatschappij en financiering van de publieke sector.

VASTGOED

PMT is een van de grootste vastgoedbeleggers in Nederland. Het fonds is eigenaar van woningen, winkels en kantoren. We streven naar een toekomstbestendige portefeuille van gezonde, betaalbare en veilige gebouwen. Onze duurzaamheidsambities zijn in 2020 verankerd middels de drie thema's *Paris Proof*, *Future Proof* en *People*. Dit doen we om op de lange termijn financiële, fysieke en maatschappelijke waarde te hebben. Met de verankering van deze drie thema's koersen wij op een GRESB score van minimaal 3 sterren in 2021 (de maximaal haalbare score is 5 sterren, zie ook hoofdstuk 14). Nieuw aangekochte woningen hebben bijvoorbeeld een groen energielabel en zijn gasloos. Ook verduurzamen we de bestaande portefeuille en doen wij onderzoek naar huurderstevredenheid.

De beleggingen in vastgoed zorgen voor omzet en werkgelegenheid voor ondernemingen die bij PMT zijn aangesloten: installatiebedrijven, metaalbewerkingsbedrijven, isolatiebedrijven, centrale-verwarmingsbedrijven en elektrotechnische bedrijven. PMT kiest voor zijn woningportefeuille daarnaast zoveel mogelijk voor het investeren in betaalbare woningen in het middelhoge huursegment, met huurprijzen tot maximaal € 1.083,- per maand. We sluiten daarmee aan op de groeiende vraag naar kwalitatief goede, betaalbare huisvesting.

HYPOTHEKEN

PMT startte in 2014 samen met twee andere pensioenfondsen met het verstrekken van Nederlandse hypotheke. Dit gebeurt via het label Munt Hypotheken. PMT kiest voor het verstrekken van hypotheke met NHG-garantie en niet-NHG hypotheke met een laag risicoprofiel. Deze hypotheke leveren meer rendement op dan staatsobligaties terwijl het onderpand extra zekerheid geeft. Bovendien investeert PMT zo nog eens extra in de Nederlandse economie. Daarnaast draagt PMT bij aan verduurzaming van Nederlandse woningen door de mogelijkheid te bieden om 6% meer te lenen voor het verder verduurzamen van de eigen woning.

BEDRIJFSLENINGEN

PMT stimuleert veelbelovende bedrijfsinitiatieven via het Bedrijfsleningenfonds. Dit fonds neemt deel in leningen die banken wel willen, maar niet volledig kunnen verstrekken aan gezonde ondernemingen. Bijvoorbeeld omdat de banken al veel financiering hebben uitstaan op de onderneming of veel geld hebben verstrekt in de sector waarin de onderneming actief is. Doordat het Bedrijfsleningenfonds een deel van de financiering op zich neemt (het andere deel nemen de banken zelf), ontstaat ruimte om een groter bedrag aan de onderneming te verstrekken.

NEDERLANDSE STARTUPS

PMT neemt sinds januari 2019 deel in het investeringsfonds Innovation Industries II. Dit fonds richt zich vooral op jonge spin-offs van universiteiten. We voorkomen hiermee dat kansrijke startups worden opgekocht door grote buitenlandse techbedrijven en zorgen ervoor dat de kennis in Nederland blijft. Daarmee hebben we impact op ontwikkelingen in innovatie én dragen we bij aan het scheppen van werkgelegenheid. Innovation Industries werkt nauw samen met de technische universiteiten in Enschede, Delft, Eindhoven en Wageningen en met TNO.

BELEGD VERMOGEN IN NEDERLAND	BEDRAGEN (X €1 MILJOEN)	IN %
Staatsobligaties	2.917	3,0%
Bedrijfsobligaties	3.039	3,2%
Hypotheke	4.017	4,2%
Aandelen	451	0,5%
Vastgoed	2.226	2,3%
Overig *	-1.883	-2,0%
TOTAAL IN NEDERLAND	10.767	11,2%
TOTAAL BELEGD VERMOGEN	96.051	

* De categorie 'overig' betreft derivaten in onderpand in cash en in stukken en cash bij de Nederlandse banken per 31 december 2020.

SCALDIA ZEELAND: GROOTSTE ZONNE-ENERGIEPARK VAN NEDERLAND

PMT investeert in schone energie via het SUSI Renewable Energy Fund II. SUSI richt zich op lange termijn investeringen (10 jaar) in windmolenparken op land en zonnepanelenparken met bewezen technologieën in West-Europa. Een voorbeeld daarvan is Scaldia, het grootste zonne-energiepark van Nederland. Dit park levert een belangrijke bijdrage aan de CO₂-uitstoot: het voorkomt in 30 jaar zo'n 738.000 ton CO₂-uitstoot. Dat is te vergelijken met het energieverbruik van 14.000 gezinnen per jaar. Scaldia draagt niet alleen bij aan een beter klimaat, het zorgt ook voor meer werkgelegenheid in Zeeland.

Scaldia Vlissingen

13 LIDMAATSCHAPPEN EN SAMENWERKINGSVERBANDEN

PMT is lid van diverse organisaties en maakt deel uit van verschillende samenwerkingsverbanden als het gaat om verantwoord beleggen.

PENSIOENFEDERATIE

PMT is lid van de Pensioenfederatie, de overkoepelende belangenbehartiger van bijna alle Nederlandse pensioenfondsen. De Pensioenfederatie vertegenwoordigt 198 pensioenfondsen en daarmee de belangen van in totaal 5,8 miljoen deelnemers, 3,4 miljoen pensioengerechtigden en 10 miljoen gewezen deelnemers. De pensioenfondsen die aangesloten zijn bij de Pensioenfederatie beheren samen circa € 1.550 miljard euro. PMT is actief lid van de Pensioenfederatie en heeft zitting in diverse commissies en werkgroepen, waaronder de commissie Pensioenfondsbestuur en de commissie Risicomanagement en de commissie Vermogensbeheer en de werkgroepen Woordvoerders, IMVB-convenant en Regiegroep Sustainable Finance.

IMVB-CONVENANT

PMT is een van de ondertekenaars van het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB)-convenant dat Nederlandse pensioenfondsen eind december 2019 afsloten met maatschappelijke organisaties (non-gouvernementele organisaties, kortweg ngo's), vakbeweging en overheid. Doel van het convenant is om verantwoord te beleggen en misstanden in de productieketen te voorkomen. Een uitgebreidere toelichting op de rol van PMT binnen het IMVB-convenant is opgenomen in hoofdstuk 11 van dit jaarverslag.

PLFW

Uitvoeringsorganisatie MN is namens PMT één van de oprichters en actief lid van het Platform Living Wage Financials (PLWF). Het samenwerkingsverband kent inmiddels vijftien leden uit binnen- en buitenland met een geschat beheerd vermogen van €2,6 biljoen (per november 2020). Gezamenlijk spreken zij met bedrijven uit de textiel-, agrarische- en retailsector over het belang van leefbare lonen en inkomens. Een uitgebreidere toelichting op het PLFW is opgenomen in hoofdstuk 2 van dit jaarverslag.

CA100+

Het samenwerkingsverband Climate Action 100+, van ongeveer 370 investeerders met meer dan \$35 triljoen AUM, trekt gezamenlijk op om in gesprek te gaan met de top 100(+) ondernemingen die de grootste uitstoters van CO₂ zijn. Via deze dialoog wordt bedrijven gevraagd het thema klimaat stevig te verankeren in bestuursprocessen, CO₂-emissies terug te dringen in lijn met de doelstelling van het Parijse Klimaatakkoord en volgens het TCFD-raamwerk (Task force Climate-related Financial Disclosure) over voortgang te rapporteren.

IIGCC

De IIGCC (The Institutional Investors Group on Climate Change) is een non-profit organisatie met meer dan 190 leden, afkomstig uit verschillende landen in Europa, en samen ongeveer 28 biljoen aan beheerd vermogen vertegenwoordigend. De missie van de IIGCC is 'het mobiliseren van kapitaal voor een *low carbon future* door de stem van de belegger te versterken en samen te werken met bedrijfsleven, beleidsmakers en investeerders'. De IIGCC biedt beleggers een samenwerkingsplatform wat aanzet tot aanmoedigen van overheidsbeleid, investeringspraktijken en bedrijfsstrategieën die lange termijn klimaatrisico's- en kansen adresseren.

Om de gestelde doelstellingen van het klimaatakkoord van Parijs te behalen heeft de IIGG verschillende programma's gericht op het doen en publiceren van onderzoek het op het voeren van dialoog voeren met verschillende stakeholders.

Dit wordt gedaan in vijf verschillende programma's: beleidsprogramma; bedrijvenprogramma; investeerdersprogramma; wereldwijde programma; vastgoedprogramma. Karlijn van Lierop, Hoofd Verantwoord Beleggen bij uitvoeringsorganisatie MN, is in 2019 toegetreden tot het bestuur van dit orgaan. MN neemt daarmee namens PMT een actieve rol in het bewerkstelligen van een ordentelijke energietransitie, het versnellen van de transitie en het inperken van klimaatrisico's.

EUMEDIION

In het verband van Eumedion werken institutionele vermogensbeheerders samen aan het toezicht op Nederlandse Beursgenoteerde ondernemingen. Eumedion behartigt de belangen van de bij zijn aangesloten institutionele beleggers op het gebied van corporate governance en duurzaamheid. MN heeft namens zijn opdrachtgevers zitting in het Investment Committee en de juridische commissie van Eumedion. Uitvoeringsorganisatie MN is namens PMT sinds eind 2019 voorzitter van de Beleggingscommissie van Eumedion.

WERKGROEPEN PLATFORM DUURZAME FINANCIERING (DNB)

PMT is via MN vertegenwoordigd in de werkgroep Klimaatrisico's van het Platform Duurzame Financiering van De Nederlandsche Bank (DNB). DNB heeft het platform opgericht om de aandacht voor duurzame financiering in de financiële sector verder te vergroten en te stimuleren. DNB constateerde dat er bij veel verschillende instellingen en in verschillende sectoren al goede initiatieven plaatsvonden. Met de komst van het platform kunnen volgens DNB banken, verzekeraars, pensioenfondsen en vermogensbeheerders makkelijker verbindingen leggen met elkaar en met de overheid en toezichthouders om zo mogelijk ook gezamenlijk tot nieuwe duurzaamheidsinitiatieven te komen. Daarnaast is PMT via MN vertegenwoordigd in de werkgroep CO₂-beprijzing van het Platform Duurzame Financiering. Samen met andere financiële instellingen wordt in deze werkgroep gewerkt aan een model dat inzicht moet verschaffen in de economische effecten van een CO₂-belasting.

GLOBAL IMPACT INVESTING NETWORK (GIIN)

MN is namens PMT lid van het Global Impact Investing Network. Dat is een non-profitorganisatie met als doel het vergroten van de schaal en de effectiviteit van impact investeringen wereldwijd. Impact beleggingen zijn beleggingen in bedrijven, organisaties en fondsen gericht op het oplossen dan wel voorkomen van maatschappelijke en milieuproblemen die qua rendement net zo goed presteren als 'reguliere' beleggingen. Impact investeringen kunnen plaatsvinden in zowel ontwikkelingslanden als ontwikkelde landen.

PARTNERSCHIP CARBON ACCOUNTING FINANCIALS (PCAF)

PMT is sinds 2016 ondersteunend partner in het Partnership Carbon Accounting Financials (PCAF), dat streeft naar een publiekelijk beschikbare methodologie voor carbon footprinting. MN, de uitvoeringsorganisatie van PMT, is voorzitter van de werkgroep aandelen en maakt ook deel uit van de werkgroep bedrijfsobligaties.

Eind 2020 publiceerde het Partnership Carbon Accounting Financials (PCAF) Nederland, dat verder bestaat uit vermogensbeheerders, banken, en verzekeraars, een update van zijn methodiek in het jaarlijkse PCAF-rapport. PCAF heeft methodologieën ontwikkeld voor o.a. aandelen, obligaties, leningen en vastgoed. Op basis van een reeks overkoepelende accounting principles worden de directe en indirecte CO₂-emissies van klanten toegerekend aan de financiële instellingen. Het **PCAF-rapport** presenteert de methoden voor de carbon footprint per beleggingscategorie. Door het publieke karakter kunnen andere financials de vastgestelde methodologieën toepassen op hun eigen beleggingen. Dit draagt bij aan betere vergelijkbaarheid van de prestaties van financiële instellingen. PCAF gaat in 2021 verder om *best practices* te delen, dilemma's aan te pakken en samen te werken aan het verbeteren van de methodologieën. Het platform gaat bovendien verder met de internationalisering.

TASK FORCE ON CLIMATE-RELATED FINANCIAL DISCLOSURES (TCFD)

PMT wil transparant zijn over de kansen en risico's die zijn verbonden aan klimaatverandering. Dat kunnen financiële kansen en risico's zijn voor de beleggingen, maar ook fysieke gebeurtenissen die deze risico's beïnvloeden. Onder leiding van de gouverneur van de centrale bank van het Verenigd Koninkrijk heeft de Task Force on Climate-related Financial Disclosure (TCFD) een rapportageraamwerk ontwikkeld. Aan de hand van de TCFD-rapportage rapporteren bedrijven en grote beleggers over de kansen en risico's voor hun activiteiten die ontstaan door klimaatverandering en hoe zij hiermee omgaan. PMT steunt dit raamwerk, want het delen van deze informatie helpt bedrijven, beleggers en overheden om klimaatgerelateerde kansen en risico's te kunnen beheersen. Daarnaast vinden wij dat alle belanghebbenden recht hebben op duidelijke informatie hierover. PMT publiceert dit jaar de vierde opeenvolgende TCFD-rapportage over 2020. Deze is als bijlage opgenomen in dit jaarverslag.

ONDERTEKENDE VERDRAGEN, PRINCIPES EN INITIATIEVEN

PMT wil het verantwoord beleggen beleid ook invullen via de ondertekening of ondersteuning van daarop aansluitende verdragen, principes of initiatieven op het gebied van verantwoord beleggen. Daarmee kunnen we invloed uitoefenen op bedrijven en landen waarin we beleggen waarbij we aansluiting zoeken bij (internationale) richtlijnen. Het ondertekenen of ondersteunen van een verdrag, principe of initiatief betekent dat we ons houden aan de daarin gemaakte afspraken.

Een overzicht van de verdragen, principes en initiatieven die PMT onderschrijft, is te vinden op onze [website](#).

14 BENCHMARKS EN ONDERZOEKEN

Het verantwoord beleggen beleid van PMT wordt door een aantal onafhankelijke organisaties beoordeeld. In 2020 gebeurde dat o.a. door de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO), de Verenigde Naties en de Eerlijke Pensioenwijzer.

VERENIGING VAN BELEGGERS VOOR DUURZAME ONTWIKKELING (VBDO)

De Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) beoordeelt de prestaties van Nederlandse pensioenfondsen op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Jaarlijks brengt de VBDO een onderzoek uit waarin de 50 grootste Nederlandse pensioenfondsen worden beoordeeld. Het onderzoek van VBDO gaat in op onderwerpen als beleggingsbeleid, implementatie van het beleid, governance en toerekenbaarheid ('accountability').

PMT behaalde, net als vorig jaar, de vijfde plaats in de VBDO benchmark verantwoord beleggen. Daarmee behoort PMT tot de pensioenfondsen met het beste verantwoord beleggen beleid van Nederland. De gemiddelde score van pensioenfondsen in het VBDO-onderzoek is gedaald. Ook PMT scoorde lager dan voorgaande jaren. De daling komt niet als een verrassing. De VBDO scherpte dit jaar de vraagstelling van het onderzoek aan. De score van PMT daalde van 4,2 punten in 2019 naar 3,4 in 2020 en daarmee van 4 naar 2 sterren. Maximaal zijn 5 punten/sterren haalbaar. PMT scoorde het beste op het onderdeel toerekenbaarheid. Op het onderdeel beleid kan PMT nog verdere verbeteringen doorvoeren.

PRINCIPLES FOR RESPONSIBLE INVESTMENT (PRI) VERENIGDE NATIES

PMT doet ook jaarlijks mee aan het verantwoord beleggen onderzoek van de United Nations Principles for Responsible Investment (PRI). Bij dit onderzoek vullen vermogensbeheerders en pensioenfondsen een gedetailleerde vragenlijst in over het gebruik van duurzame principes in hun beleggingsprocessen. PMT behaalde in 2020 voor het vierde opeenvolgende jaar voor alle onderdelen een A of A+: de hoogst mogelijke scores.

EERLIJKE PENSIOENWIJZER

De Eerlijke Pensioenwijzer is een initiatief van vijf non-gouvernementele organisaties (NGO's). Tweejaarlijks beoordelen zij tien pensioenfondsen op basis van de Fair Finance Guide International (FFGI). De FFGI-methodiek scoort welke uitgangspunten en MVO-criteria zijn opgenomen in het verantwoord beleggen beleid van pensioenfondsen voor 9 vooraf vastgestelde thema's en 5 sectoren en kijkt naar de transparantie en verantwoording van het beleid. PMT scoorde in 2020 hoger dan in het vorige onderzoek, met voldoende of hoger voor mensenrechten, corruptie en transparantie. PMT hanteert een ander vertrekpunt dan de FFGI-methodiek voor het verantwoord beleggen beleid en brengt in het verantwoord beleggen beleid focus aan op de thema's die de PMT-deelnemers belangrijk vinden. Daardoor is een hoge score in de Eerlijke Pensioenwijzer bijna niet mogelijk.

GRESB

PMT investeert in vastgoed via gebouwen en via niet beursgenoteerde fondsen en beursgenoteerde vastgoed bedrijven. De GRESB, de Global Real Estate Sustainability Benchmark, is daarbij de onafhankelijke internationale industrie standaard om de duurzaamheid te monitoren, met name in direct en niet beursgenoteerd vastgoed (het grootste deel van de portfolio). Jaarlijks wordt dit vastgoed langs de duurzaamheidsmeetlat gelegd. De conclusie is dat de duurzaamheid van de portfolio zich positief ontwikkelt.

In Nederland is de directe vastgoed portfolio recent aangesloten op de GRESB en is de score nog in ontwikkeling. Inmiddels zijn er 2 sterren behaald en de verwachting is dat de portfolio volgend jaar naar 3 sterren doorgroeit (de maximaal haalbare score is 5 sterren).

In de internationaal niet beursgenoteerd vastgoed portfolio in Europa is zelfs 100% van de fondsen in de portfolio aangesloten op de GRESB en heeft de PMT inmiddels een bovengemiddelde score behaald van gemiddeld 4 sterren.

PMT heeft ook bij de opzet van nieuwe Europese core vastgoedfondsen de managers verplicht gesteld om lid te worden van en bij te dragen aan de GRESB. Op deze wijze heeft PMT substantieel bijgedragen aan een hoge GRESB dekkingsgraad in het core segment van het Pan Europese vastgoed universum, waarmee ook andere investeerders profiteren van de inspanning van PMT op dit gebied.

15 COMMUNICATIE

PMT vindt het belangrijk dat de deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers in de sector Metaal en Techniek op de hoogte zijn van het beleggingsbeleid en begrijpen waarom we dit beleid voeren. Daarom zijn we er zo duidelijk en transparant mogelijk over.

VERNIEUWDE WEBSITE

Op 20 juli 2020 is de nieuwe website van PMT live gegaan. De website vormt het centrale punt voor de beleggingscommunicatie van PMT. Alle beleggingscontent is herschreven en voldoet aan de wettelijke vereisten (Stewardship Code, aandeelhoudersrichtlijn). Het stembeleid is geactualiseerd en er is een toegankelijke uitleg van de ESG-risicoanalyse toegevoegd. Ook in 2021 zal de website continu worden geactualiseerd.

MEDIABERICHTGEVING

PMT zoekt de media actief op. Vaak rondom pensioen gerelateerde onderwerpen, maar ook regelmatig over ons beleggingsbeleid in het algemeen en verantwoord beleggen in het bijzonder.

In 2020 lag nadruk van de externe communicatie van PMT vooral op de gevolgen van de coronacrisis voor werkgevers en deelnemers en de ontwikkelingen rondom het pensioenakkoord. Desondanks is waar mogelijk aandacht besteed aan de beleggingen van PMT.

COMMUNICATIE VIA DE REGULIERE KANALEN

De deelnemers van PMT hebben steeds meer interesse in ons beleggingsbeleid. Om die reden informeren we onze deelnemers en gepensioneerden via onze nieuwsbrieven en onze website geregeld met nieuwsberichten over onze beleggingen. Ook komt het beleggingsbeleid aan de orde tijdens de gepensioneerdenbijeenkomsten die we organiseren, waarbij ook gelegenheid is voor het stellen van vragen. Onderwerpen die in 2020 in de communicatie richting deelnemers zijn belicht, waren o.a. de aanscherping van het klimaatbeleid, de VBDO- en PRI-scores, verduurzaming woningen/ herontwikkeling kantoorpanden, impact investeringen, de CO₂-uitstoot van de aandelenportefeuille, de SDI-meting en de vaststelling van reductiedoelstellingen voor de CO₂-uitstoot.

CONTACTEN MET NON-GOUVERNEMENTELE ORGANISATIES (NGO'S)

Het contact met NGO's intensiveert. Enerzijds via de deelnemende partijen in het IMVB-convenant maar ook andere NGO's nemen regelmatig contact op met PMT. Onder het label Eerlijke Pensioenwijzer wordt naast een tweejaarlijks algemeen onderzoek ook een toenemend aantal specifieke onderzoeken gehouden naar de beleggingen van pensioenfondsen. PMT werkte in 2020 mee aan deze onderzoeken.

ONDERZOEK NAAR DE MENING VAN DE ACHTERBAN

PMT peilt regelmatig hoe de achterban van het fonds denkt over het verantwoord beleggen beleid. De mening van de achterban vormt één van de informatiebronnen voor het bepalen van beleid en heeft bijvoorbeeld mede geleid tot het eind 2018 uitsluiten van sectoren als de wapenindustrie, de bontindustrie, de adult entertainmentindustrie en de tabaksindustrie.

In 2020 heeft PMT opnieuw een kwantitatief onderzoek gehouden over het verantwoord beleggen beleid en de mening van deelnemers en pensioengerechtigden daarover. Dit wordt in de loop van 2021 gevolgd door kwalitatief onderzoek in de vorm van verdiepende gesprekken met actieve deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers in de sector.

Daarnaast heeft PMT een eigen online panel, waarin het fonds regelmatig onderzoeken houdt naar het verantwoord beleggen beleid. Mensen die pensioen opbouwen bij PMT of een pensioenuitkering van PMT ontvangen, kunnen via de [website](#) lid worden van het PMT Online Panel.

Hoewel het panel geen exacte representatieve afspiegeling van het totale deelnemersbestand van PMT is, beschouwen we de uitkomsten van de peilingen wel als een duidelijk signaal van de achterban.

SOMS GRENZEN AAN OPENHEID

Hoe open PMT ook is, er zijn soms grenzen. Zo publiceren we onze aandelenlijst met een half jaar vertraging omdat dit concurrentiegevoelige informatie is. Ook geven we voorafgaand aan een aandeelhoudersvergadering geen stemverklaringen af. We willen de keuze of we voor of tegen iets stemmen tot het laatste moment kunnen aanpassen op basis van actuele informatie.

ONDERZOEK ACHTERBAN: STERK DRAAGVLAK VOOR VERANTWOORD BELEGGEN, WEL OOG VOOR RENDEMENT

In december 2020 hield PMT een onderzoek naar de mening van actieve deelnemers en pensioengerechtigden over het verantwoord beleggen beleid van PMT. De uitkomst? Een grote meerderheid (80%) vindt het belangrijk dat PMT verantwoord belegt. Voor hen is van belang dat mensen en bedrijven de aarde zo gebruiken dat toekomstige generaties ook een leefbare wereld hebben. Daarbij vindt 60% dat PMT wel oog houden voor een goed financieel resultaat.

Deelnemers en pensioengerechtigden vinden daarnaast dat het verantwoord beleggen beleid direct in relatie tot PMT en de achterban moet staan. Beleggingsthema's die aansluiten bij de sector Metaal en Techniek zoals technologie & innovatie en duurzame energie zijn belangrijke onderwerpen, evenals gezondheidszorg en betaalbare huisvesting. De achterban staat negatief ten opzichte van kernwapens, bont, fraude, corruptie, kinderarbeid, tabak en de gokindustrie. Over meer natuur gerelateerde zaken als ontbossing en dierenwelzijn zijn de meningen verdeeld.

PMT gebruikt de uitkomsten van dit onderzoek bij de verdere ontwikkeling van het verantwoord beleggen beleid.

VOORUITBLIK

PMT wil ook in 2021 het verantwoord beleggen beleid verder ontwikkelen. Belangrijke thema's zijn het klimaatbeleid, bewuste selectie, impactbeleggingen en het IMVB-convenant. Ook worden de mogelijkheden onderzocht om ESG meer te integreren in de private equity portefeuille en staat de voorbereiding op de nieuwe wetgeving als gevolg van de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) en Taxonomy op de agenda.

CO₂-DOELSTELLINGEN VOOR VASTGOED

Nadat PMT in 2020 heeft gewerkt aan het in kaart brengen van CO₂-doelstellingen in de aandelenportefeuille zal in 2021 worden gekeken naar mogelijkheden om voor de vastgoedbeleggingen CO₂-doelstellingen te formuleren. Hiermee wil PMT een volgende stap zetten om met zijn beleggingen bij te dragen aan het realiseren van het klimaatakkoord van Parijs.

Een ander concreet aandachtspunt voor de vastgoed portfolio is het verkrijgen van een zo hoog mogelijke certificering van gebouwen in de portfolio, waarbij het streven is om uiteindelijk elk gebouw gecertificeerd te krijgen (via het BREAAAM label of soortgelijke certificaten).

BEWUSTE SELECTIE VOOR OBLIGATIEPORTEFEUILLE

PMT heeft de intentie om het bewuste selectie raamwerk dat geïmplementeerd is voor de aandelenportefeuille ook toe te gaan passen op de obligatieportefeuilles. Niet passende bedrijfsactiviteiten worden reeds uit deze portefeuilles verwijderd en de managers die deze portefeuilles beheren, nemen ESG-aspecten mee in hun investeringsbeslissingen. PMT streeft ernaar om meer consistentie aan te brengen in de ESG-criteria die in de verschillende portefeuilles gebruikt worden en onderzoekt inmiddels de mogelijkheden hiertoe.

EVALUATIE LANDENBELEID

Ook zal PMT in 2021 kijken naar het landenbeleid. Met dit beleid worden landen beoordeeld op E-, S- en G-criteria en financiële kenmerken. De intentie van het beleid is om investeringen in staatsobligaties en staatsbedrijven van landen waar PMT zich niet comfortabel bij voelt niet in de portefeuille op te nemen. We zijn voornemens om dit beleid te evalueren en de mogelijkheden voor eventuele aanscherpingen op het vlak van verantwoord beleggen nader te onderzoeken.

VERDERE INVULLING IMVB-CONVENANT

PMT geeft in 2021 verdere invulling aan IMVB-convenant. Het verder verankeren van ESG due diligence in de beleggingen en processen van PMT staat hierin centraal.

IMPACTBELEGGINGEN

PMT wil per 2025 € 2 miljard aan impactbeleggingen hebben. Infrastructuurleningen in hernieuwbare energie kunnen hier de komende jaren een bijdrage aan leveren. Daarnaast wordt er in 2021 een strategie vastgesteld voor infrastructuurbeleggingen in hernieuwbare energie projecten (*renewables*).

SUSTAINABLE FINANCE DISCLOSURE REGULATION

PMT zal in 2021 de voorbereidingen treffen om te voldoen aan de vereisten van de nieuwe Europese wetgeving gericht op de transparantie van duurzaam beleggen (Sustainable Finance Disclosures Regulation, level 1). Vervolgens zal PMT zich voorbereiden op wat er nodig is om ook in 2022 te voldoen aan de verplichtingen van het deel van de wetgeving dat dan in werking treedt (level 2).

VERDIEPING ENGAGEMENTTHEMA'S

PMT onderzoekt ieder jaar welke nieuwe ESG-gerelateerde onderwerpen relevant zijn voor PMT en aandacht behoeven. Op basis van deze analyse kiest PMT de belangrijkste thema's en worden deze uitgewerkt in de vorm van een position paper. Ook in 2021 zal een drietal thematische position papers geschreven worden. Op basis hiervan kan het MVB-beleid aangepast/verbreed worden. Een van de thema's waar naar gekeken zal worden is biodiversiteit. PMT zal onderzoeken of dit thema opgenomen zou moeten worden in het verantwoord beleggen beleid.

ESG-INTEGRATIE IN PRIVATE EQUITY STRATEGIE

PMT wil ESG-integratie weer een stap verder brengen binnen de beleggingscategorie Private Equity. In 2021 zal dit in de nieuwe private equity strategie worden opgenomen.

MENING ACHTERBAN BELANGRIJK VOOR BELEID

Bij de verdere ontwikkeling van het verantwoord beleggen beleid speelt de mening van de deelnemers en pensioengerechtigden van PMT ook komend jaar een belangrijke rol. In 2021 zullen, voor zover de COVID-19 maatregelen dit toelaten, verdiepende gesprekken met deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers plaatsvinden over het verantwoord beleggen beleid van PMT.

GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

PMT verkocht begin januari 2021 zijn aandelen en bedrijfsobligaties in olie- en gasbedrijf ExxonMobil.

Na een intensieve dialoog met het ExxonMobil hebben PMT en MN geconcludeerd dat de strategie van ExxonMobil niet in lijn is met wat er nodig is om de doelstellingen van het Parijsakkoord te halen.

De gesprekken die zijn gevoerd hebben geen vertrouwen gegeven dat ExxonMobil in de toekomst zijn strategie gaat aanpassen. Het bedrijf heeft onder meer aangeven geen reductiedoelstellingen voor hun CO₂-uitstoot op te willen stellen voor de middellange en lange termijn. Dit heeft PMT doen besluiten de belangen in ExxonMobil te verkopen.

OVER DIT VERSLAG

Het verantwoord beleggen beleid van PMT is van belang voor onze (ex-)deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers in de sector Metaal en Techniek, maar ook voor andere stakeholders, zoals organisaties van werkgevers en werknemers, maatschappelijke organisaties en belangengroepen en regelgevers en toezichthouders. Daarom brengt PMT naast het PMT algemeen jaarverslag ook een specifiek verantwoord beleggen jaarverslag uit. Met dit verslag legt het bestuur verantwoording af over het gevoerde beleid, de ondernomen activiteiten en de bereikte resultaten op het gebied van verantwoord beleggen. De focus daarbij ligt op onderwerpen die onze deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers belangrijk vinden.

PMT is vanaf het verslagjaar 2020 gestart met de beoordeling van het PMT verantwoord beleggen jaarverslag door een accountant. EY heeft limited assurance afgegeven over dit verslag.

BELANGRIJKE ONDERWERPEN VOOR ACHTERBAN PMT

In de keuze van de onderwerpen wordt rekening gehouden met de voorkeuren van de achterban. In 2020 is daarom opnieuw een onderzoek² gehouden onder actieve deelnemers en pensioengerechtigden naar de onderwerpen die voor hen belangrijk zijn.

Het draagvlak onder onze deelnemers en pensioengerechtigden voor verantwoord beleggen door PMT is sterk en consistent: in het onderzoek van 2020 geeft 80% aan dat PMT verantwoord moet beleggen. In 2018 was dit 81%. Daarbij vindt 61% (2018: 59%) het belangrijk dat het verantwoord beleggen beleid niet mag zorgen voor een lager financieel resultaat. Een groep van 13% (2018: 14%) vindt dat PMT zich alleen moet richten op het behalen van zoveel mogelijk rendement, waarbij verantwoord beleggen niet belangrijk is.

De volgende onderwerpen hebben onze actieve deelnemers en pensioengerechtigden aangegeven:

- Voortgang en uitvoering van het verantwoord beleggen beleid
- Beleidsfocus op thema's die aansluiten bij de sector Metaal en Techniek
- Uitgesloten beleggingen
- Impactthema's: energietransitie, financiering, circulaire economie, betaalbare huisvesting
- Belangrijkste Sustainable Development Goals (SDG's): goede gezondheid; betaalbare en duurzame energie; schoon water en sanitair
- Communicatie / transparantie (inclusief concrete voorbeelden uitvoering beleid)

De beleidsfocus van het engagementbeleid ligt op thema's die voor de sector Metaal en Techniek belangrijk zijn. Dit wordt toegelicht in hoofdstuk 2. Uitgesloten beleggingen komen aan de orde in hoofdstuk 6. Ook de thema's voor impact investeringen sluiten aan bij thema's die spelen in de sector Metaal en Techniek. Voor impact beleggingen heeft PMT een doelstelling van € 2 miljard aan beleggingen in 2025 gesteld. Over de voortgang van deze doelstelling geven we meer uitleg in hoofdstuk 7. De Sustainable Development Goals worden besproken in hoofdstuk 8. In het gehele verantwoord beleggen jaarverslag zijn concrete voorbeelden van de uitvoering van het beleid gegeven.

De gehanteerde begrippen zijn uitgelegd in de bij dit verslag opgenomen begrippenlijst.

² Voor het onderzoek naar het PMT verantwoord beleggen beleid ondervroeg onderzoeksbureau MWM2 643 actieve deelnemers en 583 pensioengerechtigden van PMT.

RAPPORTAGERICHTLIJNEN

Voor het opstellen van het verantwoord beleggen jaarverslag maakt Stichting Pensioenfonds Metaal en Techniek gebruik van eigen rapportagecriteria, welke zijn opgesteld op basis van onder andere:

- de ‘Methodology for standardizing and comparing impact performance’ van de Global Impact Investing Network (GIIN);
- de ‘Accounting GHG emissions and taking action: harmonized approach for the financial sector in the Netherlands’ van het Partnership Carbon Accounting Financials (PCAF);
- de aanbevelingen van de ‘Task Force on Climate-related Financial Disclosures (Asset Owners Supplemental Guide)’ van de Financial Stability Board (FSB).

De gehanteerde rapportagecriteria zijn toegelicht in dit hoofdstuk, de begrippenlijst en de bijlage ‘Rapportage Taskforce on Climate-related Financial Disclosures (TCFD)’ van het duurzaam beleggen jaarverslag 2020.

Het bestuur van PMT heeft opnieuw besloten om naast het PMT algemeen jaarverslag een separaat verantwoord beleggen jaarverslag uit te geven. Daarmee volgt het bestuur de lijn die sinds 2013 is ingezet.

UITVOERING DOOR DE BELEGGINGSORGANISATIE

Het bestuur van PMT stelt het beleggingsbeleid vast. Binnen het bestuur zijn verschillende bestuursleden met een specifiek beleggingsprofiel die tevens over kennis en deskundigheid op het gebied van verantwoord beleggen beschikken.

De bestuurscommissie Beleggingen is beleidsuitvoerend en adviserend. De commissie legt via besluiten vast hoe het binnen de beleidsuitvoerende ruimte stuurt. De commissie bestaat uit bestuursleden en externe deskundigen. Bestuur en commissie worden ondersteund door het bestuursbureau van PMT.

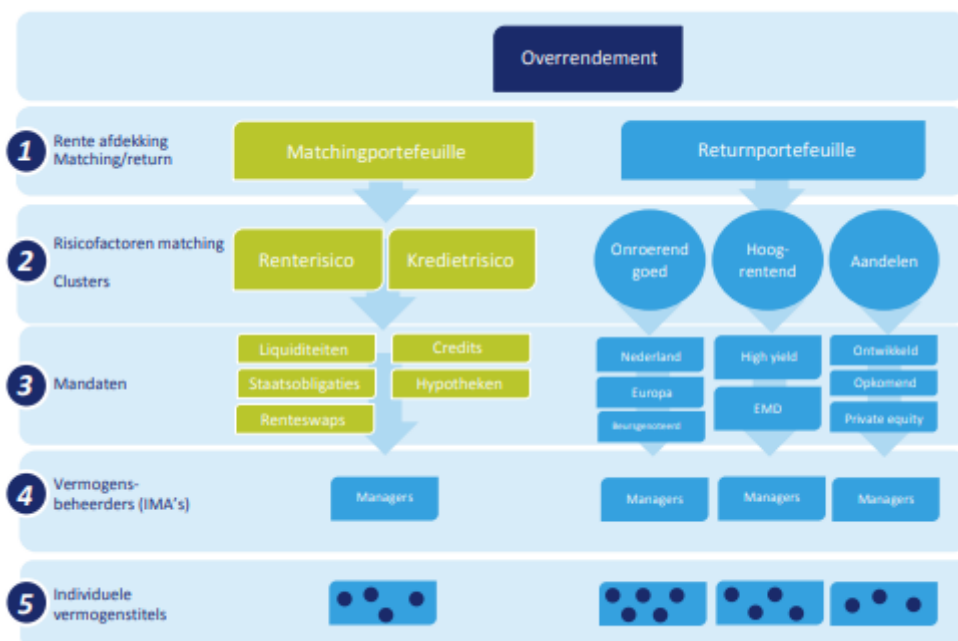
Het beleid wordt uitgevoerd door MN, dat het pensioenvermogen van PMT beheert. Dit beheer is deels ondergebracht bij externe beheerders. Waar in dit verslag wordt gesproken over uitvoering of beheer is MN de uitvoerder of beheerder, tenzij anders aangegeven.

MN beschikt over een gespecialiseerd verantwoord beleggen team, dat uit 8 medewerkers bestaat. De uitvoering en verdere ontwikkeling van het verantwoord beleggen beleid van PMT zijn vaste, terugkerende agendapunten voor de commissie Beleggingen. Het bestuur van PMT laat zich via de commissie Beleggingen meermalen per jaar informeren over de uitvoering en voortgang.

In het strategisch beleggingskader is de governance opgenomen met betrekking tot taken en rollen van de verschillende niveaus. De volgende niveaus worden onderscheiden:

- Niveau 1: **Renteafdekking en rente/return**. Bestuur is beleidsbepalend en Commissie Beleggingen is adviserend en uitvoerend
- Niveau 2: **Risicofactoren matching en vermogensclusters**: Bestuur is beleidsbepalend en Commissie Beleggingen is adviserend en uitvoerend.
- Niveau 3: **Mandaten**. Commissie Beleggingen is beleidsbepalend en uitvoerend.
- Niveau 4: **Vermogensbeheerders**. MN is beleidsbepalend, behalve als het intern beheer betreft en beheerders van illiquide producten betreft, dan is de Commissie Beleggingen beleidsbepalend.
- Niveau 5: **Individuele vermogenstitels**. MN Asset Management of externe manager maakt keuze voor een titel binnen de door PMT vastgestelde kaders.

ORGANISATIE VAN HET BELEGGINGSPROCES

BIJLAGE 1: UITSLUITINGSLIJST

UITSLUITINGEN PER 31 DECEMBER 2020

Naast de bedrijven op deze lijst worden ook gelieerde moeder- en dochter-bedrijven uitgesloten.

AANDELEN/ EQUITIES	REDEN UITSLUITING				
	Clusterwapens	Witte fosfor	Dialogoog niet succesvol	Nucleaire wapens	Antipersoonsmijnen
Anhui GreatWall Military Ltd					
Ashot -Ashkelon Industries Ltd					
BAE Systems PLC					
Bharat Dynamics					
China Aerospace International Holdings Ltd					
China Spacesat Co Ltd					
Dassault Aviation					
Elbit Systems Ltd					
Gail India					
General Dynamics Corp					
Hanwha Aerospace Co. Ltd.					
Hanwha Chemical Corporation					
Hanwha Corp					
Hanwha Life Insurance Co. Ltd.					
Huaneng Power International					
L&T Finance Ltd					
L&T Technology Services Ltd					
Larsen & Toubro Ltd					
Larsen & Toubro Infotech Ltd					
LIG Nex1 Co. Ltd.					
MindTree Limited					
Nelco Limited					
Norinco International Cooperation Ltd					
Poongsan Corp					
Poongsan Holdings Corp					
S&T Dynamics Co. Ltd.					
S&T Holdings Co. Ltd.					
Tata Power Company Limited					
Tauron Polska					
Thales					
Walchandnagar Industries Limited					

PMT investeert niet in ondernemingen die producent of exploitant zijn van de volgende producten of diensten

	Nucleaire wapens - ondernemingen uit landen zonder toestemming
	Nucleaire wapens - ondernemingen uit landen met toestemming/
	Overige controversiële wapens
	Wapens voor civiel gebruik
	Bontindustrie
	Porno-industrie
	Tabak

LANDEN	REDEN UITSLUITING		
	Wapenembargo	Aandelenstop	Reisverbod
Centraal-Afrikaanse Republiek/ Central African Republic			
Iran			
Libië/Libya			
Myanmar			
Noord-Korea/ North Korea			
Soedan/Sudan			
Somalië/Somalia			
Syrië/Syria			
Venezuela			
Wit-Rusland/ Belarus			
Zimbabwe			
Zuid-Soedan/South Sudan			

BIJLAGE 2: RAPPORTAGE TASKFORCE ON CLIMATE-RELATED FINANCIAL DISCLOSURES

GOVERNANCE, BESTUURLIJK OVERZICHT

De eindverantwoordelijkheid voor het algehele beleggingsbeleid ligt bij het bestuur van PMT. De beleggingscommissie van PMT is verantwoordelijk voor het in kaart brengen van klimaatgerelateerde risico's en kansen die raken aan de beleggingen van PMT en adviseert het bestuur daaromtrent.

De beleggingscommissie van PMT wordt geïnformeerd en geadviseerd over aspecten die raken aan klimaatrisico's en -kansen door de afdeling Verantwoord Beleggen van MN. De voorzitter van de beleggingscommissie neemt deel in trajecten die raken aan Klimaatrisico's en -kansen. De CIO van PMT was betrokken bij de totstandkoming van het commitment van de financiële sector aan het Nederlandse klimaatakkoord.

Het fiduciaire beheer van de beleggingsportefeuille van PMT ligt bij MN. De directeur vermogensbeheer van MN draagt hiervoor de laatste verantwoordelijkheid. Een multidisciplinaire expertwerkgroep op het gebied van klimaatrisico's en -kansen werkt aan het in lijn brengen van de portefeuilles van PMT met Parijs. Deze expertwerkgroep heeft vertegenwoordigers uit de verschillende delen van de investeringsketen. Daarnaast is het hoofd verantwoord beleggen van MN vertegenwoordigd in het bestuur van de Institutional Investor Group on Climate Change (IIGCC).

STRATEGIE PMT

PMT nam in 2018 in het strategisch beleggingskader beginselen op met betrekking tot klimaatverandering. In de hele beleggingsketen worden klimaatrisico's en kansen meegenomen.

KLIMAATRISICO'S EN -KANSEN

PMT ziet vanuit twee invalshoeken aanleiding om rekening te houden met klimaatverandering in de portefeuille; vanuit de wens om bij te dragen aan een leefbare wereld en vanuit de wens om financiële risico's te beperken. De financiële risico's zijn te verdelen in transitierisico's en fysieke risico's. Transitierisico's hangen vooral samen met de gevolgen van een stringenter klimaatbeleid, wat nodig is om de doelstellingen van het Parijsakkoord te kunnen behalen. Kosten voor bedrijven kunnen bijvoorbeeld oplopen als gevolg van hogere CO₂-belastingen en investeringen gerelateerd aan fossiele brandstoffen dienen mogelijk vervroegd te worden afgeschreven indien wordt overgestapt op schone energiebronnen. Fysieke risico's hangen samen met de gevolgen van een temperatuurstijging op aarde. De financiële prestaties van organisaties worden bijvoorbeeld beïnvloed door veranderingen in de beschikbaarheid en kwaliteit van water, voedselveiligheid en extreme temperatuurveranderingen. Transitierisico's voor PMT zijn door MSCI in kaart gebracht.

INVESTERINGSKANSEN

Naast de klimaatgerelateerde risico's ziet PMT ook duidelijke investeringskansen. PMT geeft hier vorm aan door een impactinvesteringsprogramma via het kader positieve impact die bijdragen aan de Sustainable Development Goals (SDG's), de zogenaamde Sustainable Development Investments.

Hierin zijn verschillende thema's gedefinieerd waarin er twee raken aan investeringskansen voor klimaat:

- Energietransitie
- Circulaire economie

IMPACT OP DE BEDRIJFSVOERING, STRATEGIE EN FINANCIËLE PLANNING

In het verantwoord beleggingsbeleid van PMT is beschreven op welke manier PMT wil omgaan met klimaatrisico's en -kansen. PMT heeft dit beleid in elke stap in de investeringsketen verankerd.

INVESTMENT BELIEFS

In het Strategisch Beleggingskader van PMT staan de beleggings-, uitvoerings- en risicomanagementbeginselen. Twee beleggingsbeginselen vormen de basis voor verantwoord beleggen. Het eerste beleggingsbeginsel stelt dat PMT met zijn beleggingen invloed heeft op de reële economie en de samenleving. Met de opname van dit beginsel kan PMT principieel verantwoordelijkheid nemen voor de gevolgen van zijn investeringen op de reële wereld. Het vormt hiermee de basis voor het rekening houden met de invloed van beleggingskeuzes op de wereld.

Het tweede beleggingsbeginsel stelt dat PMT ervan overtuigd is dat alleen beleggingen die rekening houden met duurzaamheid, oftewel Environmental, Social en Governance-factoren (ESG), op de lange termijn rendabel zijn. Schadelijke gevolgen van een economische activiteit kunnen niet voor onbepaalde tijd op mens, maatschappij en milieu afgewenteld worden.

PMT heeft een risicomanagementbeginsel opgenomen dat relateert aan de impact van klimaatverandering op de beleggingen van PMT. PMT monitort expliciet ESG-risico's: de risico's van een veranderende wereld op de beleggingen van PMT. Hieronder vallen in ieder geval financiële schade door regulering of ander overheidsingrijpen, financieel risico als gevolg van klimaatverandering en disruptieve economische veranderingen. De opname van de hierboven beschreven beginselen in de beleggingsbeginselen stelt PMT in staat om hier in de rest van de investeringsketen op voort te bouwen. De volgende processen dragen bij aan het identificeren van klimaatrisico's en -kansen.

STRATEGIEVORMING

PMT heeft de volgende maatregelen genomen om de risico's die samenhangen met klimaatverandering te beperken:

- Screening van vermogensbeheerders op ESG-factoren, waarbij de integratie van klimaataspecten in het beleggingsbeleid en de rapportage hierover worden meegenomen.
- Impactinvesteringen in het thema energietransitie. Sinds 2016 heeft PMT een 'Kader Positieve Impact'. Daarmee wordt het impactinvesteringsprogramma, waaronder het thema en de bijdrage aan de energietransitie vormgegeven.
- In 2018 heeft PMT een nauwkeurige selectie gedaan in welke ondernemingen wel en niet wordt belegd, en randvoorwaarden gesteld aan bedrijven om in de aandelenportefeuille opgenomen te worden. PMT wil dat ondernemingen hun bedrijfsvoering op een goede manier vormgeven, en daarbij rekening houden met E, S, en G. De helft van de bedrijven in de standaard benchmark voldoet aan de vereisten, ongeveer 800 van de 1600 bedrijven zijn in de selectie gekomen als PMT-belegging. Hoe bedrijven omgaan met klimaatverandering is hierin een belangrijke voorwaarde. In 2019 is een vergelijkbare strategie toegepast op de aandelenportefeuille van aandelen in opkomende landen.
- Engagement. MN voert namens PMT een dialoog met negen bedrijven uit de aandelenportefeuilles die, in absolute zin, veel bijdragen aan de CO₂-voetafdruk van de portefeuille. MN doet dit in samenwerking met Climate Action 100+.
- Verplichtstelling van deelname aan de duurzaamheidsbenchmark GRESB voor investeringen in vastgoed.

In lijn met de afspraken die gemaakt zijn in het commitment van de financiële sector aan het Nederlandse klimaatakkoord is PMT voornemens om voor alle relevante beleggingen, uiterlijk in 2022, de carbon footprint te rapporteren en carbon reductiedoelstellingen vast te stellen voor 2030.

Op dit moment ziet PMT de beursgenoteerde aandelenportefeuilles als relevante beleggingen in het kader van het commitment. Via deze portefeuilles kan PMT invloed uitoefenen op de CO₂ uitstoot van bedrijven middels het stembeleid, de dialogen en door bepaalde bedrijven uit te sluiten voor opname in de portefeuille. Daarnaast kan PMT de uitstoot van deze beleggingen op een betrouwbare wijze te meten.

PMT streeft er naar om de komende jaren de CO₂-rapportage uit te breiden en ook voor de andere relevante beleggingen de CO₂-uitstoot te rapporteren. De omvang van alle relevante portefeuilles is € 51,4 miljard en 54% van de waarde van de totale beleggingsportefeuille. De omvang van de liquide aandelenportefeuilles is € 25,9 miljard en 50% van de waarde van de relevante beleggingen.

In 2019 werden verschillende strategieën herzien waarin in meer detail dan voorheen is uitgewerkt op welke wijze wordt omgegaan met klimaatrisico's en -kansen. Zo is in de nieuwe overkoepelende beleggingsstrategie die is opgesteld voor infrastructuur aandelen vastgesteld dat er naar wordt gestreefd om de beleggingen in deze categorieën in het thema energietransitie te verhogen. Middels deze investeringen is de verwachting dat een bijdrage geleverd kan worden aan de reductie van de uitstoot van CO₂.

WEERBAARHEID STRATEGIE MET INACHTNEMING VAN VERSCHILLENDE KLIMAATSCENARIO'S

PMT liet een scenario-analyse uitvoeren voor zijn portefeuille door MN, in samenwerking met MSCI.

METHODOLOGIE

De methodologie van MSCI brengt de mogelijke positieve en negatieve impact op de bedrijfswaardering als gevolg van klimaatgerelateerde transitierisico's in kaart. Het gaat uit van scenario's waarbij de opwarming van de aarde gemiddeld 1,5 graden Celsius, 2 graden Celsius en 3 graden Celsius is. Mondiaal is afgesproken in het Parijs klimaatakkoord om de gemiddelde temperatuurstijging onder de 2 graden te houden. Boven de twee graden neemt de ernst van fysieke effecten toe (extreme droogte, extreme regenval, kans op overstromingen) en wordt de impact van klimaatverandering op natuurlijke systemen die cruciaal zijn voor leven op aarde groter en onzekerder.

MSCI schat de potentiële kosten in die een bedrijf moet maken om in de toekomst aan klimaatwet- en regelgeving te voldoen op basis van de beleidsplannen van het land waarin het bedrijf productie heeft. Hoe groter het verschil met het huidige scenario-pad hoe meer beleidsmaatregelen er in theorie nodig zijn om het nieuwe pad te bereiken. Een 1,5-gradenpad vraagt daarom verdergaande beleidsmaatregelen van overheden dan een 3-gradenscenario. Op basis van de beleidsmaatregelen rekent MSCI emissieplafonds uit per bedrijf die het gebruikt om de impact op de marktwaardering van een bedrijf te berekenen. Een belangrijke aanname van MSCI is dat er sprake is van een ordentelijke en geleidelijke transitie. Op het moment dat de transitie, als gevolg van bijvoorbeeld snelle materialisatie van fysieke risico's of politieke of publieke onrust, gepaard gaat met stress, kunnen de transitiekosten vele malen hoger zijn.

Naast de impact op de bedrijfswaardering als gevolg van klimaatgerelateerde transitierisico's, heeft MSCI ook een aanzet gedaan om zowel de fysieke risico's als de klimaatgerelateerde kansen in kaart te brengen. Data rondom klimaatgerelateerde transitiekosten is sterk in ontwikkeling en niet altijd compleet. De resultaten zijn afhankelijk van zowel bedrijfsspecifieke factoren als omgevingsfactoren, waardoor de uitkomsten jaar op jaar sterk uiteen kunnen lopen. Voor dit jaar is de data voor fysieke risico's nog dermate onzeker bevonden door fiduciair manager MN dat deze niet gepubliceerd wordt.

Daarnaast kunnen nieuwe inzichten leiden tot aanpassingen in het model wat de vergelijkbaarheid met eerdere jaren bemoeilijkt. Daarom is het belangrijk om de grote mate van onzekerheid rondom de uitkomsten te onderstrepen. Het betreft een 'best effort' op van analytische tools die PMT op dit moment ter beschikking heeft.

De opwarming van de aarde is maatschappelijk onwenselijk. Klimaatgerelateerde risico's ziet PMT als generieke en systemische risico's die ingeperkt moeten worden. In deze rapportage kijken we alleen naar de transitierisico's van de portefeuille van PMT. Klimaatgerelateerde risico's zoals fysieke risico's worden om de eerder genoemde reden in deze rapportage niet meegenomen.

UITKOMSTEN MSCI

Navolgende tabel geeft een overzicht van het geschatte effect op de waardering van de bedrijfsobligatie en aandelenportefeuilles van PMT weer als gevolg van klimaatrisico's bij een geleidelijke en ordentelijke transitie.

Deze berekening is voor drie verschillende klimaatscenario's uitgevoerd. In tegenstelling tot de transitierisico's zullen de fysieke risico's naar verwachting hoger worden bij scenario's waar uitgegaan wordt van een grotere temperatuurstijging.

TRANSITIERISICO'S EN -KANSEN PER SCENARIO EN BELEGGINGSCATEGORIE IN 2019

SCENARIO		IMPACT RISICO'S	IMPACT KANSEN
3°-scenario	Aandelen ontwikkelde landen	0% / -1%	0% / 1%
	Aandelen opkomende landen	-1% / -2%	0% / 1%
	Bedrijfsobligaties	0% / -1%	-
2°-scenario	Aandelen ontwikkelde landen	-6% / -7%	2% / 3%
	Aandelen opkomende landen	-7% / -8%	2% / 3%
	Bedrijfsobligaties	-2% / -3%	-
1,5°-scenario	Aandelen ontwikkelde landen	-13% / -14%	4% / 5%
	Aandelen opkomende landen	-13% / -14%	3% / 4%
	Bedrijfsobligaties	-4% / -5%	-

Uit de analyse blijkt dat klimaatgerelateerde financiële transitierisico's stijgen in scenario's waarin de huidige CO₂-uitstoot meer beperkt moet worden, zoals in de 2-graden- en 1,5-graden-Celsius-scenario's. Bedrijven moeten daardoor sneller omschakelen naar andere productietechnieken of krijgen te maken met andere verdienmodellen. Dat brengt naar verwachting meer kosten met zich mee.

In vergelijking met vorig jaar is de klimaatrisico-inschatting niet sterk veranderd. In het 1,5 graden scenario zijn de veranderingen het grootst; in dit scenario is het verwachte klimaatrisico in de aandelen ontwikkelde landen en aandelen opkomende landen portefeuilles met respectievelijk 3,3 procentpunt en 3,0 procentpunt gestegen. Andere veranderingen zijn te verklaren door methodologiewijzigingen. Sinds dit jaar wordt door MSCI ook rekening gehouden met de mogelijke impact van de scope 3 uitstoot op een onderneming.

Binnen de bedrijfsobligatieportefeuilles zijn de risico's relatief beperkt. Dit komt omdat obligaties een beperkte looptijd hebben en omdat obligatiehouders als eerste recht op terugbetaling hebben als er financiële problemen zijn bij een bedrijf. De impact op obligaties is echter wel fors toegenomen ten opzichte van vorig jaar als gevolg van de aangepaste meetmethodiek. Om deze reden is het risico voor de obligatieportefeuille nu toegevoegd in de tabel.

Als eerder in deze rapportage aangegeven kan de transitie ook kansen met zich meebrengen, waardoor risico's kunnen worden gemitigeerd. Voor bedrijfsobligaties zijn de kansen niet meegenomen gezien de geringe kansen die uit de data van MSCI naar voren komen voor deze beleggingscategorie.

De portefeuille-brede effecten maskeren significante sectorale verschillen. Vooral de sectoren energie, luchtvaart, maritiem transport, bouw en materialen en nutsbedrijven kennen hoge risico's. Tevens zijn er significante uitschieters op bedrijfsniveau in zowel positieve als negatieve zin. PMT heeft aandacht voor zowel de risico's die deze sectoren meebrengen als de kansen die in deze sectoren ontstaan.

De fysieke risico's van klimaatverandering zijn niet op portefeuilleniveau in kaart gebracht vanwege ontoereikende data. De inschatting van PMT is echter dat deze risico's groter zijn dan de risico's die gepaard gaan met een overgang naar een 2-graden-Celsius-pad zoals dat is afgesproken in het Klimaatakkoord van Parijs.

INTEGRAAL RISICOMANAGEMENT

Klimaatrisico's zijn opgenomen in de beleggingsbeginselen van PMT en vanuit deze basis identificeert, beoordeelt en beheerst PMT klimaatgerelateerde risico's door verschillende processen.

BEHEERSING EN IDENTIFICATIE

Klimaatrisico's worden geïdentificeerd en beheerst via verschillende reguliere processen in de investeringsketen. MN doet kennis op door onder andere het participeren in werkgroepen en bestuur van IIGCC, deelname aan seminars waar kennis over klimaatrisico's wordt uitgewisseld, het deelnemen in panels over klimaatrisico's, het lidmaatschap van diverse expert-organisaties zoals de IIGCC en de PRI, het ondersteunen en sponsoren van de DNB klimaatrisico-werkgroep en met het onderhouden van contact met peers. De op deze manier verkregen inzichten worden als input gebruikt bij de herziening van beleggingscategorieën. Klimaatrisico's worden op deze manier integraal meegenomen.

MANAGERSELECTIE & -MONITORING

PMT heeft een eigen ESG-questionnaire waarop externe vermogensbeheerders dienen te reageren. Hiermee wordt gekeken of er voldoende kennis is over de CO₂-intensiteit van de portefeuilles die zij beheren. PMT ziet erop toe dat (externe) vermogensbeheerders op dezelfde manier met verantwoord beleggen omgaan als PMT. Bij de selectie- en monitoring van externe vermogensbeheerders wordt daarom een Planet-score gegeven, waarbij punten worden toegekend aan het niveau van beleid, de klimaatintegratie en -rapportage.

Voor vastgoedmanagers is deelname aan de duurzaamheidsbenchmark GRESB verplicht. Voor vermogensbeheerders in andere beleggingscategorieën wil PMT dat deze ondertekenaar zijn van de UN Principles for Responsible Investment (UNPRI), een duidelijk klimaatbeleid hebben en een goed proces van klimaatintegratie hanteren beleggingen. Hier wordt jaarlijks op gemonitord.

BELEGGINGSBESLISSINGEN & DIALOOGPROGRAMMA

PMT voert een scherpe dialoog met negen bedrijven uit de aandelenportefeuilles die, in absolute zin, veel bijdragen aan de CO₂-voetafdruk van de portefeuille. Dit wordt gedaan in samenwerking met het Climate Action 100+ initiatief, het grootste gecoördineerde gezamenlijke klimaatdialooginitiatief tot nu toe. Deelnemers zijn leden van verschillende klimaatnetwerken van institutionele beleggers zoals de International Investor Group on Climate Change (IIGCC). De Climate Action 100+ Group van 310 beleggers (gezamenlijk goed voor meer dan € 40.000 miljard belegd vermogen) trekt gezamenlijk op om in gesprek te gaan met de top 100 ondernemingen die de grootste uitstoters van CO₂ zijn.

Namens PMT wordt de bedrijven gevraagd het thema klimaat stevig te verankeren in bestuursprocessen, CO₂-emissies terug te dringen in lijn met de doelstelling van het Parijse Klimaatakkoord en volgens het TCFD-raamwerk over voortgang te rapporteren. PMT brengt in kaart in hoeverre bedrijven voortgang laten zien.

PMT kan ertoe besluiten om bedrijven die onvoldoende voortgang tonen na een aanhoudende dialoog, of naar de toekomst toe geen duidelijke strategie hebben om door de energietransitie te navigeren, uit te sluiten. PMT heeft in 2019 op deze gronden besloten drie bedrijven uit te sluiten.

Krediet- en aandelenanalisten nemen klimaat- en ESG-factoren mee in bedrijf- en sectoranalyses. Aan de kredietkant worden ‘bondholder engagement’-gesprekken gevoerd tijdens roadshows, landenbezoeken en conference calls. Onderdeel van het gesprek betreft bijvoorbeeld het gebruik van hernieuwbare energie.

ORGANISATIE VAN HET RISICOMANAGEMENT

Risicobeheersing is een integraal onderdeel van de bedrijfsvoering van pensioenfondsen en uitvoerders en is gestoeld op het 3LoD-model. De primaire verantwoordelijkheid voor de beheersing van risico's ligt bij de verantwoordelijke risiconemers zoals portfoliomanagers (1e lijn). De afdeling Risk Management & Compliance vormt binnen MN de tweede lijn en stelt mede de kaders en richtlijnen op waarbinnen de risico's beheerst moeten zijn. Controle op naleving van de beheersing en het uitvoeren van onafhankelijke monitoring van de risico's vormt eveneens onderdeel van de taken van de afdeling Risk Management & Compliance. Vanuit de afdeling Audit (derde lijn) wordt controle op beide beheersingslijnen gehouden.

MEETEENHEDEN, DOELSTELLINGEN EN RESULTATEN

PMT heeft verschillende meeteenheden en doelstellingen die relateren aan klimaatrisico's en -kansen en rapporteert hierover in reguliere rapportages.

GEBRUIKTE MEETEENHEDEN

PMT brengt klimaatrisico's en -kansen in de portefeuilles in kaart aan de hand van de navolgende meeteenheden.

KLIMAATGERELATEERDE RISICO-INDICATOREN

PMT maakt gebruik van de volgende klimaatgerelateerde risico-indicatoren:

- PMT meet de CO₂-voetafdruk voor scope 1 en 2 van zijn aandelenportefeuilles.
- De klimaatrisico-indicatoren van MSCI ESG Research (Carbon Emissions, Product Carbon Footprint, Raw Materials and Sourcing, Water Stress, Biodiversity and Land use).
- De mogelijke negatieve impact op de waardering van de aandelen en obligatieportefeuilles als gevolg van toekomstige wet- en regelgeving (transitierisico's) volgens de methodologie van MSCI.
- De mogelijke negatieve impact op de waardering van de aandelen en obligatieportefeuilles als gevolg van veranderingen in de fysieke leefomgeving (fysieke risico's) volgens de methodologie van MSCI.

Voor de berekening van de carbon footprint van PMT wordt op dit moment de scope 3 uitstoot (indirecte uitstoot, veroorzaakt door activiteiten van een andere organisatie in de keten) niet meegenomen. Hoewel de kwaliteit van gemodelleerde scope 3 data steeds beter wordt, is er ons inziens nog steeds te weinig betrouwbare scope 3 data beschikbaar. De scope 3 uitstoot kan alleen betekenisvol worden meegenomen wanneer rekening wordt gehouden met dubbelstellingen. En op dit moment is echter nog geen duidelijke standaard in de markt voor het compenseren van de dubbelstellingen. Dit neemt niet weg dat de scope 3 uitstoot voor bepaalde industrieën en bedrijven wel een belangrijke indicator is van eventuele klimaatgerelateerde risico's. Om deze reden neemt PMT de scope 3 uitstoot, wanneer relevant, wel mee in beleid.

KLIMAATGERELATEERDE KANS-INDICATOREN

PMT doet investeringen met impact, en investeert in beleggingen die bijdragen aan de Sustainable Development Goals van de VN.

- Impactbeleggen richt zich op investeringen die een bijdrage leveren aan het oplossen van sociale en milieuvraagstukken. De hoeveelheid impactinvesteringen wordt uitgedrukt in miljoenen euro's. Tevens wordt de bijdrage aan de energietransitie (hoeveelheid geproduceerde schone energie) in kaart gebracht.
- Investerings in de Sustainable Development Goals worden Sustainable Development Investments (SDI's) genoemd. De hoeveelheid SDI-beleggingen wordt uitgedrukt in miljoenen euro's en percentage van de totale portefeuille.

DE CARBON FOOTPRINT VAN PMT

Het jaarlijks meten van de CO₂-voetafdruk – de zogenaamde carbon footprint – van de aandelenportefeuille is onderdeel van het klimaatbeleid van PMT. Het maakt tevens deel uit van de afspraken in de Montréal Pledge die PMT tijdens de klimaattop in 2015 ondertekende.

In 2020 is voor het zesde jaar op rij de CO₂-voetafdruk gemeten. De uitstoot-intensiteit van de gehele aandelenportefeuille van PMT is in vergelijking met de meting van 2019 met 19,7% gedaald. Dit is de grootste daling van de uitstoot sinds de start van de meting in 2015. Waar er vorige jaar 7,6% meer werd uitgestoten dan de benchmark, is de uitstoot-intensiteit van de aandelenportefeuille dit jaar 4,4% lager dan de benchmark.

JAARLIJKSE CO ₂ -VOETAFDRUK	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Assets (miljoen euro)	16.095	17.951	20.167	21.178	17.185	20.693
Emission Exposure (tCO ₂ e) Scope 1 en 2	3.728.640	3.636.513	3.967.801	3.748.631	3.135.249	3.032.751
Uitstoot (kgCO ₂ e/100 EUR)	23,2	20,3	19,7	17,7	18,2	14,7
Verandering t.o.v. vorige meting		-12,5%	-2,8%	-10,2%	3,1%	-19,7%
Verandering t.o.v. meting 2015		-12,5%	-15,0%	-23,6%	-21,2%	-36,7%
Out/Under Performance t.o.v. Benchmark	4,0%	5,2%	-0,5%	1,7%	7,6%	-4,4%

De CO₂-voetafdruk is de CO₂-uitstoot van de portefeuille afgezet tegen de waarde van de portefeuille (ton CO₂ per 100 geïnvesteerde euro's). Deze berekening kan sterk worden beïnvloed door de waardeverandering van de aandelen in de portefeuille. Om de berekening van de uitstoot op een waardeverandering te corrigeren kan de CO₂-voetafdruk berekend worden op basis van een genormaliseerd vermogen waarbij de waardeverandering als gevolg van het behaalde beleggingsrendement buiten beschouwing wordt gelaten. Het voordeel van deze berekening is dat de bewegelijkheid van de markt geen invloed heeft op de gemeten CO₂-uitstoot van de portefeuille.

Het nadeel is dat er geen rekening wordt gehouden met de relatie tussen de economische groei en CO₂-uitstoot. Bij economische groei neemt de productie door ondernemingen toe, wat waarschijnlijk gepaard gaat met hogere CO₂-uitstoot.

Wanneer de uitstoot-intensiteit voor 2020 berekend wordt op basis van een portefeuille-waarde genormaliseerd naar de waarde van 2019 dan is de uitstoot-intensiteit iets toegenomen.

UITSTOOTINTENSITEIT GEBASEERD OP DE PORTEFEUILLE-WAARDE GENORMALISEERD NAAR DE WAARDE VAN 2019	2019	2020
Assets (miljoen euro)	17.185	20.693
Genormaliseerde assets (miljoen €)	17.185	16.371
Uitstoot (kgCO ₂ e/100 €)	18,2	14,7
Genormaliseerde Uitstoot (kgCO ₂ e/100 €)	18,2	18,5

OVERIGE DOELSTELLINGEN EN RESULTATEN

- In 2018 heeft PMT zich gecommitteerd aan het klimaatakkoord voor de financiële sector. PMT verbindt zich daarmee aan de doelen van het ontwerpakkoord ten aanzien van de vermindering van de uitstoot van CO₂. De sector gaat vanaf 2020 rapporteren over de klimaatimpact van financieringen en beleggingen en heeft uiterlijk in 2022 actieplannen opgesteld om deze te beperken.
- PMT heeft zichzelf ten doel gesteld om in 2025 € 2 miljard aan nieuwe impactinvesteringen te hebben gedaan. Eind 2020 bedroeg de Net Asset Value van de impactinvesteringen van PMT € 1.182 miljoen, waarvan € 137 miljoen binnen het thema energietransitie en € 25 miljoen binnen het thema circulaire economie.

MEETMETHODE

Voor het verzamelen van de uitstootgegevens van bedrijven wordt gebruik gemaakt van een externe dataleverancier. Deze dataleverancier levert de uitstootgegevens van alle posities en alle benchmarkposities van de aandelenportefeuilles van PMT. Voor het verkrijgen van deze gegevens gebruikt de dataleverancier vier verschillende bronnen:

- MVO- of Jaarverslagen: veel bedrijven meten zelf hun uitstoot van broeikasgassen en publiceren deze gegevens over het voorgaande jaar in hun jaarverslag of MVO-verslagen.
- Carbon Disclosure Project: een deel van de bedrijven publiceert hun uitstoot via het Carbon Disclosure Project (CDP), een non-profit organisatie die bedrijven bij het rapporteren ondersteunt.
- Andere rapportages, bijv. die van NGO's: bedrijven die zelf geen uitstootgegevens publiceren worden soms door externe partijen onderzocht die de gegevens vervolgens publiceren.
- Modelering: samen met een onderzoeksinstituut heeft de externe dataprovider een model ontwikkeld waarmee de uitstoot van bedrijven waarvan gepubliceerde gegevens ontbreken of onbetrouwbaar zijn, geschat kunnen worden. Deze schattingen worden gedaan op basis van een model van onze dataprovider. In het model worden niet-rapporterende bedrijven vergeleken met gelijksoortige bedrijven die wel gegevens rapporteren.

Door gebruik te maken van een gepatenteerd branche classificatiesysteem op basis van hun CO₂-uitstootprofiel komen we tot een schatting. Naast de toepassing van dit classificatiesysteem voor de bedrijfstakken wordt de CO₂-voetafdruk van niet-rapporterende bedrijven geschat met behulp van specifieke modellen voor 400 subsectoren. Elke subsector wordt statistisch geanalyseerd om significante broeikasgasemissievoorspellers te identificeren. Dergelijke voorspellers van broeikasgasemissies zijn onder meer omzet, aantal werknemers en kosten van verkochte goederen. In het geval op een later moment wel informatie bekend wordt over daadwerkelijke uitstoot voor een onderneming wordt getest of de eerdere schattingen klopten. Op die manier wordt het instrument van modelering steeds robuuster. Vanwege het ontbreken van gepubliceerde gegevens gebruikt PMT het instrument van modelering voor 12,7% van de portefeuille, uitgedrukt als percentage van het belegd vermogen in beursgenoteerde aandelen.

Ondanks de inspanningen om een zo accuraat mogelijk beeld te krijgen van de CO₂-uitstoot van de aandelenportefeuille van PMT blijft er altijd een mate van onzekerheid wat betreft de exacte uitstoot. Niet alle data die door ondernemingen wordt gerapporteerd is extern geverifieerd, en dat geldt ook voor schattingen. Waar mogelijk controleert PMT ook zelf de data die door externe partijen worden aangeleverd.

De koolstofdioxide-equivalent (CO_2eq) is een veelgebruikte maatstaf voor de uitstoot van broeikasgassen in de industrie. Hoewel koolstofdioxide het meest bekende broeikasgas is, zijn er nog andere gassen die een bijdrage leveren aan de opwarming van de aarde. Zo kijkt PMT ook naar methaan, stikstofdioxide, fluorkoolwaterstoffen, perfluorkoolwaterstoffen en zwavelhexafluoride. De uitstoot van deze broeikasgassen worden uiteindelijk onder dezelfde noemer (CO_2) gerapporteerd. PMT kijkt naar de uitstoot door ondernemingen zelf, en door de energie die zij inkopen (scope 1 en scope 2).

In lijn met het “ownership principle” van het Greenhouse Gas Protocol wordt een belegger “eigenaar” van (een deel van) de uitstoot van een bedrijf wanneer het eigenaar wordt van aandelen van een onderneming. De hoeveelheid uitstoot die wordt toegewezen aan de aandeelhouder is naar rato het aantal aandelen in bezit.

Een gangbare term voor de toegewezen uitstoot is Emission Exposure. De Emission Exposure wordt berekend door de totale uitstoot van een bedrijf te vermenigvuldigen met het percentage dat de investeerder van het bedrijf bezit, aan het einde van het jaar waarover wordt gerapporteerd. Voor de berekening is hierbij gebruikt gemaakt van de totale marktkapitalisatie van de geanalyseerde bedrijven, in lijn met de aanbevelingen van het Partnership for Carbon Accounting Financials (PCAF).

BEGRIPPENLIJST

Aandelenindex

Een aandelenindex is een gewogen gemiddelde van een aantal belangrijke aandelen. Vaak zijn dit de grootste aandelen van een beurs, zoals de AEX in Nederland. Ook is het mogelijk dat er een ‘mandje’ van aandelen uit een bepaalde sector wordt gemaakt. De gezamenlijke prestatie van deze aandelen geeft een goede indicatie van trends in de markt waartoe de aandelen behoren. Ook is het een goede maatstaf om het succes van aandelenportefeuilles te meten. PMT heeft per eind 2018 voor aandelen ontwikkelde landen een eigen index samengesteld. Deze index heet de PMT Strategische Aandelenportefeuille.

Actieve beleggingen

Actieve beleggingen zijn beleggingen die actief worden beheerd. Dat wil zeggen dat vermogensbeheerders een beter rendement proberen te behalen dan de markt die zij volgen. Dit brengt doorgaans meer kosten met zich mee dan passieve beleggingen, waarbij het de vraag is of het ook echt lukt om de markt te verslaan. Zie ook ‘passieve beleggingen’.

Circulaire economie

Een economisch systeem waarbij herbruikbaarheid van producten en grondstoffen voorop staat en waarbij er zo min mogelijk afval wordt geproduceerd. Dat is anders dan nu vaak gebeurt, waarbij grondstoffen worden omgezet in producten die aan het einde van hun levensduur worden vernietigd.

Class action

In de wetgeving is een class action of een representatieve actie een vorm van een rechtszaak waar een grote groep mensen en/of institutionele beleggers collectief een vordering bij de rechter brengen of waar een klasse van verdachten vervolgd worden.

CO₂-uitstoot

De uitstoot van het broeikasgas kooldioxide (CO₂). Als gevolg van menselijke activiteiten is de hoeveelheid CO₂ in de atmosfeer extreem sterk toegenomen. Door die toename verandert het klimaat van de aarde.

CO₂-voetafdruk aandelenportefeuille PMT

Een milieumaat die aangeeft hoe hoog de CO₂-uitstoot van de aandelenportefeuille van PMT is. Voor de meting maakt PMT gebruik van een door PCAF voorgeschreven methodiek.

ESG-criteria (in het Engels aangeduid als environmental, social and governance-criteria)

Criteria op het gebied van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur.

Global Compact

De Global Compact is een speciaal programma van de Verenigde Naties voor internationale bedrijven. Bedrijven die hier aan meedoen onderschrijven tien principes op het gebied van milieu, mensenrechten, ketenbeheer en integriteit die duurzame ontwikkeling van de wereld moeten bevorderen.

(Corporate) governance

Bij governance gaat het om hoe een onderneming wordt bestuurd. Belangrijk is hoe een onderneming efficiënt en verantwoord wordt geleid waarbij het vooral ook gaat om de relatie met de belangrijkste belanghebbenden zoals de aandeelhouders, werknemers, klanten en de samenleving.

Dialoogbeleid (engagementbeleid)

In de vorm van een actief dialoog bespreken pensioenfondsen en andere beleggers belangrijke thema's, belangen en standpunten met bedrijven waarin wordt belegd. Aan de hand van het dialoog worden bedrijven gestimuleerd om zich te verbeteren. In het dialoogbeleid wordt bepaald over welke thema's wordt gesproken en wat de doelstellingen zijn van de dialogen. Tegelijkertijd wordt er vastgelegd hoe de dialogen worden uitgevoerd.

Energietransitie / inclusieve energietransitie / klimaattransitie

Dit is een beleidsdoel van de internationale gemeenschap, vastgelegd in het Klimaatakkoord van Parijs (2015) om van fossiele brandstoffen over te stappen naar volledig duurzame energiebronnen zoals zonne- en windenergie. PMT is voorstander van een zogenaamde 'inclusieve' transitie. Dat wil zeggen dat bedrijven ook hun medewerkers moeten betrekken bij deze overgang, bijvoorbeeld door omscholing: een transitie *inclusief* medewerkers.

Externe vermogensbeheerder / externe manager

Partij met een specifieke deskundigheid die namens PMT belegt.

Impact beleggen

Investerings die gericht zijn op het realiseren van een positieve maatschappelijke gevolgen in aanvulling op een verantwoord rendement. Internationaal wordt er gesproken over 'impact investments'. Impact beleggingen kunnen zowel bijdragen aan het oplossen als het voorkomen van maatschappelijke problemen. De intentie om positieve impact te realiseren moet vóór het doen van de investering bestaan. Om deze intentie aannemelijk te maken ligt het voor de hand dat wordt beoogd om de investering voor langere tijd in de portefeuille aan te houden. Voor PMT is het belangrijk dat meetbaar is hoeveel impact is bereikt.

Institutionele belegger

Een institutionele belegger is een zeer grote, professionele belegger zoals een pensioenfonds, een verzekeringsmaatschappij of een beleggingsmaatschappij.

Ketenverantwoordelijkheid / ketenbeheer

Verantwoordelijkheid voor maatschappelijk verantwoord ondernemen in de hele keten van leveranciers en toeleveranciers.

Klimaatakkoord Parijs (2015)

Internationaal verdrag dat tijdens de internationale klimaatconferentie is gesloten waarin afspraken worden gemaakt over de uitstoot van broeikasgassen (CO₂) zodat de klimaatopwarming beperkt blijft tot 1,5 tot 2 graden Celsius.

Leefbaar loon / leefbaar inkomen

Het minimuminkomen dat een werknemer nodig heeft om aan zijn of haar basisbehoeften te kunnen voldoen én aan de basisbehoeften van zijn of haar gezin, inclusief een bepaald besteedbaar inkomen. Dit loon moet een werknemer verdienen tijdens wettelijke werktijdenlimieten (zonder overwerk).

OESO-richtlijnen

De OESO-richtlijnen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling waar ontwikkelde en opkomende economieën lid van zijn, maken duidelijk wat er van bedrijven verwacht wordt bij het internationaal zakendoen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO).

Ze bieden mogelijkheden en instrumenten voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid of milieu.

Ontwikkelde markten / ontwikkelde landen

Effectenbeurzen van landen die economisch gezien een grote rol spelen in de wereld.

Opkomende markten / opkomende landen

Effectenbeurzen van landen die economisch gezien nog een relatief kleine rol spelen maar waarvan verwacht mag worden dat deze rol in de toekomst aanzienlijk groter zal worden.

Passieve beleggingen

Bij passieve beleggingen is het uitgangspunt dat de markt niet kan worden verslagen. Er wordt geprobeerd om een vergelijkbaar rendement als de markt te behalen. Dit is doorgaans goedkoper dan het actief beheren van beleggingen. Het tegenovergestelde van passief beleggen is actief beleggen (zie ook 'actieve beleggingen').

PMT Online Panel

Panel dat bestaat uit mensen die nog pensioen opbouwen bij PMT en uit pensioengerechtigden van PMT die ongeveer elk kwartaal digitaal hun mening geven over verschillende onderwerpen. Iedereen die pensioen opbouwt of ontvangt via PMT kan lid worden. Belangstellenden kunnen zich aanmelden via de website van PMT.

PRI / UNPRI

Principles for Responsible Investment van de United Nations (Verenigde Naties). Principes voor verantwoord beleggen die in samenspraak met de beleggingssector zijn ontwikkeld. Bij de PRI zijn zo'n 1900 institutionele beleggers wereldwijd aangesloten.

Remuneratie / remuneratiebeleid

Het beloningsbeleid van een onderneming: salarissen, vergoedingen, bonusregelingen, etc.

Scope 1, scope 2 en scope 3 CO₂-uitstoot / Greenhouse Gas Protocol

Het Greenhouse Gas Protocol is wereldwijd het meest gebruikte protocol om de uitstoot van broeikasgassen te berekenen. Dit protocol hanteert een drietal scopes: scope 1, scope 2 en scope 3.

Scope 1 omvat de directe CO₂-uitstoot die wordt veroorzaakt door de eigen organisatie door gebouw-, vervoer- en productiegerelateerde activiteiten. Voorbeelden daarvan zijn verwarmingsinstallaties, eigen (vracht)auto's of klimaatinstallaties.

Scope 2 omvat de indirecte uitstoot van CO₂ door opwekking van zelf gekochte en verbruikte elektriciteit of warmte. De organisatie gebruikt deze intern, maar wekt deze niet intern op. Dat gebeurt ergens anders, bijvoorbeeld in een elektriciteitscentrale.

Scope 3 omvat de indirecte uitstoot van CO₂ veroorzaakt door bedrijfsactiviteiten van een andere organisatie: uitstoot van bronnen die niet in het bezit zijn van de eigen organisatie en waarop de eigen organisatie ook geen directe invloed kan uitoefenen. Bijvoorbeeld de uitstoot die wordt veroorzaakt door de productie of winning van ingekochte grondstoffen of materialen.

Staatsobligaties

Lening die wordt uitgegeven door de overheid van een land.

Sustainable Development Goals (SDG's)

De Sustainable Development Goals, in het Nederlands 'duurzaamheidsdoelen' genoemd, zijn zeventien doelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030. De doelen zijn in 2015 opgesteld door de Verenigde Naties en vormen een wereldwijd kompas voor uitdagingen als armoede, onderwijs en de klimaatcrisis. De 17 doelen hebben 169 onderliggende doelstellingen om de doelen te operationaliseren.

Sustainable Development Investments (SDI's)

Investerings in bedrijven die bijdragen aan de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties (SDG's) worden Sustainable Development Investments (SDI's) genoemd. Beleggingen die de SDG's bevorderen kunnen worden gedaan in verschillende beleggingscategorieën. Om te bepalen of een investering als SDI kan worden bestempeld wordt er gekeken naar de producten of diensten die een bedrijf levert. Tegelijkertijd wordt een belegging ook als SDI gezien wanneer het bedrijf sterk leiderschap binnen een bepaald thema of sector laat zien. De SDG's zijn relevant voor beleggers omdat ze de doelstellingen van investeerders afstemmen op bredere doelstellingen van de samenleving. Zie ook de [website](#) van PMT.

Uitsluiting

In ondernemingen en landen die worden uitgesloten wordt niet geïnvesteerd, met als doel om negatieve effecten op mens, milieu en maatschappij te voorkomen. Uitsluiting is een relatief drastische maatregel en wordt pas ingezet als andere instrumenten geen oplossing bieden. Waar mogelijk wordt eerst geprobeerd om verbetering te bewerkstelligen bij bedrijven door gebruik te maken van de aandeelhoudersrechten.

Er kunnen een aantal redenen zijn om gebruik te maken van uitsluiting. Allereerst kan het zijn dat ondernemingen niet voldoen aan internationale wetgeving of verdragen die voor ons van belang zijn, of dat landen sancties opgelegd hebben gekregen door de VN of de EU. Een tweede reden kan zijn dat ondernemingen zich bezighouden met producten of diensten waar een investeerder principieel niet in wil investeren. Het gaat dan om wat ondernemingen doen of maken. Tot slot kan het zo zijn dat ondernemingen worden uitgesloten op basis van een onsuccesvolle dialoog over significante ESG-risico's.

Uitsluitingen worden toegepast op alle beleggingscategorieën. Meer informatie is terug te vinden op de [website](#) van PMT.

Vastgoed / onroerend goed

Investerings in bijvoorbeeld grond, woningen, kantoorpanden en winkels.

Verantwoord beleggen

Het meewegen van deze factoren stelt de belegger in staat om een beter inschatting te maken van de mogelijke risico's van een belegging. Tegelijkertijd kan de belegger verantwoordelijkheid nemen voor de gevolgen van de belegging en hier, via bijvoorbeeld engagement, iets aan proberen te doen. Het verantwoord beleggen beleid van PMT is terug te vinden op de [website](#).

ASSURANCE-RAPPORT VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds Metaal en Techniek

ONZE CONCLUSIE

Wij hebben de beleggingsinformatie in het verantwoord beleggen jaarverslag van Stichting Pensioenfonds Metaal en Techniek te 's-Gravenhage over 2020 beoordeeld. Een beoordeling is gericht op het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid.

Op grond van onze beoordeling hebben wij geen reden om te veronderstellen dat de beleggingsinformatie geen, in alle van materieel belang zijnde aspecten, betrouwbare en toereikende weergave geeft van:

- het beleid en de bedrijfsvoering ten aanzien van maatschappelijk verantwoord beleggen;
  - de gebeurtenissen en de prestaties op dat gebied in 2020;
- in overeenstemming met de rapportagecriteria zoals toegelicht in de sectie Rapportagecriteria.

De beleggingsinformatie bestaat uit de hoofdstukken 1 tot en met 15 en bijlage “Rapportage Taskforce on Climate-related Financial Disclosures (TCFD)”.

DE BASIS VOOR ONZE CONCLUSIE

Wij hebben onze beoordeling met betrekking tot de beleggingsinformatie verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse Standaard 3810N, “Assurance-opdrachten inzake maatschappelijke verslagen”. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de beoordeling van de beleggingsinformatie.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Metaal en Techniek zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Dit houdt onder meer in dat wij geen activiteiten ondernemen die conflicterend kunnen zijn met onze onafhankelijke assurance-opdracht. Daarnaast hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen assurance-informatie voldoende en geschikt is als basis voor onze conclusie.

RAPPORTAGECRITERIA

De beleggingsinformatie dient gelezen en begrepen te worden samen met de rapportagecriteria. Stichting Pensioenfonds Metaal en Techniek is verantwoordelijk voor het selecteren en toepassen van deze rapportagecriteria, rekening houdend met de van toepassing zijnde wet- en regelgeving met betrekking tot verslaggeving.

Voor het opstellen van het verantwoord beleggen jaarverslag maakt Stichting Pensioenfonds Metaal en Techniek gebruik van eigen rapportagecriteria, welke zijn opgesteld op basis van o.a.:

- de “Methodology for standardizing and comparing impact performance” van de Global Impact Investing Network (GIIN);
- de “Accounting GHG emissions and taking action: harmonised approach for the financial sector in the Netherlands” van het Partnership Carbon Accounting Financials (PCAF);
- de aanbevelingen van de “Task Force on Climate-related Financial Disclosures (Asset Owners Supplemental Guide)” van de Financial Stability Board (FSB).

De gehanteerde rapportagecriteria zijn toegelicht in het hoofdstuk “Over dit verslag”, de “begrippenlijst” en de bijlage “Rapportage Taskforce on Climate-related Financial Disclosures (TCFD)” van het verantwoord beleggen jaarverslag 2020.

Het ontbreken van gevestigde praktijken ter beoordeling en meting van beleggingsinformatie biedt de mogelijkheid verscheidene, acceptabele meettechnieken toe te passen. Hierdoor kan de vergelijkbaarheid tussen entiteiten onderling en in de tijd beïnvloed worden.

TER VERGELIJKING OPGENOMEN INFORMATIE NIET GECONTROLEERD OF BEOORDEELD

Op de beleggingsinformatie over de periode vóór 2020 is geen controle of beoordeling uitgevoerd. Daarom is de ter vergelijking opgenomen beleggingsinformatie en de daaraan gerelateerde toelichtingen over de periode vóór 2020 niet gecontroleerd of beoordeeld. Dit geldt eveneens voor over de baseline uit 2015 die wordt gebruikt in hoofdstuk 10 “CO₂-voetafdruk (Carbon Footprint)” en de bijlage “Rapportage Taskforce on Climate-related Financial Disclosures (TCFD)”.

BEPERKINGEN IN DE REIKWIJDTE VAN ONZE BEOORDELING

In de beleggingsinformatie is toekomstgerichte informatie opgenomen in de vorm van ambities, strategie, plannen, verwachtingen, ramingen en risico-inschattingen. Inherent aan toekomstgerichte informatie is dat de werkelijke uitkomsten in de toekomst onzeker zijn. Wij geven geen zekerheid bij de veronderstellingen en de haalbaarheid van toekomstgerichte informatie in de beleggingsinformatie. Dit betekent onder meer dat de informatie zoals opgenomen in de bijlage “Rapportage Taskforce on Climate-related Financial Disclosures (TCFD)” over “klimaatrisico’s en kansen”, “transitierisico’s en -kansen per scenario en beleggingscategorie” en “Integraal risicomanagement” van de deze bijlage geen onderdeel zijn geweest van deze assurance opdracht. Wij verstrekken derhalve geen zekerheid over deze informatie.

De kwantificering van de CO₂-emissies is onderhevig aan inherente onzekerheid door het niet volledig beschikbaar zijn van wetenschappelijke kennis die wordt gebruikt om emissiefactoren te bepalen.

In hoofdstuk 10 “CO₂-voetafdruk (Carbon Footprint)” en de bijlage “Rapportage Taskforce on Climate-related Financial Disclosures (TCFD)” zijn de berekeningen veelal uitgevoerd met gebruikmaking van assumpties en bronnen van externe partijen. De assumpties en gehanteerde bronnen zijn toegelicht in de paragraaf ‘meetmethode’ van de bijlage “Rapportage Taskforce on Climate-related Financial Disclosures (TCFD)”. Wij hebben ten aanzien van de inhoud van deze externe bronnen geen werkzaamheden verricht, anders dan het beoordelen van de geschiktheid en plausibiliteit van deze externe bronnen.

De verwijzingen naar externe bronnen of websites in de beleggingsinformatie maken geen onderdeel uit van de beleggingsinformatie die door ons is beoordeeld. Wij verstrekken derhalve geen zekerheid over deze informatie.

VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN HET BESTUUR EN DE RAAD VAN TOEZICHT VOOR DE BELEGGINGSINFORMATIE

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opstellen van betrouwbare en toereikende beleggingsinformatie in overeenstemming met de rapportagecriteria zoals toegelicht in de sectie Rapportagecriteria, inclusief het identificeren van belanghebbenden en het bepalen van materiële onderwerpen. De door het bestuur gemaakte keuzes ten aanzien van de reikwijdte van de beleggingsinformatie en het verslaggevingsbeleid zijn uiteengezet in “Over dit verslag”, de “begrippenlijst” en de bijlage “Rapportage Taskforce on Climate-related Financial Disclosures (TCFD)” van het verantwoord beleggen jaarverslag 2020.

Het bestuur van de stichting is ook verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opstellen van de beleggingsinformatie mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het rapportageproces van Stichting Pensioenfonds Metaal en Techniek.

ONZE VERANTWOORDELIJKHEDEN VOOR DE BEOORDELING VAN DE BELEGGINGSINFORMATIE

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een assurance-opdracht met beperkte mate van zekerheid dat wij daarmee voldoende en geschikte assurance-informatie verkrijgen voor de door ons af te geven conclusie.

De werkzaamheden die worden verricht bij het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid zijn gericht op het vaststellen van de plausibiliteit van informatie en variëren in aard en timing van, en zijn ook geringer in omvang, dan die bij een assurance-opdracht gericht op het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid. De mate van zekerheid die wordt verkregen bij een beoordeling is daarom ook aanzienlijk lager dan de zekerheid die wordt verkregen bij een controle.

Wij passen de Nadere voorschriften kwaliteitssystemen (NVKS) toe. Op grond daarvan beschikken wij over een samenhangend stelsel van kwaliteitsbeheersing inclusief vastgelegde richtlijnen en procedures inzake de naleving van ethische voorschriften, professionele standaarden en andere relevante wet- en regelgeving.

Wij hebben deze beoordeling professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse assurance-standaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze beoordeling bestond onder andere uit:

- het uitvoeren van een omgevingsanalyse en het verkrijgen van inzicht in de relevante maatschappelijke thema's en kwesties en de kenmerken van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte rapportagecriteria, de consistente toepassing hiervan en de toelichtingen die daarover in de beleggingsinformatie staan. Dit omvat het evalueren van de uitkomsten van de dialoog met belanghebbenden en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur;
- het verkrijgen van inzicht in de rapporteringsprocessen die ten grondslag liggen aan de gerapporteerde beleggingsinformatie, inclusief het op hoofdlijnen kennis nemen van de interne beheersingsmaatregelen, voor zover relevant voor onze beoordeling;
- het identificeren van gebieden in de beleggingsinformatie met een hoger risico op misleidende of onevenwichtige informatie of afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. Het op basis van deze risico-inschatting bepalen en uitvoeren van verdere werkzaamheden gericht op het vaststellen van de plausibiliteit van de beleggingsinformatie. Deze verdere beoordelingswerkzaamheden bestonden onder meer uit:
  - het afnemen van interviews met het management groepsniveau verantwoordelijk voor de duurzaamheidsstrategie, –beleid en -prestaties;
  - het afnemen van interviews met relevante medewerkers verantwoordelijk voor het aanleveren van de informatie voor, het uitvoeren van interne controles op, en de consolidatie van gegevens in de beleggingsinformatie;
  - het verkrijgen van assurance-informatie dat de beleggingsinformatie aansluit op de onderliggende administraties van de entiteit;
  - het op basis van beperkte deelwaarnemingen beoordelen van relevante interne en externe documentatie;
  - het analytisch evalueren van data en trends;
- het aansluiten van de relevante financiële informatie met de jaarrekening;
- het evalueren van de algehele presentatie, structuur en inhoud van de beleggingsinformatie;
- het overwegen of de beleggingsinformatie als geheel, inclusief de daarin opgenomen toelichtingen, het beeld weergeeft in relatie tot het doel van de gehanteerde rapportagecriteria.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de beoordeling en over de significante bevindingen die uit onze beoordeling naar voren zijn gekomen.

Amsterdam, 12 mei 2021

Ernst & Young Accountants LLP
w.g. R.J. Bleijs RA

COLOFON

Het PMT verantwoord beleggen jaarverslag 2020 is een uitgave van het Pensioenfonds Metaal & Techniek (PMT).

CONTACT

Pensioenfonds Metaal & Techniek
Postbus 30020
2500 GA Den Haag

ONTWERP

Proforma visual identity, Rotterdam

REALISATIE

Bestuursbureau Pensioenfonds Metaal & Techniek

TEKST

Bestuursbureau Pensioenfonds Metaal & Techniek en MN, Den Haag

BEELDMATERIAAL

Shutterstock.com

PMT heeft zijn best gedaan alle fotografen van beeldmateriaal te vernoemen. Bij niet alle beelden is dit gelukt. Rechthebbenden kunnen zich bij PMT melden.

© 2021

Het PMT verantwoord beleggen jaarverslag 2020 is met de meeste zorgvuldigheid samengesteld. PMT aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor eventuele onvolkomenheden, onjuistheden of op een later tijdstip aangebrachte wijzigingen. Evenmin aanvaardt PMT aansprakelijkheid voor schade die zou kunnen ontstaan als gevolg van gebruik van de vermelde informatie en gegevens.